

planinski

V E S T I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

120 let

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

TEMA MESECA

Gore in zdravje

INTERVJU

Matevž Lenarčič Neda Podergajs

Z NAMI NA POT

Nad Čepovanskim dolom Zasavska sveta gora

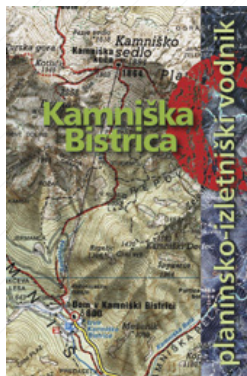
4

april 2013

3,40 EUR

PLANINSKO-IZLETNIŠKI VODNIK KAMNIŠKA BISTRICA

Na 160 straneh je predstavljenih 17 opisov poti različnih zahtevnosti: dostop v osrčje Kamniških planin (Koželjeva pot, po Kamniški Bistrici, slap Orglice, Sv. Primož), obiski »zelenega predgorja« (Krvavec, Velika planina, Kamniško in Kokrsko sedlo, Korošica, Greben, Konj, Vodotočno jezero) in vzponi na sive očake (Grintovec, Skuta, Brana, Planjava in Ojstrica). Večina opisanih tur poteka po označenih poteh, nekaj pa tudi po neoznačenih poteh in brezpotju. Vendar so vse poti, razen tiste do Sv. Primoža, planinske – to pomeni, da niso povsod čisto gladke, ampak so na njih tudi kamenje, korenine in podobno.

AKCIJA -50% POPUST

Format: 11 x 17 cm
Obseg: 160 strani
Vezava: zgibano, broširano – lepljeno

CENA: V času od 15. 04. do 15. 05. 2013 lahko planinsko-izletniški vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 8,97 €* (redna cena: 17,95 €).
* DDV je obračunan v ceni.
Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS,

- na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur,
- po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur,
- faksu: 01 43 45 691,
- brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu),
- e-naročila: narocilo@pzs.si ali <http://www.pzs.si>
- spletna trgovina PZS, <http://www.pzs.si/trgovina.php>.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- telefon: 08 380 67 30,
- fax: 04 589 10 35,
- e-pošta: info@planinskimuzej.si.

Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9:
v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure,
petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11. ure).

www.natour-show.eu / www.ce-sejem.si

Novi »naj dogodek«
za aktivno preživljanje
prostega časa v naravi.

Pripravljamo tudi v partnerstvu
s Planinsko zvezo Slovenije

NATOUR

SEJEM AKTIVNEGA PREŽIVLJANJA PROSTEGA ČASA
CELJSKI SEJEM, 6.-9. junij 2013

Organizatorja: Celjski sejem d.d. in Go.Mice d.o.o.

Paberki iz megle

Vladimir Habjan

Sledim smučini, ki je komaj vidna. Prvič zato, ker je takšna megla, da komaj vidim tla, drugič, ker je tako spihana, da se jo še komaj kaj vidi. Sicer je *špura* čista, nihče ni hodil po njej, kar je za avstrijske gore skorajda pravilo, pri nas pa ne, saj jo pešci pogosto pohodijo. Letos sem to že prevečkrat doživel. Priznam, da me to pojezi, saj se potem precej bolj mučim, kot bi se bilo treba.

Veliko idej za svoje uvodnike sem dobil v gorah. Hoja omogoča svojevrstno meditacijo. Enakomeren ritem je prav primeren za razmišljanje. Te dni sem prebral misel, da če nekomu prisluhnemo deset minut, nam naša pozornost trikrat odtava. Takšna je pač narava uma, s katerim opazujemo, zaznavamo, vidimo. Tudi meni misli zbežijo, čeprav nikogar ne poslušam, le glas narave, gora, vetra ...

Letošnjega marca nikakor nisem našel prave poti do gora, ali sem imel ob vikendih obveznosti ali ni bilo pravih razmer ali pa vremena. Pa še takrat, ko grem, je megla. To je za gorskega navdušenca kar težko sprejemljivo. Vem, da nas je takih kar precej. Takih, ki se vsak lep (pa tudi manj lep) vikend odpravimo v gore, na pohajkovanja, izlete, ture, plezanje, turno smuko. Takih, ki že med tednom spremljamo vremensko napoved in se že dolgo pred vikendom jezimo, če kaže na slabo vreme, saj si le takrat lahko vzamemo ves dan za obisk gora. Zdi se mi, da se takšni kar prepoznamo med seboj. Iz lastnih izkušenj vem, kako na nas gledajo tisti, ki jim gore ne pomenijo toliko kot nam. Pa nič zato. Meni ni težko priznati, da sem nekakšen *odvisnik*. Prepričan sem, da je to pravi izraz, saj ne znam in ne morem brez gora. Pa nisem edini.

Če so gore za nas, gorske navdušence, način življenja, sprostitve, rekreacije, tudi ustvarjanja, pa imajo lahko tudi povsem drugačno vlogo. O tem pišemo tokrat v temi meseca. O zdravilni vlogi gora. O tem, kako nam lahko pot v gore na različne načine tudi pomaga. Pred časom smo že pisali o tem, da bolni ne smemo v gore oziroma kako bolni še lahko gremo, tokrat pa strokovnjak piše o povezovalni moči gora, kjer je stik z naravo eden od pogojev, da se človek reši stisk. V stiski pa se slej ali prej lahko znajde vsak od nas, saj vemo, kakšni časi so in kakšne obremenitve doživljamo. Tako preberemo, da gore pomagajo ljudem, da presežejo odtujenost, najdejo stik s samim seboj in posledično z drugimi. Človek hrepeni po lepoti in zdravju, v gorah uživa v tišini veličastnega okolja narave, ki pomirja. V gorah se umaknemo v svoj notranji svet, kjer v spontani meditaciji iščemo stik s samim seboj in naravo. Brez tega ne moremo doseči trdnega in trajnega duševnega miru in tudi ne telesnega zdravja. Tako pravi strokovnjak.

Da gore ne zdravijo psihičnih težav, pa je osrednja misel še ene strokovnjakinje, ki se loteva teme alpinizma. To je srečanje s seboj. Če ima oseba psihične težave, bodo pri plezanju prišle še bolj do izraza in jo bodo ovirale. Ko greš plezat, pravi, moraš imeti v glavi počiščeno. Gore niso čarobna palička v smislu "začnimo hoditi v gore in vse težave bodo izginile".

Mene, in verjamem, da tudi vas, pa je (bo) predvsem navdušila zgodba mladega Aljaža. Prav navdihujoča je. Ko boste prebrali ta članek, se boste morda zavedeli svojih problemov, ki se zdijo ob tem mlademu in življenja polnem fantu prav nebogljen. Če je še dve leti nazaj komaj dihal, je lani in predlani prehodil celo Slovensko planinsko pot. Junak. Z neskončno voljo. Ki nam je lahko za vzor.

Snežne gazi zmanjka. Torej sem na vrhu, čeprav zaradi megle ne vidim nič. Tako. Zdaj pa samo še dol. Nima smisla, da bi še ostal tu. Uvodnik je napisan. Zdaj ga bo treba le še vreči na papir. Tudi pred vami je še pot. Do konca revije.

UVODNIK
1 **Paberki iz megle**

Vladimir Habjan

GORE IN ZDRAVJE
4 **Povezovalna
moč gora**

Gore in ljudje v stiski
Andrej Perko

GORE IN ZDRAVJE
6 **Gora in
človek na poti
samouresničevanja**

Kaj vse omogočajo gore
današnjemu človeku
Božidar Popović

GORE IN ZDRAVJE
8 **Vpliv plezanja
na psihično zdravje**

Alpinizem in psihoterapija
Mojca Hribar

GORE IN ZDRAVJE
11 **Življenje je lepo**

V gore s presajenimi pljuči
Irena Mušič Habjan

INTERVJU
13 **O smislu in
spoznanju v
alpinizmu in letenju**

z Matevžem Lenarčičem
Mire Steinbuch

TURNOSMUČARSKA GRANDE
COURSE
18 **Od Chamonixa do
Zermatta – s smučmi**

Haute Route
Uroš Prelovšek

GORSKE KMETIJE
23 **Plaz z Jalovnika**

Ko so bila pobočja nad
Knežico še gola
Robert Logar

LITERARNI NATEČAJ
26 **Gorska balada**
Drugouvrščena zgodba

Anže Zorman

ČAS ZA RAZMISLEK
27 **Konzervativci?**

Mateja Pate

Z NAMI NA POT
28 **Nad dolino
brez reke**

Trnovski gozd nad
Čepovanskim dolom
Marjan Bradeško

Z NAMI NA POT
41 **Iz črnega v zeleno**

S kolesom na Zasavsko
sveto goro
Franci Razpet

V divjini Trnovskega gozda
Foto: Mirko Bijuklić

planinski VESTNIK
REVILJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
113. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:
Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodič

ZUNANJI SODELAVCI:
Tina Leskošek, Gorazd Gorišek, Mire Steinbuch,
Peter Šilak

LEKTORIRANJE:
Mojca Volkar Trobešev, Mojca Stritar, Marta Krejan,
Katarina Marin Hribar, Alenka Rebolj Kotnik

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA
080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in Javna agencija za knjigo RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Pomlad se končno prebujala
Foto: Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Z NAMI NA POT - OPISITUR

- 33 Škabrijel
- 33 Lokve, Pot za zidom
- 35 Poldanovec
- 35 Vrh Skopice
- 37 Zasavska sveta gora, iz Zagorja
- 37 Zasavska sveta gora, z Izlak
- 39 Zasavska sveta gora, z Vač
- 39 Zasavska sveta gora, s Save

POHAJKOVANJE
44 Po stopinjah ledenikov
Pot tisoč in enega jezera
Anže Zorman

DOŽIVETJA Z GORA
48 Poj in jodlaj, pa čeprav slabo!
Nekoč je bilo tako
Peter Muck

INTERVJU
51 Ko se želje uresničijo
Pogovor z Nedo Podergajs
Maja Duh

PLEZANJE V NEPALU
54 Božič med Šerpami
Ledno plezanje v dolini Rolwaling
Monika Planinc

USPEH V SENCI TRAGEDIJE
58 Hitrostni rekord
Za slovo od žrtev na Manasluju
Dejan Ogrinec

VARSTVO NARAVE
60 Metulja, ki nas razveseljuje
Cekinček ali citronček?
Dušan Klenovšek

VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI
62 Sončno podhranjena in snežno radodarna zima
Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2012/13
Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

- 64 NOVICE IZ VERTIKALE
- 68 NOVICE IZ TUJINE
- 69 LITERATURA
- 70 PLANINSKA ORGANIZACIJA
- 72 TNP

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

Povezovalna moč gora

Gore in ljudje v stiski

Besedilo: Andrej Perko¹

Praviloma med tistimi v stiski, zlasti med alkoholiki in narkomani, ni elitnih ljudi. Elitizem pomeni vrhunsko delovanje človeka na vseh življenjskih področjih – v poklicnem ustvarjanju, v odnosih z drugimi, zlasti z najbližjimi, torej ženo, možem, otroki ... Pomeni trud za osebno rast in razvoj ter delovanje s ciljem, da postane človek dober partner, roditelj, ljubitelj knjig, da dejansko zaživi življenje. Elitizem pomeni tudi doživljajsko prebujenost, ljudje v stiski pa so praviloma doživljajsko otopeli. V letih stiske so izgubili stik z drugimi ljudmi in tudi z naravo. Pravimo, da so odtujeni od samih sebe, drugih ljudi in tudi narave.

V procesu pomoči, pa naj gre za psihoterapijo ali skupine za samopomoč, je treba ljudi doživljajsko prebuditi. To pomeni, da se med vsemi drugimi

terapevtskimi sredstvi, ki jih uporabljamo za dvig človeka, poskušamo človeku približati tudi z naravo. Takó je planinstvo nujno potrebno, da ljudje presežejo že kar usodno odtujenost. V naravi zopet najdejo stik s samim seboj in posledično tudi z drugimi.

V letih pomoči ljudem v različnih stiskah sem spoznal, da so le redki posamezniki, ki se vključijo v program urejanja in so že prej redno planinčili ali bili navdušeni planinci. Tudi to priča o tem, da je večina ljudi v stiski v resnici doživljajsko otopelih, izgubljenih in posledično zelo trpečih.

Planinstvo v primerjavi z drugimi športi kot dejavnost sama nima primerjave. V pravem športu gre za tekmovanja, zmage, rekorde, ki so pogosto sredstvo za osebno potrjevanje. Mnogokrat je takšno športno udejstvovanje samo še dirka za rezultati in dosežki, kar pa prav gotovo ni cilj. Pravi planinec uživa v majhnih in tudi velikih zmagah nad samim seboj, brez publike in huronskega tuljenja množic, hrepeni po lepoti in zdravju, uživa v tišini veličastnega okolja gorske narave, ki pomirja. Vsakdo od nas potrebuje umik v svoj notranji svet, kjer v spontani "meditaciji" v naravi išče

¹ Dr. Andrej Perko, spec. klin. psih. svetovanja, Center za socialno delo, Kamnik.

V gorah se lahko prepustimo trenutku.

Foto: Miran Hladnik

stik s samim seboj in naravo. Brez tega ne moremo doseči trdnega in trajnega duševnega miru in tudi ne telesnega zdravja. V naravo in hribe gremo lahko v vsakem letnem času, v vsakem vremenu, tako otroci kot odrasli.

Gore povežejo ljudi v največji možni meri, in to bolj kot vsaka druga dejavnost. To spoznanje uporabljam tudi v procesu urejanja partnerstva, ko napotim moške in žene, ki ne zmorejo ali ne znajo preseči medsebojnih konfliktov, na dvo- ali tridnevni skupni samotni pohod. Delujejo očiščujoče in pomirjujoče in mnogi v tišini gora zopet najdejo pot drug do drugega.

Današnji svet nas s svojim hrupom bombardira z nenehnimi močnimi dražljaji. Ne znamo več prisluhniti lastnemu notranjemu glasu. Zato

je pohod v tišini priložnost, da začutimo veličastnost narave in poiščemo svoje globine. Meditativni pohodi so pri mnogih članih mojih terapevtskih skupin popolnoma novo doživetje in pravo odkritje.

Kako odzvanjajo v doživljanju posameznikov, bom poskušal ponazoriti z mislijo ene od članic skupine: "V tišini, ko sem stopala tesno za petami svojega moža, sem se predstavila v drug svet. Kar naenkrat se mi ni nikamor mudilo, slaba volja je izginila. Misel mi je odplavala v moje kraje, ko sem se kot otrok potikala po pašnikih, poljih in gozdovih, ki so bili jeseni najlepši. Na robu jase se mi je vedno znova prikazal oče, ki mi je mahal in me vabil k sebi. Na obrazu je imel tisti nagajivi nasmeh, ki me je vedno osrečeval ... Tako živ je bil in resničen, da sem podvomila, da je že deset let v grobu. Tako ga pogrešam ..."

Ena od nalog vzgojiteljev in tudi psihoterapevtov bi morala biti navduševanje ljudi, zlasti mladih, za lepote gorskega sveta. Sam imam zelo pozitivne izkušnje pri uvajanju mladih v njegovo čarobnost. Pred leti sem vodil skupino mladih, ki jim je bilo planinstvo tuje. Z lastnim zgledom sem jih vsak mesec peljal na kakšen greben ali vrh po vsej Sloveniji in večina teh mladih je še danes navdušenih planincev. Mnogi so postali tudi planinski vodniki. Seveda moja "manipulacija" ne bi uspela, če se sam pohodov ne bi udeleževal, če bi jim koristnost planinstva samo priporočal in o planinah leporečil. Prepričal sem jih s svojim lastnim angažmajem in spoznanjem, da sta disciplina in trud pogoj za doseganje kakršnihkoli rezultatov ter da samo trudu in razumnemu tveganju sledi nagrada – zadovoljstvo s samim seboj.

Dr. Rugelj je uvedel redno planinarjenje kot obvezno terapevtsko sredstvo pri urejanju alkoholikov v bolnišnici na Škofljici že leta 1971. Tudi sam zelo poudarjam ponovno učlovečevanje v naravi. Kot uspešno terapevtsko sredstvo se je planinstvo izkazalo tudi za druge človeške stiske in zagate, tako da si danes uspešnega urejanja posameznikovih težav brez planinstva sploh ne predstavljam.

Mnogi člani mojih terapevtskih skupin poročajo, da so v gorah doživeli t. i. vrhunsko doživetje (*peak experience* po Maslowu), kar kaže na to, da so že na poti samoaktualizacije, samouresničenja. Vrhunska doživetja

so namreč značilna za ljudi, katerih notranji svet je bogat in širok, katerih doživljanje je polno in globoko. Ob vrhunskih doživetjih posamezniki poročajo, da se pojavijo kot preblisk nezemeljske sreče, občutek enkratne lepote in harmonije, kot občutje nečasovnosti in neprostorsкости, nenadno notranje zlitje s predmeti in osebami. Vrhunsko doživetje je občutje popolnosti. Tudi sam imam nekaj takšnih izkušenj vrhunskih doživetij in večinoma sem jih doživel prav v naših gorah.

Podobno izkušnjo je v utrinku o obveznem mesečnem pohodu terapevtske skupine opisala ena od udeleženk: "Na tokratnem pohodu ni bilo sonca in neba brez oblaka ter vsega, kar se v njuni navzočnosti lesketa in človeka navdaja z lepoto. Ta lepota me vedno prevzame in se vedno vtisne v kakšen kotiček mojega spomina.

Nebo je bilo res oblačno, a oblačnost ni bila moreča. Oblaki so bili zanimivi; kot rahlo obarvane ovčke, ob robovih nakodrani in stisnjeni drug ob drugega. Sploh jim ne bi mogla reči oblaki, ampak oblaki, v njih ni bilo skritih nobenih zametkov snežne plohe. Na obzorju se je prelivala turkizna barva, kakršne na

Vsakdo od nas potrebuje umik v svoj notranji svet, kjer v spontani "meditaciji" v naravi išče stik s samim seboj in naravo.

nebu do sedaj še nisem videla. Takšni prizori me vedno osupnejo. Notranje me polnijo in takrat se začutim izpolnjeno, povezano z naravo in samo seboj. Tudi hoja po snegu, ne hoja, bolj gaženje, je imela ob takšnih prizorih svoj čar.

Ob meni so hodili ljudje, ob katerih sem se danes še prav posebej dobro počutila. Opazila sem, da so prijazni, sproščeni, veseli, dostopni. In kar je najpomembnejše – sprejemajo me. Za spremembo sem bila brez občutkov krivde in pomirjena, predvsem pa preprosto vesela in dobre volje. Uspelo se mi je prepustiti trenutku. V sebi sem se sprejela. Doživljala sem. Stvari okrog mene so me ganile, začutila sem, da je kljub vsemu v meni življenje, da sem del stvarstva ..."

Zaključim lahko, da je stik z naravo eden od pogojev, da se človek reši svojih stisk. Zadnje čase to spoznavajo mnogi psihoterapevti in planinstvo postaja sestavni del njihove psihoterapevtske pomoči. ●

Gora in človek na poti samouresničevanja

Kaj vse omogočajo gore današnjemu človeku

Besedilo: Božidar Popović

Vsem rednim ali občasnim bralcem Planinskega vestnika bi rad priporočil v branje dve izvrstni knjigi s tematiko doživljanja gorskega sveta oziroma tega, kaj gorski svet lahko naredi za vas. Prav tako pa sta ti dve knjigi odlični popotnici za nekoga, ki razmišlja, da bi se podal na pot planinarjenja.

Gora in človek

Najprej v branje priporočam knjigo z naslovom Gora in človek.¹ Čeprav je že starejše izdaje, je po mojem mnenju vedno bolj aktualna. Ljudem skuša predstaviti, kaj vse pomeni zahajanje v gore in kaj se dogaja, ko za seboj pustiš svoj dolinski svet in se usmeriš v osvajanje nekega cilja – vrha gore. Zakaj? Osebne izkušnje mi dokazujejo, da je vse tisto, kar avtorji pričajo v knjigi, dejansko res. Tudi sam sem se s pohodništvom spoznal šele pred par leti; prijelo me je in upam, da me bo držalo do smrti.

Knjiga uvodoma predstavi današnji vsakdanjik, v katerem se modernemu človeku sploh ni več treba truditi, mladi pa trpijo zaradi občutka nesmiselnosti. Imajo sredstva, ne pa ciljev, ki bi jih usmerjali oziroma za katere bi se jim zdelo smiselno delati in živeti.

Ko se planinec vzpenja na goro, ne izbira linije najmanjšega odpora, ampak pot, ki ji je ravno še kos. Rad raziskuje, rad vidi, do kod lahko gre. S tem se širi njegova "komfortna cona" in je vedno bolj zmogljiv. Podoba gore in tudi sam vzpon nanjo razsvetljujeata človekovega duha. Uči se pomagati drugemu, zanesti se na lastne fizične, umske in duševne sposobnosti, hkrati pa spoznava različna področja. Za uspešno planinarjenje moraš obvladati kar se da različne tematike: vreme, prehrano, opremo, organizacijo, pripravo na turo, časovno načrtovanje ...

Gora, ki prenaša vse vremenske razmere, nevihte, letne čase in ostaja tam, predstavlja za planinca simbol trdnosti. Tudi sam se mora v vsakdanjem življenju srečati z neprilikami, izkušnje v gorah pa mu v težkih časih pomagajo biti kot gora.

"Gora je polje prizadevanj za življenje. Skrbno negovanje življenja, naveza medčloveškega sožitja, samoumevnost vsakdanjega napora in veselja – vse to je ljubezen."

Pot samouresničevanja

Planinstvo se je izkazalo tudi kot odlična metoda pri urejanju odnosov v družini, v kateri se je zasedrila odtujenost med člani. Tukaj prehajam na priporočilo druge knjige, Pot samouresničevanja dr. Ruglja.² Avtor pravi, da je planinarjenje edinstveno, ker planinec ostane aktiven tudi do poznih let, medtem ko se mnogi drugi odpovejo športnim aktivnostim po štiridesetem letu. Opredeljuje, da je bistvo planinstva v tem, da trudu in razumnemu tveganju sledi nagrada – nauk, ki velja tudi v življenju.

Rugelj definira poseben pojem vrhunskega doživetja v gorah, ko planinec na samotni turi doživi usklajeno delovanje telesa in zavesti ter se znajde v enkratnem položaju ozavedanja in samozdravljenja ter mnogih načrtov in odločitev, ki peljejo k samouresničevanju.

V knjigi so med drugim tudi napotki, kako začeti z zahajanjem

v gore, hkrati pa avtor citira druge avtorje: Juliusa Kugyja, Dietra Hasseja, Toneta Svetino, Jeana-Jacquesa Rousseauja ... S temi citati želi pojasniti, zakaj je treba sprejeti pogumno odločitev in se odpraviti v gore navkljub denarnim, psihološkim ali zdravstvenim težavam. Gora te namreč ozdravi, saj ti omogoča najbolj naravno meditacijo, ko se sam sprehajaš in ti misli sproščeno odtavajo, rešitve pa pridejo same od sebe. Ravno nasprotno kot v dolini, kjer misli ne moreš utišati. Dr. Rugelj govori tudi o tem, kako se okrepi telo človeka, ki mu ni več mar za vremenske neprilike in se odpravi ven tudi v

¹ Viktor Emil Frankl, Anton Trstenjak, Jože Ramovš: Gora in človek. Mohorjeva družba, 1993.

² Janez Rugelj: Pot samouresničevanja. Ljubljana, 2000. Poglavje 53, str. 763–784.

snegu in dežju, saj ve, da mu ne moreta do živega. Za razliko od njega mestni človek poklekne že ob prvi sapici.

Moje izkušnje

Omenjeno poglavje je bilo zame motivacija, da sem se pri štiriindvajsetih letih prvič odpravil v gore. Poklical sem na domače planinsko društvo in vprašal, ali me sprejmejo medse. To so naredili odprtih rok. Izkušeni planinci so zakladnica znanja o pohodništvu, ki ga ne najdeš v knjigah. Omogočili so mi, da sem v praksi spoznal, o čem govorita zgoraj omenjeni knjigi. Starejši planinci, blizu zaslužene *penzije*, vendar še vsi čili in dobre volje ter poskočnejši od marsikaterega mojega vrstnika, so mi že takoj na začetku svetovali o vsem mogočem: o sušenju čevljev, za kar je najprimernejši časopis, do kod s palicami, kdaj brez njih, koliko je ravno dovolj opreme za v nahrbtnik, da nisi natovorjen kot žival ... In vsi so z veseljem delili svoje znanje z mano, saj je tudi pri njih jasno, da je treba znanje, ki ga osvojiš, prenesti na druge.

V gorah je prijetno biti v dobri družbi.

Foto: Oton Naglost

Nisem mogel verjeti, ampak pregovor "Gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor" sem dejansko slišal tudi v praksi. Kaj moraš vse narediti, da prideš do vrha, koliko priprav, vztrajnosti, taktičnosti in kar nekaj prelitega znoja je treba! Najpomembnejše pa je, da se distanciraš od mnenja ljudi, ki ti govorijo: "Zakaj le se tako pehaš, ko pa je lepše biti doma in počivati, iti na pijačo ali gledati prenos tekme na televiziji ..." Vse lepo in prav. Vendar dostikrat ne razumem, od kod tem ljudem takšna vnema, da potem še tebe želijo prepričati, da opustiš svojo željo po gorah. Ti ljudje se pač ne odločijo iti v gore, hribe, gozdove ali celo samo na sprehod. Je to morebiti njihova slaba vest, opravičevanje samih sebe?

Samozavest, ki jo dobiš s pohodništvom, ti pomaga, da se ne spuščaš več v take debate. Raje pogledaš s pozitivne strani: v gore sem se odločil iti sam. Najprej sem šel s planinskim društvom, kjer sem se veliko naučil in tudi pridobil spoštovanje do gora in narave, nato pa sem šel v gore še sam. Odločil sem se, da svojih prijateljev ne bom silil s seboj na pot in da bom samo omenil, da grem. Vendar se je presenetljivo zgodilo, da so sami predlagali, da bi šli

z menoj. Z veseljem sem delil z njimi svoje izkušnje, njim pa je bilo tako všeč kot meni, ko sem prvič šel v hribe. V to nisem dvomil, jaz sem jih le pripeljal do vznožja, gozdovi in gore so jih prevzeli in naredili svoje. Na začetku so bili upehani in utrujeni, vendar je bilo zadovoljstvo ob osvojenem vrhu toliko večje. Upam, da bo tudi njih "držalo" kot mene, da bomo zahajali v hribe še dolga leta.

Hoja v hribe se lahko primerja s postavljanjem ostalih ciljev v življenju. Treba je vedeti, kam hočeš iti, planirati pot, treba se je potruditi in ne odnehati. Včasih pride na pot ovira. Pameten planinec se lahko odloči, da bo sestopil in zopet odšel na goro, ko bo za to primeren čas. Preslikava na vsakdanje življenje je več kot očitna.

V knjigi je omenjeno tudi, da če se oseba nad gorami ne navduši zgodaj, se tudi v odrasli dobi ne bo. Sam nisem začel ravno pozno, v otroških letih pa tudi ne. Omenjeni knjigi sta me izjemno motivirali, zato bi rad nanju opozoril tudi širšo publiko. Če s tem dobimo kakšnega novega planinca, je namen članka dosežen. Želim vam varno in prijetno doživljanje gora. 📍

Vpliv plezanja na psihično zdravje

Alpinizem in psihoterapija

Besedilo: Mojca Hribar¹

Prispevka o tem, kako gore pomagajo človeku s psihičnimi težavami, sem se lotila kot psihoterapevtka in hkrati alpinistka. Moj pogled odstopa od priljubljene ljudske modrosti, ki jo razumem kot "gore imajo zdravilno moč". *Gore ne zdravijo psihičnih težav.* Alpinizem je srečanje s seboj. Če ima oseba psihične težave, bodo pri plezanju prišle še bolj do izraza in jo bodo ovirale. Podpisala bi med plezalci znan rek, da "ko greš plezat, moraš imeti v glavi počiščeno". Gore niso čarobna palička v smislu "začnimo hoditi v gore in vse težave bodo izginile". Včasih osebe v stiski² iščejo olajšanje in rešitev v dejavnostih, ki omogočajo, da pozabijo na svoje težave (jih potlačijo, odrinejo), da neki primanjkljaj nadoknadijo z dosežki na tem področju (v psihološkem besednjaku nadkompenzacija) ali da bolj začutijo sebe (v skrajnostih svojih psihofizičnih zmogljivosti ali ob srečanju z nevarnostjo, tudi smrtjo).

Te dejavnosti so lahko tvegane, ekscentrične, pripeljejo človeka iz sebe in s tem omogočijo intenzivnejši občutek jedrnosti jaza. Lahko pa so tudi varne, vendar zelo intenzivne (deloholizem, vsakodnevni fitness ipd.). Vsaka dejavnost je lahko v pretirani obliki beg, način, da človek

pozabi nase, da ni več v kontaktu s seboj in posledično tudi ne čuti več tako intenzivno žalosti, bolečine, jeze ali drugih neprijetnih občutkov, ki jih je želel potlačiti. Poudarjam pa (da mi ne bo kak bralec očital poklicne deformacije), da ni nujno, da je alpinizem (in katerakoli druga aktivnost) beg in poskus reševanja težav, lahko je svobodna izbira, strast in užitek posameznika, ki se je našel v določeni aktivnosti.

Kaj je psihoterapija?

Da bi lažje razložila medsebojno sovplivanje psihoterapije in alpinizma,

nekaj besed o psihoterapiji. Vsak se v življenju sreča s težavami, notranjimi konflikti, težkimi odločitvami, žalostjo, tesnobo ipd. Nekatere od njih lahko rešimo sami, pri nekaterih pa zaradi kompleksnosti problematike ali intenzivnosti težav potrebujemo pomoč. Psihoterapija je metoda psihološkega zdravljenja, način pomoči posameznikom, ki so v stiski ali bi radi izboljšali kvaliteto svojega življenja. Je samostojna znanstveno-strokovna disciplina, ki jo izvaja usposobljen in kvalificiran strokovnjak – psihoterapevt. Lahko bi dejali, da je psihoterapija popotovanje vase, in takoj dodamo misel R. M. Rilkeja: "Edino resnično popotovanje je popotovanje vase." Skozi psihoterapijo skušamo razumeti lastna doživljanja, misli in čustva ter spreminjati osebnostne in vedenjske vzorce. Psihoterapija je način samospoznavanja in spreminjanja.

Končni cilj je boljše počutje posameznika, večja kvaliteta življenja, večje zadovoljstvo s samim seboj, kvalitetnejši odnosi s soljudmi. Dolgoročna psihoterapija lahko vpliva na resnične spremembe v samopodobi in pri vzpostavljanju odnosov z bližnjimi. Posamezniku lahko pomaga pri žalovanju, prebolevanju izgube, občutkih tesnobe, paničnih napadih, fobijah, občutkih potrtosti, pri razumevanju in obvladovanju občutkov praznine, pri krepitvi samopodobe, izboljšanju razumevanja samega sebe, pri predelavi travmatičnih dogodkov iz preteklosti

¹ Mag. Mojca Hribar, univ. dipl. psih., specializantka integrativne psihoterapije, Univerzitetni rehabilitacijski inštitut – Soča, Maribor.

² V mislih najbolj splošen pomen besede, od težav v odnosu, težav s samopodobo, pomanjkanje občutka smisla do osamljenosti, občutkov depresije itn.

Levo: V steno zaradi užitka in iz ljubezni
Arhiv Planinskega vestnika

(nasilje, zlorabe, psihično nasilje ipd.), ki lahko vplivajo tudi na počutje v sedanjosti, pri spopadanju s stresom ter izgorevanju, pri obvladovanju in razumevanju prisilnih misli in obsesivnih dejanj, pri odločanju za nadaljevanje ali prekinitvev odnosa ...

Psihoterapija poteka enkrat tedensko eno uro, vedno na istem mestu in ob istem času, le tako se vzpostavi občutek varnosti in stabilnosti. Izjemnega pomena je tudi odnos, ki ga vzpostavi ta klient in psihoterapevt – to je odnos zaupanja in vzajemnega spoštovanja. Dolžina psihoterapije je odvisna od narave težav, zastavljenih ciljev, motiviranosti posameznika in od njegovega osebnega tempa. Za ozke, fokusirane in konkretne težave lahko traja le nekaj

Izpolnitev in mir po opravljenem vzponu
Foto: Dan Briški

mescev, za kompleksnejše in globlje osebnostne spremembe pa tudi nekaj let. Načeloma pa je število srečanj odvisno od skupnega dogovora.

V integrativni psihoterapiji³ poudarjamo pomembnost kontakta s seboj, odnosa med terapevtom in klientom, uglašenost na klientove potrebe in empatije. Integrativna psihoterapija združuje pomembna spoznanja psihoanalize, gestalta in transakcijske analize. Klientom ne "postrežemo" rešitev, temveč jim skušamo pomagati, da do njih pridejo sami in najdejo svojo pot. Sama v psihoterapiji ne uporabljamo akcijsko naravnanih metod, npr. da klientom svetujem hojo v gore kot zdravilo ali celo grem z njimi v gore. Takšne metode so bile v preteklosti pogosto uporabljene kot podporni ukrep pri zdravljenju odvisnosti. Praznino, ki jo je prej zapolnjeval npr. alkohol, so po zdravljenju zapolnjevale

³ Šola psihoterapije, katere specializantka sem tudi sama.

športne in druge predpisane aktivnosti, v nekaterih primerih pa tudi avtoritarna figura terapevta. To ni psihoterapija.

Kako vpliva alpinizem na psihično zdravje?

Tako gore kot vsaka druga aktivnost so lahko nadomestek, beg od samega sebe – ali pa področje, kjer pridemo v stik s samim seboj skozi naravo ali skozi preizkušanje svojih skrajnih zmožnosti. Glede na to sicer nekoliko umetno razdelitev (večina nas je nekje na sredi tega kontinuuma) lahko razdelim vpliv alpinizma na počutje in psihično zdravje na dva tipa.

Tip I: Lahko se zgodi, da gre pri nizanju težavnih smeri za nadkompenzacijo drugih primanjkljajev, npr. nezadovoljujočih odnosov, nizke samopodobe, želje po samopotrjevanju. Lahko se tudi zgodi, da človek ne vidi smisla svojega življenja, preplavljajo ga občutki praznine, zapolnitev pa išče v gorah (lahko tudi v drugih dejavnostih, npr. alkoholu, pretiranem

nakupovanju, deloholizmu).⁴ Če z alpinizmom skušamo zapolniti svojo notranjo praznino, s številom vrhov, višino pristopov, težavnostjo smeri skušamo kompenzirati občutke osebne nezadovoljstva ali se na ta način potrjevati, če bežimo sami od sebe, se bomo slej ko prej srečali, slej ko prej bomo spet začutili praznino, slej ko prej

reakciji soplezalca "Saj je samo dež, nisva iz sladkorja" nekam poniknil.

Tip II: Če izberemo alpinizem zaradi njega samega, ker je to aktivnost, v kateri se najdemo, v njem pridemo do izraza kot oseba, ki potegne iz nas najboljše in v katerem se res začutimo, in ni nadkompenzacija primanjkljavev ali beg, lahko v tej dejavnosti izjemno

več tako "neustrašni", drzni plezalci. Vsak mora zase pretehtati, kaj se mu zdi pomembnejše.

Morda se vam zdi nenavadno, da bi kak plezalec potreboval psihoterapevtsko pomoč, vendar to sploh ni redek pojav.

Za konec lahko delim lastno izkušnjo, ki se bolj sklada z drugim pogledom. Kot vsak specializant psihoterapije sem tudi

bo spet nekdo boljši, slej ko prej se bomo spomnili nečesa, kar hočemo pozabiti. V tem primeru je alpinizem dejavnost, ki omili našo notranjo tesnobo, vendar le začasno in za vedno krajši čas. Zato se moramo truditi splezati vedno težje, vedno več.

V alpinizmu lahko pride do kritičnih situacij, v katerih nas je strah (krušljiva skala, poslabšanje vremena, ne moremo namestiti varovanja, ne najdemo več smeri, noči se ...). Če v steno nismo šli zaradi užitka, izziva in z ljubeznijo do skale, temveč imamo neko drugo, nezavedno agendo, bomo prej reagirali s paniko, blokado, nerazumno, lahko se zgodi, da krivimo soplezalca, pojavljata se bes, nestrpnost ipd. Takšne reakcije nas lahko ovirajo pri rešitvi krizne situacije in napredovanju. Doživela sem že tako histerične napade joka in klicanje "mamice" v smeri kot kričanje preklinjanje soplezalca (besede, ki ne sodijo v to revijo) ob nenadnem poslabšanju vremena. Izkusila sem tudi lastni strah, ki me je začel preplavljati nekje v gorah nad Chamonixom in je ob mirni

uživamo, najdemo izpolnitev in mir. Z alpinizmom lahko zorimo, osvojimo vrednostni sistem ter osebno rastemo in se krepimo, tako psihično kot fizično. Lepo nam je ne le, ko dosežemo cilj, temveč tudi na poti do cilja, kot bi dejal pokojni Nejc Zaplotnik. Le v takšnem primeru je motivacija za alpinistično dejavnost avtonomna.

Kako na alpinizem vpliva psihoterapija?

Zasledila sem dva pogleda, kako lahko psihoterapija vpliva na alpinizem. Prvi je ta, da več notranjih konfliktov oseba razreši, več ima psihične energije in fokusa, ki ga lahko potem usmerja v alpinizem. Drugi vidik govori o tem, da se z alpinizmom ukvarjajo osebe, ki imajo izrazito močne obrambne mehanizme pred svojimi čustvi. Če začnejo hoditi na terapijo in predelajo določene travme, se na neki način zmehčajo, lažje dostopajo do svojih čustev, so bolj v stiku s seboj. Posledično potem slabše plezajo, ker bolj čutijo svoj strah, ki je bil pred terapijo potlačen ali odcepljen. Lahko bi rekli, da imajo "slabšo psiho" ali pa si enostavno izbirajo lažje, varnejše smeri in so previdnejši. Po drugi strani pa se alpinistom po psihoterapiji izboljša kvaliteta zasebnega, intimnega življenja – vendar za ceno tega, da niso

Zahajanje v gore je lahko svobodna izbira, strast in užitek. Foto: Boštjan Odar

sama obiskovala t. i. učno analizo, ki je pravzaprav psihoterapija. Njen namen je, da bodoči psihoterapevti dobimo izkušnjo klienta oz. da se znamo postaviti v njegovo vlogo. V treh letih učne analize sem spoznala nekatere doslej neozaveščne stvari o sebi, predelala nekaj stvari iz preteklosti, izboljšalo se je moje počutje, končno sem našla zadovoljujoč partnerski odnos. Vendar sem vzporedno začela opazati, da občutim več strahu pri plezanju. Začelo se je pri zaledenelih slapovih, ko sem opazila, da sem v določenem raztežaju uporabila več lednih vijakov kot pred dvema letoma. Nadaljevalo se je v skalnih smereh, bolj so me skrbele negotova vremenska napoved ali snežne razmere, začela sem izbirati lažje, bolj opremljene smeri in pogosteje sem se pod zimsko smerjo odločila, da "ni razmer". Z drugimi besedami, ni bilo več tiste sile, ki me je prej gnala, ko sem si mislila "kar bo, pa bo" in zaradi katere sem se sekirala, če kakšen vikend nisem plezala.

Upam, da se je v mojem razmišljanju kdo našel, če je komu pomagalo pri iskanju njegove poti, pa je moj namen dosežen. ○

⁴ Seveda je bolje, če oseba postane strasten gornik kot strasten alkoholik, ampak v obeh primerih gre za notranjo praznino, ki jo skušamo zapolniti z nečim zunanjim.

Življenje je lepo

V gore s presajenimi pljuči

Besedilo: Irena Mušič Habjan

Aljaž Hrvatin, 19-letnik iz Grosupljega, je priden dijak 4. letnika gimnazije Biotehniškega izobraževalnega centra v Ljubljani. V prostem času se ukvarja s fotografijo, najbolj pa ga veseli, da na digitalno kartico posname vlake, ladje in letala. Z njimi sicer ni mogel iti v gore, zato je potreboval veliko več, ogromno volje in vztrajnosti. Aljaž se je od poletja 2011 do oktobra 2012 povzpел na vse vrhove Slovenske planinske poti (SPP), vključno s točkami razširjene poti. Vendar je bila pot, ki ga je popeljala na vrhove, vse prej kot lahka. Z njim in njegovimi starši sem se o boleznih in hoji v gore pogovarjala na njihovem domu.

Omejen svet

Aljaž je razložil, da je cistična fibroza, ki jo ima, dedna genetska bolezen. Prizadene eksokrine žleze, ki izločajo sluz v dihalnih poteh, pljučih, trebušni slinavki in črevesju. Za bolezen so izvedeli, ko je bil Aljaž star štiri leta. V osnovni šoli ni imel večjih težav. Takoj po končanem 9. razredu, junija 2008, pa se mu je stanje naglo poslabšalo in že teden kasneje je potreboval dodaten kisik. Vrstile so se številne infekcije in pljuča so tako oslabela, da so začela pokati (pnevmotoraks). Večmesečno nadaljnje zdravljenje, ki je ohranjalo pljuča v naravni obliki, je potekalo na intenzivnem oddelku. Takrat so zdravniki začeli razmišljati tudi o transplantaciji pljuč. Po dolgotrajnih preiskavah so Aljaža v začetku leta 2009 vpisali na čakalno listo za presaditev.

Aljaž je bil zaradi hudih težav hospitaliziran v bolnišnici na Golniku. Vse do presaditve so zanj lepo skrbeli zdravniki in sestre pod vodstvom dr. Matjaža Fležarja, za kar so jim Hrvatinovi neizmerno hvaležni. Kako je preživel čas v bolnišnici, je povedal na predavanju: "Moj svet se je naenkrat

skrčil na bolniško sobo z razgledom na vrhnje dele dreves, ki rastejo v parku pred bolnišnico. Takrat sem šele dojel, za kaj vse sem prikrajšan. Kaj pomeni biti zdrav. Kaj pomeni, če se lahko svobodno gibaš, greš, kamor hočeš, in dihaš s svojimi pljuči. Ja, dihaš – o dihanju nikoli prej nisem niti razmišljal. Naenkrat sem se moral posvetiti vsakemu vdihu posebej. Skozi okno bolniške sobe sem spremljal tri letne čase. Jesensko listje v krošnjah bližnjih dreves se je umaknilo ogolelim, zasneženim vejam, kot da v njih ni nič življenja. Tudi dolga, pusta zima je minevala in prvo spomladansko sonce je iz brstov izvabilo sveže zeleno listje, polno novega življenja, polno upanja na skorajšnjo rešitev."

Presaditev pljuč so opravili kirurgi v bolnišnici na Dunaju 1. aprila 2009. Sledila je rehabilitacija; začel je počasi, da si je telo opomoglo, in napredek se je poznal iz dneva v dan. "Dobil je voljo, ko je videl, da je življenje z novimi pljuči povsem drugačno," je dodala mama Mojca. Poleti je bil na dvotedenskem zdravljenju v zdravilišču na Rogli in uspelo mu je priti do Lovrenških jezer in Jezerskega vrha, kar je bil njegov prvi planinski podvig po transplantaciji.

Aljaž ob Aljaževem stolpu na Triglavu ... in na svojem "Triglavu" Foto: Mauro Hrvatin

Zopet na izlete v gore

Pred poslabšanjem Aljaževega zdravstvenega stanja so Hrvatinovi pogosto zahajali v sredogorje. "V tistem času sem imel rad hribe, naravo, razglede. Po operaciji odločitev za hojo v gore ni bila težka. Sprva si nisem predstavljal, kakšne vzpone si bom lahko privoščil. Glede na to, da sem imel nova pljuča, je bilo težko kar koli predvideti. Sčasoma sem spoznal, da zmorem vedno več, tako da sem hodil na vse daljše in zahtevnejše izlete," je povedal Aljaž.

Pravi, da je ideja o Slovenski planinski poti prišla povsem naključno. Oče se je po vzponu s stricem ustavil v Domu pod Storžičem in kupil dnevnik SPP. Ob tem si je mislil: "Če bomo kdaj šli na kakšen hrib, ki je v tem dnevniku, bo Aljaž pritisnil še žig zraven in bo zanj to dodatna vzpodbuda." Začel je razmišljati, da bi se lahko postopoma podal na vse zahtevane vrhove, ne le na lažje dostopne. Ture sta načrtovala skupaj z očetom, ki ima več izkušenj in najboljše ve, koliko Aljaž zmore. V pogovor se je vključil oče in povedal: "Aljaž po transplantaciji potrebuje celo vrsto različnih zdravil. Nekatera od njih

¹ 3. teden osveščenosti o cistični fibrozi, 26. november 2011.

lahko povzročajo vrtoglavico, kar je bilo potrebno upoštevati. Začeli smo lansko leto (2011, op. p.) z vzponi na Debelo peč, Viševnik, Košuto ... in ko smo videli, da je vse v redu, smo si zadajali nove, zahtevnejše cilje."

Za turo na Triglav, ki je bila konec koncev Aljaževa dolgoletna želja, sta se z očetom pripravljala načrtno. Pripravila sta seznam težjih tur, npr. čez severno steno Male Mojstrovke, na Ojstrico v enem dnevu, po Slovenski na Mangart, in pred samim vzponom na Triglav tempo seveda stopnjevala.

"Zdravstvenih težav v hribih nisem imel, vse je ves čas potekalo brezhibno. Imel sem precejšnjo voljo, želel sem spoznati in osvojiti vrhove. Pred vsako turo sem se dobro pripravil, točno sem vedel, kaj me čaka na poti. Tako sem bil že na začetku pripravljen in nisem silil tja, kjer bi me lahko težave presenetile."

Na vprašanje, kateri vrh se mu je najbolj vtisnil v spomin, je odgovoril: "Na vse gore sem šel zelo rad. Veliko takih je bilo, ki so se mi še posebej vtisnile v spomin, na primer Škratica, Jalovec, Prisojnik, Bavški Grintavec in Skuta. Zelo sem užival tudi ob lažjih vzponih, na primer na Vogel, Dobrčo, Kum in na vse koroške vrhove. V posebej lepem spominu pa mi je ostal zadnji izlet na Okrešelj in Mrzlo goro, ker turo opisujejo kot eno težjih. Bil sem precej presenečen, saj sem pot opravil z lahkoto in si jo bom

Nismo vedeli, kakšno bo Aljažovo življenje po presaditvi pljuč. Takrat smo si želeli, da bi po tako zahtevni operaciji lahko prišel vsaj iz postelje do mize, da bi skupaj pojedli. Nismo pa si predstavljali, da bo kdajkoli prišel na Triglav in prehodil celotno transverzalo. Zato je ta njegov podvig toliko več vreden. In je dobra vzpodbuda za vse pljučne bolnike.

zapomnil po lepih razgledih in ne po zahtevnosti. K nepozabnemu doživetju je svoje prispeval tudi prijazni oskrbnik Frischaufovega doma na Okrešlju."

Dodal je še: "Ko sem si nabral kondicijo, sem bil lahko na poti tudi od deset do deset ur. Moj nahrbtnik ni bil pretežak, ponavadi sem nosil fotoaparat, vrv in čelado. Načeloma mi je vseeno, ali grem po markirani poti, kjer srečujem veliko ljudi, ali po brezpotjih, kamor zaide le malo planincev. Manj prijetne so le pretirano obiskane poti, kot je na Triglav."

Na vprašanje, kam bi še rad šel, je Aljaž odgovoril, da bo ponovil vzpon na katerega izmed vrhov, ki so jih skupaj že obiskali. Poseben izziv mu predstavljajo ostali manj obiskani vrhovi, ki so jih na poteh željno opazovali.

Učenje na domu

Aljaž je še dijak in njegovo šolanje poteka doma z veliko samodiscipline: "Vsak dan jemljem zdravila, ki preprečujejo, da bi moje telo zavrnilo tuji organ. Ker ta zdravila nekoliko slabijo

moj imunski sistem, pouka ne obiskujem skupaj s sošolci, ampak šolske obveznosti opravljam z izpiti. Profesorji mi povedo, kaj moram predelati in se naučiti, nato se dogovorim za pisni ali ustni izpit in dobim oceno. Pri učenju si pomagam z zapiski sošolcev, večkrat se dobim tudi s profesorji, ki mi snov razložijo."

Nekaj predmetov samostojno predeluje, npr. slovenščino, zgodovino, geografijo, psihologijo, pri drugih, na primer pri matematiki in laboratorijskih vajah, pa mu je na voljo dodatna strokovna pomoč. Ker ga poleg vlakov in letal zanima še naravoslovje, razmišlja o nadaljnjem študiju biotehnologije.

Mama ga je pohvalila, da je vesten in pri šolskem delu dobro organiziran, zato ima poleg učenja dovolj časa še za svoje hobije, ki ga dodatno motivirajo.

Presaditev pljuč je v Aljažovo življenje prinesla veliko radosti, veselja, izpolnitev drobnih želja ... Vsem nam, tudi tistim, ki morda s hrepenenjem gledajo na Storžič, kot ga je nekoč on gledal iz bolniške sobe na Golniku, pa sporoča, da moramo biti ves čas optimistični, imeti cilj in verjeti, da ga bomo dosegli. Biti moramo vztrajni in pogumni, vedno misliti na najboljše ter se ne predati. Imeti moramo voljo. ○

Aljaž si je izbiral tudi težje, zavarovane smeri za dostope na gore (pot na Škratico).

Foto: Mauro Hrvatin

O smislu in spoznanju v alpinizmu in letenju

z *Matevžem Lenarčičem*

Besedilo: Mire Steinbuch

Umirjen sogovornik z izdelanimi stališči. Hitro postane jasno, da nima glave le zato, da jo nosi k frizerju. Alpinist, ki je preko letenja s padali prijadral v letalstvo. Širši javnosti je postal znan, ko je s Pipistrellovima ultralahkima letaloma Sinus in Virus po različnih trasah dvakrat obletel svet. Pred tem je opravil dolge polete čez Sibirijo, Afriko, Alpe. Med drugim je priplezal na Cerro Torre, Fitz Roy in Broad Peak.

Matevž Lenarčič Foto: Mire Steinbuch

Po podatkih Cobissa ste avtor sedmih monografij in dveh knjig, Smisel in spoznanje ter Okoli edinega sveta. Poleg tega ste kot soavtor navedeni še pri trinajstih knjigah. Je to točno?

Po mojih informacijah je enajst knjig, devet monografij in dve knjigi.

Kaj pa ostalih trinajst?

Ne vem ..., teh je veliko.

Morda so uporabili vaše fotografije. Verjetno.

Knjiga Alpe, kot jih vidijo ptice, je bila nagrajena v Banffu, Berlinu in na knjižnem sejmu v Ljubljani. Kaj vam pomenijo te nagrade?

Lepo, da je komu všeč. Dobro je tudi s stališča prodaje, čeprav se zadnja leta knjige zelo slabo prodajajo. Kakšnega večjega finančnega učinka nimajo. Vsi smo odvisni od okolja, v katerem živimo, zato je dobro, če te okolje vsaj nečem nekoliko priznava, da osmisliš svoje početje.

Smisel in spoznanje se zaradi razmišljujočega načina pisanja

razlikuje od večine slovenskih knjig o alpinizmu tedanjega časa, razen od Zaplotnikove Poti. Zakaj niste ostali pri tedaj prevladujočem slogu prišel-splezal-odšel, ampak ste ga presegli?

Moj odnos do alpinizma ni bil nikoli rezultatski. V časih, ko sem še aktivno plezal (od srede 70. do srede 80. let, op. M. S.), pri nas to še ni bilo toliko prisotno, v tujini pa že. Tam so ljudje točno vedeli, kakšno kariero hočejo narediti v alpinizmu. Pri nas je šlo bolj za način življenja, doživljanja. Če hočeš opisati način življenja, ga moraš malo drugače kot samo v stilu "rad bi šel, rad bi zmagal, zato sem naredil to in to". Gre za preplet odnosov, značajev, ki pridejo do izraza, ko se pojavijo problemi. Dokler jih ni, je vse v redu, vsi se imamo fino, vsi se razumemo. Ko nastopijo težave, se pokažejo razlike v tem, kako človek dojema drugega, življenjski principi pridejo bolj do izraza.

V čem sta torej smisel in spoznanje? Spoznanje, da je alpinizem zaradi tekmovalnosti prenevaren, ker brez

tekmovalnosti in tveganja ne moreš biti vrhunski alpinist, tvegati samo za svoje veselje pa nima smisla?

Če ne razmišljaš preveč in plezaš impulzivno, zato ker gore pač so, se o tem ne sprašuješ. Greš, ker ti je všeč. Vzrok, zakaj greš, verjetno tiči v frustracijah, ki jih nosiš v sebi, o katerih nima smisla razglabljati. Ko o teh stvareh začneš razmišljati, slej ko prej prideš do tega, da so bolj priznani vzponi, ki so nevarnejši in zahtevnejši. Če nimaš motiva biti najboljši alpinist ali zaslužiti kar največ denarja z alpinizmom, se začneš spraševati, ali ima res smisel toliko tvegati. Dokler samo intenzivno plezaš, kot smo mi do približno šestindvajsetega leta, se stvari zdijo enostavne. Ko pa se začneš poglobljati, postanejo bolj kompleksne.

Ste že med odpravo na Broad Peak vedeli ali slutili, da zaključujete z resnim alpinizmom?

Bolj ja kot ne. Že nekaj časa smo v našem plezalnem krogu razpravljali o smislu, življenjski potrebi po gibanju in o tem, kdaj začneš plezati zaradi denarja in sponzorjev. Kmalu smo

nehali razmišljati na način, da moraš vsako leto iti na tri odprave, od katerih mora biti vsaj ena težja. Na Broad Peaku nisem imel pretiranih ambicij. Vedel sem, da zaradi vrha nočem izgubiti niti enega prsta. Zato narediš korak nazaj bistveno prej, kot bi ga sicer.

So vam kasneje pri letenju koristile izkušnje iz alpinizma?

Ja, absolutno. Oboje je podobno. Zrak, občutek praznine; tako kot pri plezanju tudi pri letenju ne moreš reči: "Zdaj se ne grem več." Ko začneš plezati, moraš smer splezati do konca. Ko začneš leteti, moraš pristati, ne pa odnehati sredi leta. Kdaj začneš nekaj doživljati ali razumeti kot nevarno, je subjektivno. Vsakega človeka od določene stopnje naprej postane strah. Kako obvladati strah, da te ne obremenjuje, tako da lahko še vedno razumno ukrepaš, je umetnost, ki se jo mora naučiti vsak, kdor se ukvarja s potencialno nevarnimi aktivnostmi.

Če še ostaneva pri smislu in spoznanju: v čem je smisel avanturističnega letenja okoli sveta v majhnem letalu, ki je v primerjavi z velikimi kot komarček?

Smisel je ali ga pa ni. Če gledaš globalno ali z distance, vse, kar počnemo, nima nobenega smisla. Biti prvi, ki je obletel svet, biti prvi na Everestu, biti prvi, ki je splezal neko smer, je objektivno popolnoma nepomembno, pomembno pa je zame osebno zaradi več faktorjev. Ustvarjanje ravnotežja znotraj svojih frustracij, osmišljanje lastnega bivanja, da nisi neka številka v vesolju, temveč si specifična številka nekje drugje, dajanje identitete temu, kar počneš, in samemu sebi. Če hočeš osmisлити to, kar delaš, mora okolica za to tudi zvedeti. Če dobiš od okolja povratno informacijo, da je morda stvar, ki jo počneš, zanimiva, si zadovoljen.

Kaj je za vas letenje? Hobi ali še kaj drugega? Npr. preizkušanje samega sebe, ugotavljanje, kako reagirate v kritičnih situacijah? V knjigi Smisel in spoznanje ste zapisali, da se "osebnost človeka pokaže v trenutkih bede, razdvojenosti, takrat, ko bi najraje bil žival, a ostaneš človek".

Prepričan sem, da je človek najbolj podlo bitje na planetu. Zadržujejo ga samo družbene norme, ki jih je sam ustvaril v določenem obdobju civilizacije, da lahko sobiva. Dokler jih spoštujemo, lahko lepo funkcioniramo. Ko se pojavijo življenjsko ogrožujoče situacije, norme postavimo v kot in postanemo egocentrični. To je razlog, da ljudje na Everestu hodijo mimo umirajočih,

Mogočna Aconcagua je najvišji vrh južne poloble.

Foto: Matevž Lenarčič

da obstajajo vojne ali da obstaja taka situacija, kot je zdaj v Sloveniji. Ne spoštujemo dogovorjenih norm.

Ko sem zbiral podatke o vas, sem dobil občutek, da imate zakrnel čredni nagon, vendar ste se sprijaznili z določenimi normami, da lahko živite v družbi. Koliko se motim?

V bistvu nič. Po eni strani človek hoče biti nekdo z imenom in priimkom ter dati smisel svojemu obstoju, po drugi pa se zavedaš, da moraš sprejeti določene norme, da lahko sobivaš. Hudo je, če greš v skrajnosti pri enem ali drugem. Ni dobro, če postaneš ovca niti tako velik egocentrik, da osmisliš svoje bivanje na račun drugih. Moraš vzpostaviti ravnotežje med hordo in individualnim družbenim življenjem.

Kako družina gleda na vaše početje? Jo zelo skrbi, ko ste tam nekje v zraku,

ali popolnoma zaupa v vaše izkušnje, sposobnosti in srečno zvezdo?

Hm, težko odgovorim, ker ne vem, koliko jih dejansko skrbi. Če pogledam, kako mene skrbi za druge, ki jih imam rad, bi rekel, da jih skrbi, da obstaja določena bojazen zame. Najhuje v življenju je enostavno, dolgočasno, relativno neproblematično življenje, v katerem vsi čuti otopijo. Če v družini prevladuje čustveno neintenzivno življenje, če živijo drug mimo drugega, ne dojemajo zadev več tako, da bi se potrebovali. Če te je včasih strah za drugega, je to pozitivno.

Zadnjo besedo ima še vedno sreča, kajne?

Pri aviaciji velja, da se da vse tako naštudirati, tako da sreče ne rabiš. Ampak to ni res. Nesreče so se vedno dogajale in se vedno bodo. Kako poimenuješ to, kar se tebi zgodi, je stvar zornega kota. Temu lahko rečeš sreča ali usoda. Jaz se nagibam k drugemu, to je, da gre za življenjsko usodo. Življenje je sestavljeno iz trenutkov. Da zdaj sediva tukaj, je rezultat prejšnjih

trenutkov. Tudi naslednjega trenutka, ko bova končala, ne bi bilo brez prejšnjih. Če vse pravilno razdeliš, je vse skoraj stoddstotno načrtovano, vsi živimo svojo usodo.

Ampak nanjo lahko vplivamo do neke mere?

Lahko rečeš, da vplivaš, vendar je vse posledica kopice faktorjev iz preteklosti. Nobena odločitev ne more biti popolnoma neodvisna. Neomejene svobodne volje ni. Še najbolj bi živel svobodno življenje, če bi si zdajle vbrižgal heroin in počakal, kaj se bo zgodilo.

Nominirani ste bili za Delovo osebnost leta 2012, bili v novoletni križanki - kakšne občutke ste imeli ob tem?

To mi resnično *dol visi*. Nikoli nisem delal kariere, ker sem bil vzgojen, da je kariera nekaj slabega. Toda če te nekdo za nekaj predlaga, ne moreš tega ignorirati in ga postaviti v neprijeten položaj. Šel sem na podelitev, čeprav se tam nisem dobro počutil zaradi vedno

istih ljudi, ki se radi pridejo fotografirati na take dogodke. Po drugi strani pa se mi zdi v redu, da ljudje priznavajo to, kar počneš.

V središču pozornosti se ne počutite dobro. Koliko pa so vam intervjuji nadležni?

Taki, kot je ta, so v redu. Sem pa že nekajkrat vstal in šel. Človek ni vedel, zakaj tam sedi. Spraševal je samo, kje je bilo najlepše, najslabše ... naj, naj, naj.

Je bil prelet Atlantika vaša najdaljša etapa (11,5 ur letenja na povprečni višini 4000 m in s hitrostjo preko 300 km/h)? Kako je z opravljanjem telesnih potreb na dolgih letih?

To ni bila najdaljša etapa. Daljša je bila prelet Pacifika, 16 ur, na povprečni višini 3000 m. Na tej višini je let najbolj ekonomičen ...

Najmanjša poraba goriva?

Da. Atlantik je bil krajši zaradi hrbtnega vetra. Pacifik je druga zgodba, 3800 km, nasprotni veter. Ko sem

štartal, je izračun kazal 25 ur poleta, zato sem mislil obrniti, a so se potem razmere izboljšale. Glede potreb pa – kadar je treba, se vse da, tako kot pri alpinizmu, ko ni važno, ali je -40 °C ali piha veter s 100 kilometri na uro.

Kaj je bil namen merjenja delcev črnega ogljika v ozračju?

Imeli smo idejo, da bi naredili nekaj koristnega. Od tega nismo veliko pričakovali. Ko se nam je pridružilo podjetje Aerosol, je postalo bolj zanimivo. Med letom so mi poslali še dodaten inštrument. Poleg merjenja koncentracije svinjarije v zraku smo z njim lahko ugotavljali tudi, od kje izvira. Za Indijo smo ugotovili, da je ozračje umazano do višine 3500 metrov in da delci črnega ogljika prihajajo iz individualnih kurišč, ne iz prometa ali industrije. Nedavno je imel kolega predavanje v Kerali v Indiji, kjer je s temi podatki osupnil zbrane znanstvenike. Hoteli smo dokazati, da se z majhnimi sredstvi in majhnim letalom lahko doseže velike rezultate.

Kako dolgo pisto rabi virus za vzlet in pristanek oziroma za prisilni pristanek?

Pristanki izven letališča so nepredvidljivi. Ne veš, če boš lahko potem vzletel. V Mongoliji sem zasilno pristal na gorskem pašniku, velikem kot golf igrišče, travnata ravnica do obzorja. Videti je bilo lepo, vendar je bilo polno lukenj od svizcev in majhnih kamnov, ki bi ponovni vzlet lahko onemogočili. V normalnih pogojih rabi virus 150 metrov za vzlet in 250 za pristanek.

Ste na Novi Zelandiji res obtičali kar tri mesece?

Ne, ne. Tam je bilo vse v redu. Težave z letalom sem imel v Avstraliji. Ko sem letel iz Brisbanea v Ayers Rock, so se na letalu pojavile močne vibracije, a na srečo avion ni razpadel. Po natančnem pregledu so morali iz Slovenije priti serviserji iz Pipistrela. Po 14 dneh sem lahko odletel. To je bil najdaljši postanek.

Ima letalo avtopilota?

Ima, z njim se solidno leti v solidnem vremenu. Ob turbulencah, ko bi ga najbolj rabil, ga je treba izklopiti. Nima pa redundance, *backupov*, da bi lahko vmes zaspal.

Kaj se vam je med lanskim preletom sveta najbolj vtisnilo v spomin?

Težko rečem – nasploh je bilo veliko emocij, tudi stresa. Na tako dolgih razdaljah ni brezskrbnega letenja. Evforija po pristanku je zelo kratka, saj kmalu začneš razmišljati o naslednjem

dnevu, vremenu, gorivu, dovoljenjih in podobno. Treba je zaupati v usodo, da se bo dobro končalo. Podobno je v alpinizmu. Če Humar ne bi absolutno zaupal vase in v svojo usodo, ne bi šel plezat v južno steno Daulagirija.

Kakšno glasbo ste poslušali med poletom?

Odlično. Imam dva otroke, Živo in Luka, ki sta naredila izbor super pesmi. Hvalabogu, da imamo enak okus. Različne zvrsti rocka, 400 komadov. Brez muzike bi mi bilo zelo težko. Rock imam najraje; anarhija, ne pa plavanje s tokom.

Ste med poletom vedno fotografirali iz roke?

Da, sicer ne moreš nič narediti, ker je treba hitro poiskati kompozicijo. Veliko motivov sem tudi zamudil.

Kakšno goriščno razdaljo objektiva ste uporabljali?

Pripravljena sem imel dva aparata, ker ni bilo časa za menjavo objektivov.

Ne enem je bila goriščnica 18–80 mm, na drugem 70–200 mm.

Kakšne so vaše priprave na polet?

Fizično skrbim, da ostajam v kondiciji. Psihično pa naštudiraš vse možne variante in scenarije, da se v neki situaciji ne bi znašel nepripravljen in se slabo ali napačno odzval.

S katerimi športi se ukvarjate?

Kolo, tek in hribi.

Plezate ali pohajkujete po hribih?

Plezam bistveno manj kot včasih. Imam enega, dva *težaka*, ki me priganjata, Bogdana Biščaka in Janka Humarja. Z Bogdanom sem včasih veliko plezal, pa tudi z Radom Fabjanom in Igorjem Škamperletom. Bogdan zdaj največ pleza in nas naganja v hribe.

Brez sponzorjev verjetno ne bi šlo, ali pač?

Težko, čeprav sem največji sponzor kar sam. Brez njih bi bilo veliko težje.

Kako zaslužite za preživetje in letenje? Samo s podjetjem ali tudi z razstavami, predavanji?

Eno z drugim. Bistveno je, da vse zaigram. Prihranjenega nimamo nič, ker smo se tako pač odločili. Zgodaj sem izračunal, da bi z dajanjem denarja na stran, kolikor bi pač lahko, s prihranki morda eno leto ali dve lagodno živeli, naprej pa mizerija. S firmo preživimo. Ukvarjamo se z aviacijo, smo trije zaposleni, snemamo iz zraka za kartografijo in termografijo.

Ste lastnik?

Zdaj sem solastnik, z Domnom Graufom, ki mi je med preletom sveta zelo pomagal s posredovanjem vremenskih napovedi.

Je virus vaša last?

Da, tudi sinusa (imava ga skupaj z Domnom) sem kupil. Dogovor s Pipistrelom je bil nakup osnovne verzije, oni so zastoj naredili potrebne prilagoditve in zagotovili servis med

letom okoli sveta. Kar ni malo. Marketinški odziv je bil zelo dober, tudi za Pipistrela.

Kje imate parkiranega?
V Konjicah.

Kaj pomeni nagrada kolibri, ki ste jo že večkrat prejeli?

Podobno kot Planinska zveza združuje planinska društva in kot UIAA združuje nacionalne zveze, je FAI zveza letalskih društev na mednarodni ravni. Prireja tekmovanja za razne letalske kategorije in podeljuje tudi kolibrije. Prijavili so me kolegi iz kluba.

Kaj vas je gnalo, da ste šli slikat medvede na Kamčatko?

Medvedi. Po eni strani medvedi, po drugi sama Kamčatka. Takrat se je železna zavesa odgrnila, turistov skoraj ni bilo, zame je bila *terra incognita*. Tam je okoli 10.000 medvedov. So sorodniki našega rjavega medveda, vendar večja podvrsta. Tam sem spoznal Kanadčana Charlieja Russella, ki je s partnerko na polotoku preživel osem sezon in vzgajal mladiče medvedov. Povabil sem ga v Slovenijo, da je predaval o sobivanju medveda in človeka, kar je problem tudi pri nas.

Vrh sveta: Ama Dablam levo spodaj, nad njim Nuptse, desno Lotse, zadaj Everest
Foto: Matevž Lenarčič

Od leve Aguja Guillaume, Aguja Mermoz, Aguja Val Biois, Cerro Fitz Roy, v ozadju jezero Viedma
Foto: Matevž Lenarčič

Vaša knjiga Okoli edinega sveta je izšla tudi v ruščini.

Zdi se mi lepo, da je izšla. Oba ruska poleta sta bila celo za ruske razmere malo posebna. Da sem dobil dovoljenje za prvi prelet, je trajalo dve leti in 40 dni čakanja v Minsku, preden sem sploh lahko priletel do Moskve. In na koncu pobeg iz Rusije, ker nisem imel dovoljenja za odlet. Iskali so me z vojaškimi helikopterji. Drugič sem se hotel Rusiji izogniti, pa so Kitajci preklicali dovoljenje. Spet sem moral v Rusijo. Dovoljenje sem dobil v Moskvi, na lokalnem nivoju pa tega niso vedeli. Ker se je tam okoli ravno mudil Putin, so poslali za menoj dva miga 29.

Kako ste se izvlekli?

Po treh urah iskanja so me našli in me prisilili k pristanku. V civilnem postopku so me spoznali za krivega, plačati sem moral 30 dolarjev kazni. Miga pa sta pokurila na tone goriva ...

Letos aprila in maja naj bi preleteli severni tečaj oziroma arktično področje, kajne?

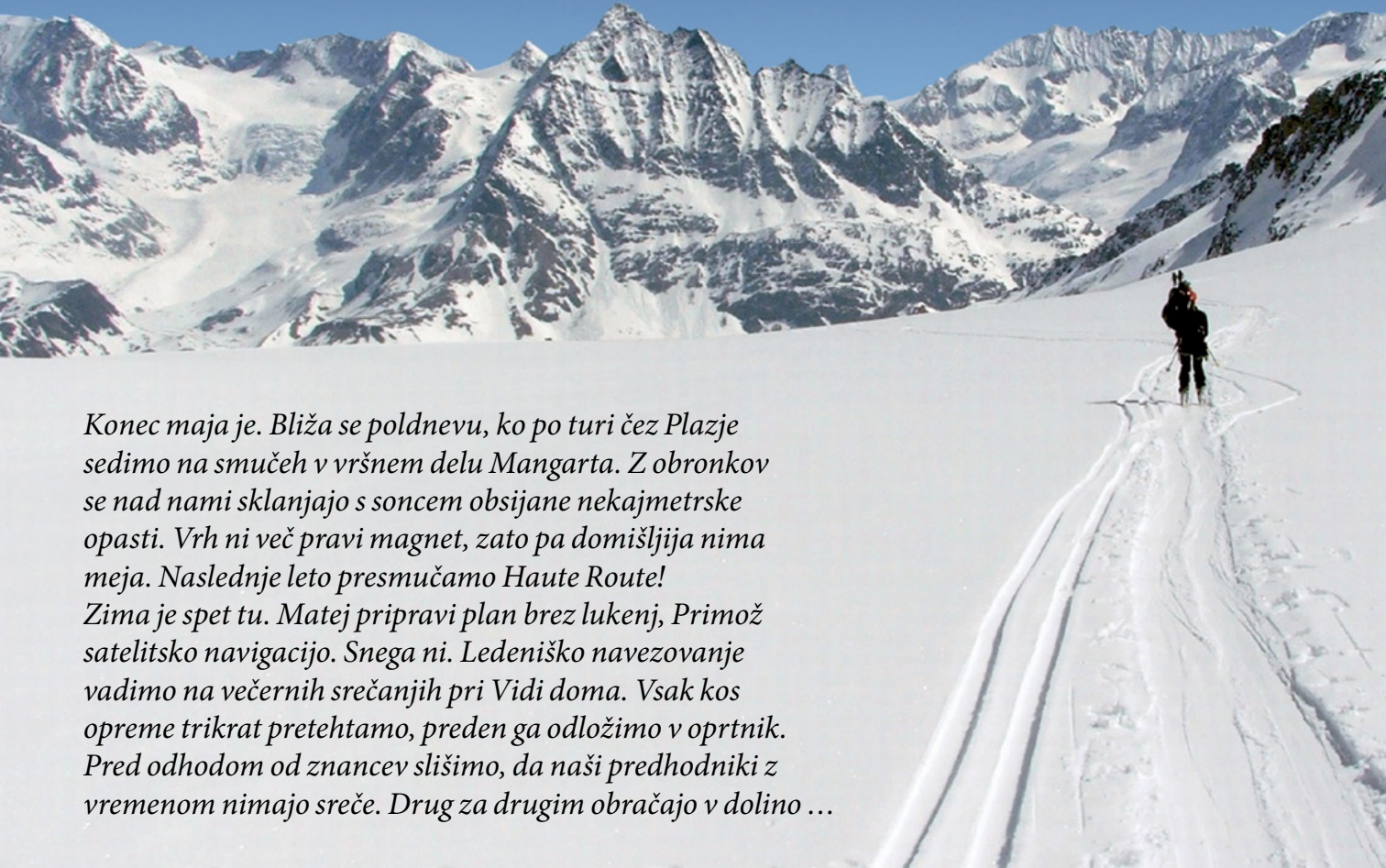
Da, če se bo le dalo. Težave so s sponzorji in z dovoljenji. Načrtujem polet čez Norveško, Svalbard, Resolute v Kanadi, Novo Fundlandijo in v Lindbergovi smeri čez Atlantik.

Hvala za pogovor in vso srečo pri prihodnjih podvigih. ○

Od Chamonixa do Zermatta – s smučmi

Haute Route

Besedilo: Uroš Prelovšek

Konec maja je. Bliža se poldnevu, ko po turi čez Plazje sedimo na smučeh v vršnem delu Mangarta. Z obronkov se nad nami sklanjajo s soncem obsijane nekajmetrske opasti. Vrh ni več pravi magnet, zato pa domišljija nima meja. Naslednje leto presmučamo Haute Route! Zima je spet tu. Matej pripravi plan brez lukenj, Primož satelitsko navigacijo. Snega ni. Ledeniško navezovanje vadimo na večernih srečanjih pri Vidi doma. Vsak kos opreme trikrat pretehtamo, preden ga odložimo v oprtnik. Pred odhodom od znancev slišimo, da naši predhodniki z vremenom nimajo sreče. Drug za drugim obračajo v dolino ...

Chamonix

Najudobnejša pot do Chamonixa vodi preko Aoste. V soboto ob štirih popoldne smo v "alpski Meki". Namestimo se v Louvru, hotelu z eno zvezdico. Postelje so udobne. Ob šestih se sprehodimo po mestecu. Sonce se posavlja v žametu. Med potjo beremo plakate o današnji podelitvi zlatega cepina. Pri športni trgovini pred mostom srečamo sodelavca Tomaža s kolegoma. Pot od Chamonixa do Zermatta, nekaj krajšo od naše, so presmučali lani.

Ob pol devetih najdemo dvorano, kjer je prireditev. Častni gostje so legende himalajizma in alpinizma. Njihovi dosežki štejejo že kar nekaj križev. Govori so polni elementarnih čustev – blizu smrtnikom in daleč od banalne tekmovalnosti. Ko se predstavitev žirije in kandidatov za cepin zaključuje, se ura bliža enajsti ...

Iz Francije v Švico, 1. dan: Chamonix/Argentière-Grand Montets, 3293 m-Cabane du Trient, 3170 m

V nedeljo se zgodaj zapeljemo do kraja Argentière in se (kombi ostane na parkirišču pri spodnji postaji žičnice) v dveh zamahih vzpnemo na Grand Montets, 3293 m, izhodišče ture. Med vožnjo z gondolo, zamaknjeni v okolico, pozabimo na vse redkejši zrak. Po mrežastih stopnicah sestopimo na plato pod kočo. Smo v drugem svetu. Namestimo smučiči in opremo, namažemo se s kremami. Sonce vse bolj seka. Po trdih, razbrazdanih pobočjih se spustimo na argentièreski ledenik. Prečimo pobočje in zložno nadaljujemo proti mejnemu sedlu Col du Chardonnet, 3323 m. Zadnjih nekaj metrov opravimo z derezami.

Z vratc se odpre nov svet. A do tja vodi skoraj navpičen žleb. Z varovališč

se hkrati spušča nekaj navez. Ena od njih si namešča varovališče v strmimi kakšnih dvajset metrov vstran, kjer je sneg trši. Njihov vodja poskakujoč preizkuša trdnost snega. Smučarji nezavarovani pasejo zijala na glavnem stojišču, po katerem so tla vse bolj zaledenela. Nekega radovedneža ob zdrsu zadrži nekdo od naših. Pri nameščanju varovanja nas dohiti Tomaž s kolegoma. Spustimo jih naprej. Fantje se, varovani s prusiki, odpeljejo v "nižje nadstropje". Matej nas po žlebu spusti "po enotnem sistemu". Tu ali tam se kdo znajde z glavo navzdol, a za pritožbe ni časa. Za seboj slišimo glasove celotne tonske lestvice. Prizorov ni mogoče opisati. Zdaj smo že na švicarskem ledeniku Glacier de Saleina. Smučamo po sledih predhodnikov. Zgrešimo, prej bi morali zaviti v levo. Po dolgi ravnini sledi kratek, a

1

2

3

1 Proti koči Cabane de Chanrion

Foto: Uroš Prelovšek

2 Pod sedlom Chardonnet

Foto: Uroš Prelovšek

3 Smučanje proti argentierskemu ledeniku

Foto: Uroš Prelovšek

4 Pogled proti Mt. Blancu

Foto: Uroš Prelovšek

strm vzpon v serpentinah na naslednje sedelce. Že dobro uro se oblači, naletava rahel sneg.

Prečimo mehko, sanjsko pokrajino v rahlem pršiču. Na rahli vzpetini daleč pred sabo zagledamo kočo Trient. Tam smo ob petih. Primož s seboj prinese liter Janine frankinje in našo 40-metrsko kevlarso vrv. Morala je rešena. Šivam razpadla Winklerjeva ledeniška očala, že tretjič. Trije dragoceni

4

dekagrami. Ob sedmih je "švicarska" večerja. Kljub hudi gneči takoj najdemo svojo mizo. Račune poravnamo iz "vzajemne banke".

Povratek v civilizacijo, 2. dan: Cabane du Trient, 3170 m–Bourg-St. Pierre

Ponoči je zapadlo nekaj pršiča. Rožnata jutranja svetloba objema planjave pred kočjo, ko se poslovimo od Tomaževe skupine. Prejšnji večer so v koči dobili nekaj koristnih nasvetov. Preko škrbine obračajo v Argentière, smučali bodo z Mont Blanca. Naš današnji cilj je Champex, edina vmesna vrnitev v dolino. Ob osmih odrinemo.

Smučamo do roba ledenika Glacier du Trient, 2700 m, kjer se odpre veličasten ledeniški svet. Danes smo tu prvi – v pršiču pred nami ni sledi. Matej gre raziskovat prehode, a v teh razmerah upanja ni. Vzpne se v desno na teraso. Odsučamo po približno 300-metrskem, s pršičem pokritem strmim pobočju. Spet sneži, spušča se megla. Prečenju v desno sledi kratek vzpon v škrbino Col des Ecardies, 2793

Prijazna kočja Cabane des Vignettes

Foto: Uroš Prelovšek

m. Nekateri – za trening – uporabijo cepin in dereze. Na sedelcu nas dohiti naslednja skupina. Smučanje v dolino Arpette je prijetno. V Champexu gremo na kapučino. Opoldne prispe taksi, vržejo nas s sedežev. Šoferka pritrdi smuči na rep vozila in nas odpelje skozi gorsko pokrajino, obrobjeno s kompaktnimi stenami, do hotela Restaurant du Crêt v vasi Bourg-St. Pierre. Za tranzitni kraj na spoštljivih ok. 1700 metrih je to pravi luksuz. Hotelir je prijazen, sobe tople. Stuširamo se, oprano opremo sušimo na vročih radiatorjih. Zunaj plešočje snežinke poljubljajo prve spomladanske cvetice. V gorah nas te dni skoraj vsako popoldne pozdravlja sneženje. Večerja je izbrana. Natakar – z rokami – dobro obvlada vse svetovne jezike. Le zvočna pojasnila so v izbrani francoščini. Medtem nekdo prejme SMS enega od kolegov, ki nas preko satelitskega sistema SPOT spremlja na

Ssedla Col du Chardonnet na ledenik Saleina

Foto: Uroš Prelovšek

domačem računalniku: "Kaj se vam je zgodilo? Zakaj mirujete sredi dneva?" Skrb je odveč. Naslednje štiri noči bomo prespali v visokogorju, zato noč brez skrbi izegnemo noge.

Od Bourg-St. Pierre do kočje Valsorey, 3. dan: Bourg-St. Pierre, 1660 m–Cabane de Valsorey, 3030 m

Brez naglice pozajtrkujemo, plačamo hotel in okrog osmih s smučmi na ramah odrinemo. Od Bourg-St. Pierre do kočje Valsorey na pobočjih Grand Combina je po vodnikih dobrih pet ur hoje. Nad vasjo jo v zmrznjenem snegu uberemo v valsorejsko dolino. S stranskih pobočij se vanjo zlivajo živahni potoki. Med potjo nas očarajo zasnežena deviška pobočja stranskih dolin. Na platoju pred zadnjim, najresnejšim vzponom se odpre razgled na Grand Combin in "našo" kočjo. Sneg se juži, ko smo deset pred eno pri koči, domiselno postavljeni v strm breg.

Danes smo tu med prvimi. Na mizi pred vhodom se prikaže hruškova pita. "Še šest juh, pet piv in čaj z ingverjem!" zavpijemo domačemu strežniku. Ta se čez nekaj minut s pijačo pokaže izza hišnega vogala in z najprej skrivnostnim, zatem pa resnim pogledom resignirano vzkligne: "You killed my cookies!?" Krivci nič kaj nedolžno buljimo v krožnik, kjer je še pred kakšno minuto kraljeval "njegov" kolač. Postreščku je takoj jasno, da nam lahko brez skrbi zasoljeno zaračuna storitev, ki poleg samega kolačka vključuje tudi njegov "umor". "Maščevanje" ne pride več v poštev, saj večina ni mogla zadržati smeha ob njegovih prvih besedah.

Popoldne se opazno ohladi (smo še v prvi polovici aprila). Preselimo se v kuhinjo, ki se polni. Tretja dimenzija je izkoriščena. Notranji so pod klopni. S stropa vise nogavice, perilo in vse ostalo, za kar je pod klopni zmanjkalo prostora. Tudi peč sili v tretjo dimenzijo. Občudujemo publikacije s fotografijami, posnetimi na Haute Route. A luksuz je v prvem planu: liter vode je po šest frankov. Ob pol sedmih je večerja. Opazimo, da so frizure žensk v "zlati", "srebrni" in "brnasti" barvi, kar je spet vzrok za smeh.

Kmalu po večerji smo na ležiščih. Koča je narejena za 45 oseb, a to noč tu spi 60 sardin. Med obračanjem po nesreči s komolcem dregnem v nos sosedu. Ta jo sredi noči peš ubere na Grand Combin. Boljšo polovico pusti v postelji. Z nekaj sreče je možno ujeti pol ure kraljevskega dremeža. Spanja ni, zato zjutraj ni prave zaspanosti.

Čez ramo Grand Combina do kočice Chanrion, 4. dan: Cabane de Valsorey, 3030 m–Cabane de Chanrion, 2462 m

Eno od naših pravil so zgodnje vstajanje, zgodnji odhod in zgodnji prihod na kraj naslednje nočitve. Vstanemo ob pol šestih, po zajtrku nekaj čez sedmo odrinemo s smučmi na nogah. Danes nas čaka šesturna pot do kočice Chanrion. Ponoči je zapadla običajna porcija snega. Dolgo vztrajamo na smučeh, a strmina proti rami Grand Combina se veča. Za zaključni vzpon si nadenemo dereze. Kolona je dolga, tu smo vse sardine iz kočice. Vsakdo s cepinom, zapičenim v tla, razmišlja o svojih problemih. Kljub čakanju smo na rami Plateau du Couloir, 3662 m, v dveh urah. Izstop iz strmine zahteva nekaj kobacanja, ki pa nikomur ne dela posebnih težav. Le nekemu nemškemu vodniku se hudo mudi – medtem ko stopa mimoidočim z derezami na glave in ramena, naključno prisotnim deli nasvete, kako se varno gibati v zahtevnem svetu in kakšen je najboljši način varovanja. Ostali tam okrog resno kimajo – kot bruci pod heidelberško lipo – ali lovijo ravnotežje.

Sledi razgibanje napol zmrznjenih prstov, zatem pa rahlo zapleten, dolg spust po ledeniku Glacier du Sonadon, 3450 m, z vmesnim vzponom na enega od vršičkov (Col du Sonadon, 3578 m) nad ledenikom. Navdušeni smo nad razgledom, saj se na zahodu v daljavi že kaže Matterhorn, medtem ko na nasprotni strani kraljuje Mont Blanc. Sledi še rahel – zaradi sonca naporen – zaključni vzpon do kočice Chanrion. Ob pol treh smo pri koči.

Popoldne se sončimo na razgibanem terenu pred kočico. Žarki božajo, a ko sonce prekrije oblak, toplota v trenutku izgine. Za skupine, ki v kočico prihajajo več ur za nami, so na voljo le še ležišča v stranskih prostorih. Ob pol sedmih je večerja. Streže nam prijazna zelenooka mlada Rusinja, domače osebe pa ne daje najbolj gostoljubnega vtisa. Obujamo spomine o veselih in tudi nesrečnih dogodkih v gorah. Nekaj čez deveto je v koči temno.

Proti Dixu, 5. dan: Cabane de Chanrion, 2462 m–Cabane des Dix, 2928 m

Danes je namesto kočice Vignettes, ki je zasedena, naš cilj kočica Dix. Vstanemo ob pol šestih, ob sedmih odrinemo. Pot nas vodi čez tri sedelca (Col de Lire Rose, 3115 m, Col du Mont Rouge, 3326 m, in Col de Cheilon, 3237 m). Prečka in kratki vzpon na srednjega sta mestoma strma. Zjutraj so se pojavili lečasti oblaki, že dopoldne prve meglice.

Vzpon na sedlo Col du Chardonnet

Foto: Uroš Prelovšek

V skupini se pri posameznikih pojavijo težave z zdravjem. Vso pot se gibljemo v visokogorju in problemi so skoraj pričakovani, zato pa nič manj neljubi.

Pred zadnjim sedelcem, od koder se odpre razgled na kočico Dix, je široka ledeniška planjava, nad katero dominira Mont Blanc de Cheilon, 3870 m. Meglice in nizki oblaki mu dajejo divji videz. Sneži. Do kočice Dix ni več daleč, zato se tu vodja odloči za "vajo z zaprtimi očmi", ki simulira orientacijo v gosti megli. Poskusimo. Najkasneje po stotih korakih je vsakdo vsaj za pravi kot obrnjen od zelene smeri. Le metoda cikcakanja – prvi korak v levo, drugi v desno – se danes pokaže kot učinkovita. Lekcija je jasna – v megli se ni mogoče zanesti na svoje občutke.

Z ledeniškega platoja odsmučamo v dolino. Tik pred kočico je rahel vzpon. Malo pred trinajsto smo pri njej. Gospodar se je kljub dvakratni rezervaciji

– ali ravno zaradi tega – zmotil in nekaj pomešal. Po uspešnem pogajanju se nastanimo v zimski sobi. Ta prostor je najprijaznejši od vseh, kar smo jih te dni videli v planinskih kočah. Popoldne srkamo juho, čaj, vodo ... Na policah najdemo nekaj miselnih iger za krajšanje časa.

Podarjeni dan, 6. dan: Cabane des Dix, 2928 m–Pigne d' Arolla, 3790 m–Cabane des Vignettes, 3160 m

Z zajtrkom nam kraljevsko postrežejo kar v naši sobi. Pustimo si streči. Zaradi zasedene kočice Vignettes nam je "podarjen" dodatni dan. Čakata nas še dve čudoviti turi. Nekaj minut čez sedmo odsmučamo na plato pod kočico Dix, kjer nadenemo kože na smučmi. Procesija, s katero bomo prehodili današnjo pot, se zbira v zmrzali. Nekateri imajo zaradi mraza težave z lepljenjem kože. A ker opreme in *gedor*¹ vseh vrst in velikosti v "omarah" škratje nikoli ne pustijo tam,

¹ Orodja, namenjena popravilu turnosmučarske opreme.

kjer jih človek odloži, bo potrebno kože danes pritrditi kar z lepilnim trakom. Nekaj ur bo že držalo. Tudi omenjene "omare" niso kar tako, pri najtežji od njih gredo "smučiči v levo, nahrbtnik v desno, fant pa po sredini ..."

Štiriurni vzpon v mestoma pravem labirintu ledeniških razpok na Pigne d' Arolla, 3796 m, večini zelo hitro mine. Razgledi med potjo in na vrhu so fantastični, poslastica je smučanje z vrha do kočice Vignettes. Zadnjih nekaj metrov do kočice opravimo pazljivo, saj vodijo po ostrem nadelanem grebenčku. Koča je postavljena drzno na rob globače. Razgledi s terase za jedilnico so izredni. Tudi kuhinja je nekaj posebnega, saj azijski kuharji obiskovalcem kočice pripravljajo vse mogoče jedi. Preostanek dneva preživi vsak po svoji izbiri ...

Prihod v Zermatt, 7. dan: Cabane des Vignettes, 3160 m–Tête de Valpelline, 3799 m–Furi/Zermatt, 1700 m

Ponoči tudi sam nekaj ur težko diham, a že do jutra težave minejo. Vstanemo ob pol šestih. Že ob pol sedmih odrinemo. Čaka nas pot čez tri sedla – L' Evêque, Mont Brulé in Col de Valpelline. Naše in ostale korenine kljub hudemu

večdnevemu naporu in preizkušnjam, ki so za nami, vztrajajo v vse bolj vročem soncu. Na sedlu Valpelline s Primožem mimogrede skočiva na Tête de Valpelline, 3799 m. Sam pravzaprav le s težavo lovim sapo, ko mu sledim. Razgleda na Dent d' Hérens in Matterhorn iz parterja sta tod še za odtenek lepša kot s sedla. Vreme se kviri, veter je vse močnejši. Iz dolin se podijo oblaki, v nekaj minutah se vreme spremeni. Smučanje do sedla Valpelline nudi velik užitek.

S sedla odsmučamo spet po pravem labirintu ledeniških razpok. Označene so s količki, vrvicami, zastavicami. Spodnji del ledenika je strm, a sneg je v zgodnjepopoldanskem soncu odpustil, tako da je smučanje po ozki, razbrzdani in izpostavljeni smučini skoraj prijetno. Pod severno steno Matterhorna prečimo hitro. Skale se slišno kotale po severni steni. Ustavimo se in upremo pogled v zaledenelo skalovje, ki ga je Matej pred dolgimi leti preplezal s kolegom po klasični smeri bratov Schmidt. Nadaljujemo po razbrzdani dolini, mimo počitniških hiš z bazeni. Med potjo občudujemo manjše kočice, drzno postavljene v nasprotni prepadni breg. Ob pol treh popoldne ali minuto

Pod veličastnim Matterhornom se bo zaključila naša dolga pot. Foto: Uroš Prelovšek

čez smo pri Furiju. Zvrnemo se na lesene klopi. Himalajec časti pivo, zato nihče ne ugovarja ...

Epilog/povratek

Del ekipe, ki si je za cilj zadal svečano prismočati v sam Zermatt, je svojo dolžnost – milo rečeno – pozabil. A iz gondole nad Zermattom smo vsi opazili, da bi bil ta podvig uresničljiv z dodatno nasutim umetnim snegom. Sprehodimo se skozi mondeni kraj, ki mu ne uspemo najti prave duše. Izjema je le razgled na Matterhorn. Na železniški postaji spijemo kapučin. Pred šesto odrinemo z vlakom v Täsch, od tam s taksijem v Argentière. Ob osmih prispemo v penzion, za katerega skrbi potomec slavnega argentierskega gorskega vodnika. Na risbi nad šankom oseba z rokami, uprtimi v boke, sprašuje "slabšo polovico", ki se je pravkar vrnila z gore: "Gora ali jaz?!"

Staro, bolj ali manj retorično vprašanje ... "C'est la montagne ou moi?!" "C'est la montagne!!!" ◉

Plaz z Jalovnika

Ko so bila pobočja nad Knežico še gola

Besedilo: Robert Logar

Že nekaj dni je snežilo, največ snega pa je zapadlo zadnjo noč. Mlinar (Sevščkar) je vse bolj zaskrbljeno pogledoval skozi okno na snežno odejo, ki je že silila v višino oken majhne kamnite hišice. Hiša, ki je bila hkrati tudi mlin, je bila stisnjena pod skalnim skokom v grapi pod Jalovnikom, ki se je dvigal preko 800 metrov visoko nad grapo. Ob hiši je bil manjši slap, pravzaprav neke vrste vodna drča po naravnem kamnitem žlebu, vdolbenem v veliko monolitno skalo v obliki črke V, kakor da bi ga izdolbel človek in ne narava. Voda se je izlivala v prijazen tolmun, v katerem so mlinarjevi prali posodo in perilo, v vročih poletnih mesecih pa so se v njem tudi hladili. Še posebej otroci so radi v njem veselo čofotali. Kadar je bilo vode bolj malo, je bila kamnita drča prazna, saj je bila vsa voda speljana na mlinsko kolo in nazaj v tolmun. Nad skalnim skokom, pod katerim je bila hiša, je stal še hlev z nekaj glavami živine, saj je bilo dela za mlin premalo, da bi se družina preživela le z mletjem žita.

Mlinsko kolo je bilo ustavljeno, saj je pritiskal hud mráz in je bil potok, ki ga je sicer poganjalo, že ves okovan v led. Po vsej grapi je bilo, namesto manjših slapov, polno ledenih sveč vsemogočih oblik. Tudi slap Sopota spodaj pod mlinom je bil okrašen s stotinami večjih in manjših ledenih sveč kakor kak kristalni lesteneč.

Slutnja plazu

Strme senožeti na Jalovniku so v tistih časih še kosili, tako da je bil precej manj poraščen z drevmem kakor danes. Mlinarja je obhajala zla slutnja, da se bo ob nadaljnjem sneženju na strmih bregovih Jalovnika sprožil večji plaz in zdrvel po travnatih strmalihi, ki se združijo v nekakšen lijak in naprej v grapo navzdol vse do njegovega hleva in hiše. Plazovi so se sicer na Jalovniku prožili ob vsakem večjem snegu, vendar pa toliko snega že dolgo ni bilo in nič ni kazalo, da bo kmalu nehala snežiti. Seveda ga je najbolj skrbelo za otroke in živino, zato se je odločil, da se odpravi po pomoč k sosedom na bližnjo Borovnico. V kozolcu, ki je stal nekoliko izven grape na manjši polici,

Pozimi so strma pobočja Jalovnika lahko kar zahtevna. Foto: Robert Logar

kjer so imeli tudi njivo, je nameraval napraviti zasilno bivališče za družino in živino. Ženi in otrokom je naročil, naj ne hodijo iz hiše, in se odpravil v snežni metež.

Zagazil je na pot, ki je bila speljana rahlo navzdol, kjer se je pridružila večji poti navzdol proti Podmelcu, navzgor pa proti Borovnici in še naprej do Sel. Droban in sipek sneg mu je segal že do pasu, preko snežnih zametov se je prebijal kar s celim telesom. Na delu, kjer je pot peljala nad strmim prepadom, pod katerim je slap Sopota, je previdno utrjeval vsako stopinjo. Skrbelo ga je, da bi se s snegom vred odpeljal v globine.

Tudi v dolini je snežilo in nametlo snega že čez kolena. Učiteljica

Spodnje Bohinjske gore (Peči) s Kobilje glave
Foto: Mirko Bijuklič

osnovne šole v Lojah se je iz Mosta na Soči pripeljala z vlakom do Klavž, od tam pa pot nadaljevala peš. Ker je tudi ona gazila globok sneg in napredovala zelo počasi, je upala, da bo večina otrok iz okoliških hribovskih vasi in z osamljenih kmetij ta dan ostala doma.

Otroci s Kneških Raven, Sel, Borovnice, Lisca, Zalisca, Podorehov in Podleskovce, vajeni težkih razmer, pa so večinoma prišli k pouku ob pravem času. Nekateri obuti v doma narejene okovane lesene cokle (neke vrste čevlje s spodnjim delom iz lesa in zgornjim delom iz usnja na vezalke) so se dričali po strmih poteh, ponekod nad nevarnimi prepadi v dolino, kjer je bila šola. Kdor je imel gumijaste škornje, je veljal za srečneža.

Ko so v šoli čakali na učiteljico in spoznali, da bo zamudila, so sami zakurili peč v učilnici, da so se grelj in sušili. Nekateri starejši učenci so se domislili,

da bi ji šli naproti in bi ji z gaženjem olajšali pot. Tako je krenilo nekaj večjih krepkih fantov po poti proti Kneži.

Pomoč

Mlinar je prispel ves zasopel in zasnežen do Borovnice. Še preden je spil šilce žganja v prvi od hiš, so se sosedge že zbrali, saj so bili v takem vremenu povečini doma. Seveda so bili takoj pripravljeni pomagati. Oboroženi s sekirami, kladivi, žagami in žebli so krenili proti mlinu v grapi, eden pa se je odpravil po pomoč še naprej do Sel.

Deske so se v kozolcu sušile še od prejšnje zime, tako da so lahko takoj začeli z delom. Urno so pritrdili nekaj prečnih nosilcev, na katere so zabili deske. Sneg jim je nosilo v obraz in oči, nabiral se je na pokrivalih in suknjah, zeblo jih je v roke in prste na nogah, zato so hiteli, kolikor so mogli. Kozolec je bil zvečer zaprt, očiščen nametnega snega in pripravljen za

selitev. Izdelali so zasilna vrata, za spanje ljudi so pripravili zajeten kup sena. Naredili so zasilno pregrado med bivališčem za ljudi in živino, ki pa jih je v istem prostoru tudi grela. Prinesli so manjši gašperček in namestili nekaj cevi za zasilni dimnik. Mlinar zaradi grozečega plazu ni hotel odlašati s selitvijo. Prenesli so najnujnejše imetje, obleke, posodo in živila ter se še tisti večer preselili v zasilno domovanje.

Otroci, ki so gazili sneg od šole v Lojah proti Kneži, nekje na polovici poti še niso srečali učiteljice. Spraševati so se začeli, ali ni morda ostala doma. Vedeli so, da se bo treba vrniti nazaj v šolo in pozneje še domov, zato so se ustavili. V sneg so ji napisali sporočilo, da so ji zgazili pot do tu in jo bodo čakali v šoli do konca pouka.

Učiteljica, ki je tudi že razmišljala o vrnitvi, je kmalu prišla do mesta, kjer so se učenci obrnili. Ko je zagledala

sporočilo v snegu, ji je postalo toplo pri srcu. Kako pridni in pogumni otroci so to! Ni čudno, da njihovi predniki že stoletja živijo v teh težko dostopnih, odmaknjenih hribih in prepadnih grapah, kjer narava ne prizanaša in je preživetje odvisno le od iznajdljivosti in marljivih rok. Za njih se je vredno potruditi še drugo polovico poti! Sedaj je napredovala dosti lažje, saj je bila pot zgažena, obenem pa jo je grela misel na otroke, ki jo čakajo v šoli.

Ko je prišla do šole, so jo najbolj neučakani obraski že opazili skozi napol zasnežena okna, na katerih so se naredili kristali, ki so spominjali na zaledenele rastline. Veselje otrok je bilo neizmerno, ko je stopila v razred. Najmlajši so prihiteli do nje, kakor da bi dočakali samega svetega Miklavža. Počepnila je k njim, jih objemala in jim božala skuštrane glavice. Težko je skrivala solze, ki so ji kar same silile iz oči. Vedela je, da so najmlajši otroci lahko prišli v šolo v visokem snegu le s pomočjo večjih bratov in sester ali sosedovih večjih otrok, nekateri pa tudi s pomočjo staršev, ki so jim utirali gaz.

Odločila se je, da ta dan ne bodo imeli pouka. Razdelila jim je bonbone, ki je imela spravljene za nagrajevanje pridnih otrok. Tokrat so bili vsi njeni pridni otroci, njeni heroji, že samo zato, ker so v takem vremenu prišli v šolo, kaj šele, da so ji zgazili polovico poti. Za trenutek je pomislila, da je znanje, ki ga prenaša tem malim kuštravcem, v težkih naravnih razmerah tako zelo nepomembno, pa vendarle: učenci so ji ta dan napisali sporočilo v sneg s pisavo, ki so se je naučili v njeni šoli ...

Nekaj časa so se še pogovarjali o preživetju in nevarnostih za ljudi in živali v takšnih razmerah. Posvarila jih je pred plazovi in omrzlinami in da lahko v tako visokem snegu človek sam kaj hitro omaga in zmrzne, če mu zmanjka moči za napredovanje. Ko se ji je zdelo, da so se dovolj spočili in so se obleke posušile, jih je poslala domov. Vedela je namreč, da jih čaka še gaženje domov v strme klance njihovih domačij, in skrbelo jo je, da bi se komu kaj zgodilo, saj je snežna odeja še kar naraščala. Naročila jim je, naj v naslednjih dneh ne hodijo v šolo, dokler sneženje ne poneha in se ne uhodijo poti, ter se tudi sama odpravila domov.

Še vso noč in naslednji dan so se drobne snežinke na gosto usipale s sivega neba. Zdelo se je, kakor da ne bo nikoli ponehalo. Sneg je segal že prek oken, tako da je bilo v že tako temačnih izbah še bolj temno. Mlinarjeva

družina in živali so bili skupaj v toplem in varnem kozolcu.

Plaz!

Proti koncu drugega dne pa se je v vrhu Jalovnika zaslislalo nenavadno bobnenje, ki se je vse hitreje in glasneje približevalo, kakor bi drvel ogromen vlak proti dolini. "Plaz!" je spreletelo mlinarja. Potem je prihrumelo po grapi navzdol in podiralo vse pred seboj. S peklensko naglico je lomilo drevesa, odnašalo velike skale in vse, kar je stalo na poti proti dolini. Še kozolec se je nevarno zamajal ob močnem pišu, ki ga je povzročil plaz, kakor ob potresu. Že tako prestrašeni so se mlinarjevi v svoji nemoči pred divjo naravo še bolj stisnili skupaj.

Ko se je bobnenje in lomastenje umirilo nekje v dolini pod slapom, so s težavo previdno odprli vrata zasilnega bivališča, saj jim je piš še bolj s snegom zametal vrata zasilnega bivališča.

S strahom v srcu so se podali v snežni metež proti hiši in hlevu, da bi videli, kakšno razdejanje je povzročil plaz. Grapa, kolikor so jo lahko videli skozi sneženje, je bila popolnoma spremenjena. Od dreves, ki so rasla v grapi, ni ostalo célo niti eno. Od hleva je ostalo le še nekaj skal in tramov.

Toda hiša, neverjetno! Hiša z mlinom je ostala skoraj nedotaknjena. Očitno jo je rešil skalnati skok, preko katerega je plaz snega, skalovja in polomljenega drevja zdrvel z veliko hitrostjo in s tem tudi preko hiše, ne da bi jo kaj dosti poškodoval. Verjeli so, da so tako hišo kakor tudi njihova življenja rešile njihove molitve, saj se je vse skupaj skoraj čudežno izteklo. Če bi jim odneslo tudi hišo, bi jim sredi mrzle zime zares trda predla.

Sneženje je naslednji dan pojenjalo in čez dan dokončno ponehalo. Mlinarjevi so se lahko oddahnili, vendar so ostali v kozolcu, dokler niso postale razmere popolnoma varne, da so se lahko vrnili v hišo. Živali pa so ostale v kozolcu do pomladi, ko so lahko obnovili hlev.

Idilična mlinarjeva hiša brez mlinskega kolesa še vedno stoji, čeprav takratnih prebivalcev že dolgo ni več. Grapa je zaraščena z gozdom visoko v Jalovnik, tako da takšen plaz ni več mogoč. Ob hiši lahko še vedno opazujete slap čez vodno drčo in se v tolmunu v vročih dneh ohladite. V omenjenih zaselkih je le še peščica prebivalcev ali pa so zaselki zapuščeni in marsikatera hiša stoji napol podrt in zaraščena sredi gozda. ◉

Foto: Kaja Brezovnik

Gorska balada

Drugovrščena zgodba

Besedilo: Anže Zorman

Ko se ob jutru čez horizont začno razpirati pasovi vzhajajočega sonca in se od težke modrine noči loči koprena blago prosojnega neba, nekoliko vijoličnega in dvomljivega, se nad gorski svet razlije mehka rožnata svetloba. Takrat se težki masivi prastarih skalovij za nekaj kratkih minut odlepijo od svoje teže. Ob teh rožnato obarvanih robovih dneva ni še nič povsem resnično in potopljen vanje za hip pozabim na okove, ki me držijo v teh sivih krajih.

Tedaj se včasih spet spomnim svoje nekdanje narave, nemirne ter slabo prilagojene ležernemu vsakdanu doline. V gore sem se rad podal že zarana, v mračnih sencah ranega jutra. Bil sem rahlo nečimrn in prepoln samega sebe, jezila me je prijetna predvidljivost varne poti proti neizbežni starosti in smrti. V prepadnih stenah sem iskal obrobja in samoto. Hotel sem onkraj štetja banalno minevajočih dni. Šele ko mi je daleč nad tlemi zaradi lastne neumnosti ali zunanjih nevarnosti šlo za nohte, sem se počutil živega. Živalsko živega v brezumnem garanju, ko sem na smrt utrujen gazil skozi prhek sneg in se vanj vdiral do pasu. Intuitivno živega v gibu, ki je prehitel misel in me obdržal v steni navkljub preperlemu skalnemu drobcu, ki se je vdal pod mojo težo in odfrčal v globino. Še se spomnim tiste skromne evforije, ko se iz strmin le privlečeš na gruščnato, a stabilno skalno polico in tresoč vdihneš neprijetno poživlajoč občutek zmage. Ob še enem snidenju s skorajšnjo katastrofo te strese nekoliko nervozen smeh.

Sedeč na vrhu, nad prepadnimi bregovi, sem včasih zavidal krokarjem, ki so jadrali čez brezhibno modro nebo. Gledal sem, kako jim sape utirjajo let in kako jih kaprice vetrov nekam nerodno in malce komično razmetavajo sem in tja. Tedaj sem sanjaril o brezcilnem letenju med soncem in tlemi.

Često se vrine še en spomin. Tistega mehkobno oranžnega jutra se je kamnita luska, ki sem jo nekam preveč hlastno pograbil v utrudljivem previsu, v počasnem in težkem renčanju začela luščiti s svojega mesta. Pritiskal sem jo nazaj na njeno mesto, z nogami sem praskal po zglateni skali in s prosto roko panično iskal neobstoječe oprimke. Tok zavesti se mi je upočasnili, minevanje sekunde pa se je zgostilo kot žele. Čez um so se mi pognale podobe doma, jutrišnjih dni, oddaljenih tal in sonca na nebu, nazadnje pa je vse prekrilo le še grmenje lastne teže. Grmenje je med padanjem utihnilo in skozi razpotegnjen trenutek sem kot orel in krokar letel pod žarečim, žgočim in bežečim soncem. Potem so prišla tla.

Telo se je še nekaj časa odbijalo po vznožnih travah, valilo se je kot mrtvoudna lutka s pretrganimi sklepi, s čudnimi koti in odtrganim, lepljivo krvavim skalpom. Ko se je končno ustavilo, je bilo oblito s tisto močno jutranjo svetlobo, v kateri so gorske trate tako zelo zelene, in katere je plezalec tako zelo vesel, ko mu ogreje od hladnega jutra otrplo telo in premražene členke. Za trenutek sem lebdel nad tem tujim kosom mesa in se čudil gamsom, ki jih je splašil topot kotalečega telesa. Bežeč iz sence so se pognali čez obsijano travnato gredo malce nad mano.

Nekaj se je zdelo narobe. Nekaj je bilo hudo narobe. Tedaj še nisem vedel, kako zelo. Izgubljen in sam sem lebdel nad izmaličenim truplom. V sledečih dneh sem se dolgo le prepuščal vetru, lahek in bežen, krpica energije, ki se nejasno spominja nekdanjih čutov in občutij. Cele mesece sem se učil razločevanja sebe od okoliških stvarnih in duhovnih gmot. Od krogarjev in svizcev, od sonca in neviht, od gorskih potokov in skalnih kotanj. Lahko postaneš kamen, stena ali brezno, kakor te pač pritegnejo stare navade ali nade. Mnogi duhovi tam obstanejo. Kdo ve, ali zanje čas še teče od dneva v dan ali pa živijo skozi geološke dobe in jim tisočletja erozije in pronicajočih voda nudijo kratkočasje. Sam slutim, da so ti duhovi slišni v ječanju nočnih vetrov, da je to njihov krik prisilne večnosti in da so namesto brezčasnega pokoja našli le mučnost nepremične in neskončne ječe.

Tisti drugi duhovi, ki nas je sila spomina pregneta v podobnost človeku, od časa do časa še mislimo v jeziku besed. A razumevanje naše usode se nam izmika. Druži nas le začetek, morilska domišljija visokih gora. Ene je pokopal plaz in jim pljuča napolnil s pršičem, na druge je gorska koza sprožila priostreno skalo, tretjim se ni posrečil preveč drzen vzpon, četrti so morda premraženi zdrsnili v sanjavo toplino podhlajenega telesa. Namen in konec našega posmrtnega beganja nam je neznan. Kot za časa življenja se še vedno vrtimo v žgoči praznini in opazujemo kroge minevanja. Dan zamenja nov dan, poletje nasledi jesen, zelene trate porumenijo in se spomladi ponovno rodijo. A mi ne minemo. Tisti kratek trenutek stvarnega bivanja v prostoru in času se ni milostno prekinil, marveč se je sprevergel v odprto prihodnost brez konca.

Vsako pomlad opazim, da se je še kakšna duša izgubila med vetrovi

Konzervativci?

visoke atmosfere, ko je poskusila proti soncu ubežati bičanju hladnih zimskih vetrov. Včasih jih slišim v nevihtah, v kaosu spodnjih nebes grmijo v nemiru in samoti, ujeti v brezciljne kaprice oblakov. Mrtvi so bolj slaba družba.

Raje sledim vedno novim in novim pohajkovalcem med vrhovi. Skozi sveža poletna jutra se vzpenjajo pod stene. Prisluskujem njihovim pogovorom o nameranih vzponih, težkemu sopenju pod nabitimi nahrbtniki, zvoku gorskih čevljev, ki mendrajo travne bilke. Ne opazijo me. Živijo v trenutku, okušajo in vonjajo zrak, skalo, prst, borovce in slani pot, ki jim drsi po obrazu. Drhtijo v adrenalinu, ki se jim razliva čez telo, ko po drobnih stopih in krhkah oprimkih izzivajo svojo meseno življenje. Ob koncu dne slavijo utrujenost, častijo navzdol uprt in rahlo top pogled ter počasen korak izčrpanega telesa.

Jaz pa sem le breztežen in osamljen duh, preklet z lakoto po življenju. Prerojen v obupu neskončnega časa in breztežnosti na obrazih lovim slutnje strahu ali znake nelagodja. Včasih plezalec pogleda navzgor, v nakopičeno skalovje, temno in neosvojljivo. Dvom se zažre v njegovo odločnost, pomisli na domače v dolini in na vse dni prihodnosti, ki jih bo tvegala zaradi te nejasne želje, da se zažene čez prav to črno in zloveščo steno. V tem dvomu se najdem, vpnem se vanj, z njim se hranim in redim. Sem temna plat gorskih strasti in demon gorskih prepadov. Ko se strah prevesi v paniko in ta v napako, takrat z drsečim, padajočim ali valečim telesom tudi jaz drvim proti tlom. Drobeče hreščanje loma kosti in kriki smrtne groze so zvoki minevanja, slastni zvoki meni odvzete končnosti in iz motnih oči poslednjih minut srkam silovitost življenja.

Včasih pride tisto pozno popoldne, ko se prosojne barve dne zgostijo v rahlo rumene žarke in kot zavese svetlobe režejo skozi škrbine v skalnih zidovih. Skozi rumeno in oranžno se gore za nekaj časa obarvajo v razkošne rožnate odtenke. Lačen in nemiren zagrizem v svežo dušo, ko se ta izgubljenost razgleduje okoli sebe in opazuje izmaličene ostanke svojega nekdanjega telesa. Za nekaj kratkih trenutkov lahko okusim še krvave spomine občutij življenja. Le za nekaj trenutkov, saj moja lakota nima konca.

Potem pade mrak in name se spet zgrnejo milijoni in milijoni ton brezčasja. ●

Pred časom smo na forumu nekega gorniškega spletnega portala zasledili komentar, da je jezik v naši reviji konzervativen, hermetičen, tako rekoč arhaičen in kot tak tuj mlajši generaciji bralcev Planinskega vestnika. Avtorica komentarja, sicer jezikoslovka, je še dodala, da jo to ovira pri branju in celo razumevanju besedil. Prispevki v PV naj bi bili torej napisani v zastarelem jeziku. To me je navedlo k temu, da za zabavo primerjam tri besedila o planinski obleki, objavljena v naši reviji v zadnjih 118 letih. Ali se besedišče in skladnja v PV od leta 1895 res nista nič razvila, prepuščam v presojo bralcem spodnjih odlomkov.

I.

V planinah včasih srečamo ljudi, kateri v dolgih suknjah, dolgih in ozkih hlačah, v navadnih črevljih in s trdim klobukom na glavi prav moško korakajo. V papir zavite potrebne reči jim vise čez ramo, na levi roki nosijo povrhnjo suknjo, v desnici pa solnčnik ali dežnik. Če takemu turistu kaj omeniš o neprimerni obleki in opravi, odgovori ti: "A kaj, jaz sem bil na tem in onem vrhu ravno v tej obleki!" To je prav mogoče, ali vsakemu se ne posreči tako oblečenemu dospeti do vrha, posebno če ga dohiti slabo vreme, če nastane nevihta, za katero navadno pritisne mraz ali sneg, ali če se razgrne gosta megla. Kaj takega bi človeka, kateri ni posebno trdne narave, tako potrlo, da bi se tura prav lahko nesrečno iztekla. Zatorej mora turist najbolj skrbeti za dobro napravljeno obleko, potem se mu bode mogoče ubraniti omenjenim neugodnostim. (PV 1, 1895, str. 10)

II.

Obleka je v gorah sicer stvar posameznika, vendar se po 100 letih planinstva kažejo neke splošno veljavne zahteve za planinsko in alpinistično obleko. Ni podvržena modi, dobro pa je, da se ravna po moči in zdravju, po izurjenosti in načinu življenja tistih, ki se podajajo na oddih ali po športna doživetja v gore in stene. Obleka mora biti predvsem solidna in odporna zoper vsako vreme. /.../ Nepremočljiva obleka spet ni kaj prida. Čim v njej naporno hodiš, si od znoja moker bolj kot od dežja. Verjetno to protislovje v okviru konvencionalne obleke sploh ni rešljivo. Morebiti je še najboljši izhod v "semipermeablu", v napol premočljivi obleki. Takih tekstilov še ni na prodaj, zato se je treba sprijazniti s soncem in z dežjem. Razmišljajo o specialni obleki, nad običajno, med obema pa bi cirkuliral zrak in predstavljal toplotno izolacijo. (PV 1, 1963, str. 43)

III.

Meje med oblačili za visoke ture in urbano uporabo so že nekaj časa zabrisane. Zaščita pred vremenom in sončnimi žarki, dihanje, majhna teža in dobra svoboda gibanja so zahteve, ki jih znajo kupci ceniti tudi v vsakdanjem življenju. Izredno funkcionalni drobni dodatki pa ne služijo zgolj kot modni dodatek. Nove barvne kombinacije prehajajo od tradicionalno modrih, rdečih, zelenih, sivih in črnih k roza, oranžni in pi-stacija zeleni. Zelo pomembno je preprosto vzdrževanje. Čeprav se taka oblačila celo pogosteje uporabljajo v mestih kot v naravi, so zahteve po funkcionalnosti izredno visoke. Moda izžareva dinamiko, športnost in fleksibilnost. (PV 7, 2007, str. 50)

Nadalje: jezik v PV naj bi bil hermetičen. Če je bilo s tem mišljeno, da si ne prizadeva biti razumljiv širšemu krogu ljudi, potem smo z našo "jezikovno politiko" očitno res zgrešili na celi črti. Povprečen bralec PV je po rezultatih zadnje ankete, ki smo jo opravili v letu 2012, po vsej verjetnosti moški (anketo je namreč izpolnilo 85 % moških) starosti 55 let, ki se najbolje počuti na markiranih poteh v domačih gorah. Glede na to dejstvo, predvsem pa v skladu s prepričanjem urednikov, da si revija s tako tradicijo ne more in ne sme privoščiti, da bi zdrknila na raven nekaterih sodobnih medijev, se namenoma izogibamo pretirani rabi žargonskih in pogovornih izrazov oziroma te razlagamo v opombah.

Po mnenju članov uredniškega odbora jezik v PV sploh ne more biti označen na splošno, ker v revijo pišejo različni avtorji, od mladih do starih, od romantičnih pohodnikov do *naspidiranih klajmberjev*, če uporabimo sodobnejši izraz. Uredniki tudi menimo, da v PV gojimo precej lepo, ne moderno in ne arhaično slovenščino. In če smo zaradi očitno "tradicionalističnega zastopanja jezikovnih prvin" zaostale starine (kljub temu da je skoraj polovica članov razširjenega uredniškega odbora v kategoriji "40 minus"), pa naj bo – ali *soubiit*, kot bi se morda zapisalo v kleni novodobni "slovenščini" na kakem forumu. Da pa ne bi izpadli kot brezkompromisni trdobočneži, vabimo avtorico v uvodu omenjenega komentarja (če še bere PV) ali kogar koli drugega, ki deli njeno mnenje, da nam kako svoje zanimivo planinsko doživetje predstavi v slovenskem jeziku, ki se ji/mu zdi primeren za gorniški tiskani medij v tretjem tisočletju. Morda nam bo pa vseč.

Mateja Pate

Nad dolino brez reke

Obronki Trnovskega gozda nad Čepovanskim dolom

Besedilo: Marjan Bradeško

Vse lepe stvari se menda prično z "Nekoč je bilo ..." Ja, nekega sijajnega poletnega dne je bilo, že dolgo tega, ko sva z Mojco z Vrat lahko oddrsela s kolesi proti Čepovanu in navzdol vse do Fobškega Kala (no, tudi nazaj sva potem morala). Vozila sva po tisti zeleni dolini – kot nekakšna velika steza za bob je bila videti, ko je pod Čepovanom, tam v vznožju Puštalske rebri, zavijala desno proti zahodu, na goriško stran. Strma, zelena pobočja, skoraj ni bilo videti skalovja, so bila v zgodnjepopoldanski svetlobi tako mehka, tako silno prijazna, trave ob cesti nič manj, klopica pred cerkvico v Puštalah je kar vabila ... Človek bi samo sédel in bi mu bilo lepo. Pa sta naju samota in tišina dneva kar nesla – dol in gor po dolini.

Suha dolina "tam zadaj"

Prav pogosto ne vidimo doline, na dnu katere ne bi bilo reke. A Čepovanska dolina, bolj poznana kot Čepovanski

dol, reke, pravzaprav niti potoka, ne premore. Vrezana med Banjšice in Trnovski gozd je nekaj posebnega, ne le pri nas. V obliki debelečega se luninega

krajca je stisnjena med ti planoti, oddaljena od dolinskih izhodišč, skrita, tiha in samotna. Kdor se iz Solkana namesto po dolini Soče odpravi po "daljšnjici" skozi Grgar in Čepovan do Mosta na Soči, bo na poti doživel vse, kar si samote željan popotnik želi. Na Fobškem Kalu je najnižji del doline, ki se potem zlagoma vzpenja do glavnega naselja Čepovan, kjer je že usmerjena povsem na sever. Julijske Alpe, ki tam nekje prvič plaho pokukajo izza uvite doline, se na sedlu Vrata pod Špehovim brdom razkrijejo v vsem razkošju. Popotnika, kolesarja, planinca bodo gotovo kaj hitro iz dna doline izvabili visoki robovi, ki jo obkrožajo. Le kaj je tam gori? Kam

Vipavska dolina, zadaj zahodni del Trnovskega gozda (skrajno levo Škabrijel), Banjšice in Julijci
Foto: Oton Naglost

se vidi? Pa se povzpni tja gor, tokrat samo na južno in vzhodno stran doline (Banjšice na severozahodni strani smo predstavili že v PV 4/2012).

Zadnje višave pred Tržaškim zalivom

Najzahodnejši rob Trnovske planote (po kraju Trnovo) se na sedlu Prevala nekako nariva na Skalnico oziroma

Sveto goro. Med njo in Čepovanskim dolom je grgarska kotlina, ki pravzaprav pomeni resničen zaključek "suhe in slepe" doline. V ravnici, kot v nekakšnem jezeru (nekateri stare pravljice ga res omenjajo), na kraškem polju, leži vasica Grgar.

Na južni strani je prva večja vzpetina kar sloviti Škabrijel – čeprav najbolj

poznan zaradi prve svetovne vojne, pa je priljubljen tudi med pohodniki. Ne le, da je z razglednega stolpa na vrhu videti morje, Tržaški zaliv, v posebej lepih dneh seže pogled do

Čepovanski dol iz Puštal, zadaj Škol nad Lokvami Foto: Marjan Bradeško

Katera reka je bila?

Čepovanska dolina je dolga približno 16 km, spodnji konec je na Fobškem Kalu (450 m), tam potem svet omahne v grgarsko kotlino, zgornji konec pa nad dolino Idrijce (na višini približno 550 m), najvišji del doline je v bližini Dola oziroma Podčepovana (okoli 640 m). Suha zakrasela dolina je jasen dokaz, da je nekoč po njej tekla reka. Katera, ni povsem jasno še danes. Najprej so znanstveniki domnevali, da je skozi Čepovan tekla levi pritok Soče, potem kar sama Soča, pozneje so ugotovili, da je to verjetno bila reka iz porečja Idrijce, zelo verjetno nekje izpod vznožja Spodnjih Bohinjskih gora/Peči (Bača in Cerknica, skupaj z Idrijco). Ne glede na to, da je dolina suha, pa v Čepovanu nimajo težav z vodo, saj je kar nekaj dobrih stalnih izvirov – eden od potokov izgine v požiralniku južno od vasi (tam je bila nekoč žaga).

1

2

Natura 2000

Velik del Trnovske planote je s krajinskim parkom Južni obronki Trnovskega gozda vključen v varovano območje Nature 2000. Ne le zaradi redkih živalskih vrst in rastlinstva, tudi zaradi selitvenih poti, ki – zanimivo – sledijo suhim prečnim dolinam (skoraj v smeri sever-jug), podobnim, kot je Čepovanski dol. Vsaj dva taka "ugreza" se pojavljata v Trnovskem gozdu – eden poteka nekje od Male lazne skozi Smrečje do Krnice, drugi, vzhodnejše, pa od Magazina v Tisovcu do Majerije med Kovkom in Gozdom, na Gori. Ker je Trnovska planota kar visoka pregrada (Golaki sežejo do 1500 m nad morje), takšni nižji prehodi dejansko pomenijo lažjo selitveno pot za ptice, predvsem za redkega gozdnega jereba in divjega petelina (vir: Maksimiljan Mohorič: Natura 2000, Trnovski gozd, predlog posebnega zaščitene območja, strokovne podlage, 2003). Med zavarovanimi območji pa lahko omenimo še gozdni rezervat Golaki – Smrekova draga.

Benetk. Izjemen je pogled tudi proti severozahodu, saj se prav tam Soča še zadnjič na svoji poti "stiska" med Sabotin in Sveto goro, za solkanskim mostom ima končno več prostora. Ti visoki robovi pa omogočajo tudi prelestne poglede na sever, kjer izza spleta planot in slemen vedno sijajo Julijci – beli v zimskem času od snega, v toplih mesecih pa od apnenca. Spomin in hrepenenje za vsakega gornika. Pogledi pa sežejo še dlje, tudi do daljnih Dolomitov.

Prav dejstvo, da je Trnovska planota zadnje večje višavje pred Tržaškim

zalivom, jo tudi "tepe" – osrednji del ima tako rekoč gorsko podnebje. Tu so doma mrzle, burjaste zime, pomladi, ki zamujajo, ko spodaj na Goriškem in Vipavskem že vse dehti. Pa namočenost. Tedaj, ko se oblačne mase, ki jih nosi topel in vlažen jugozahodnik ("morník") iznad Sredozemlja, zaletijo v to pregrado, Trnovski gozd dobro zalije ali zasneži, zato sneg ponekod najdemo še v maju.

Divjina, ki mora ostati

Bolj ko se iz vasi Trnovo proti vzhodu pribijamo v osrednji del

1 Banjšice, zadaj najvišji deli Trnovskega gozda

Foto: Mirko Bijuklić

2 Sveta gora, grgarska kotlina in Banjšice

Foto: Marjan Bradeško

3 Kozijska grapa iz doline Trebuše, desno Skopica

Foto: Anka Vončina

4 Iznad Čepovana že kukajo Julijci

Foto: Marjan Bradeško

5 Dolina Trebuše in Julijske Alpe s Poldanovca

Foto: Anka Vončina

6 V spomin vsem, "ki so morali na tem hribu umreti".

Foto: Marjan Bradeško

Trnovskega gozda, v večje divjine vstopamo. Vse je kraško, med razmetanimi skalami se sivijo bukve.

Izbrani izleti

Vsak od predlaganih izletov ima drugo izhodišče, vsi štirje pa so vezani na severozahodni del Trnovske planote, na tisti nekoliko bolj senčni del, ki prepada v Čepovanski dol oziroma v Trebušo (južni obronki so namreč vedno obsijani s soncem). Vsi izleti so kratki, nezahtevni in primerni tudi za otroke.

3

V senčnih, mrzlih delih se košate smreke, ki jim veter ne da "razprosteti kril", s koreninami trdno oprijemljejo skromne zemlje in kamenja. Ko tako nekje po sredini hrbta med Čepovanskim dolom – od tam ga niti ne vidimo – in Vipavsko dolino, skrito za južnimi obronki, lezemo proti vzhodu, se pred nami nenadoma razgrnejo goličave. Lokve. Skoraj človek ne bi več pričakoval naselja, a tam, res sredi gozdov, nas pozdravijo prijetne zelenice, če pridemo poleti – pozimi pa je to pusta in bela, v megli in sneženju povsem izgubljena, a po svoje spet silno lepa pokrajina.

4

Razdrapan svet

Kdor rad "poletí", vsaj z mislimi, saj drugače je prenevarno, pa ga med dolino Trebuščice in Čepovanskim dolom čaka nekaj imenitnih "govcev" – vrhov, ki so goli in malce kamniti, kot nekakšen ladijski kljun štrlijo tja nad Trebušo (Govci je ime za ves severni del Trnovskega gozda): Poldanovec, najizrazitejši, pa Stanov rob in povsem na severu, že nad dolino Idrijce, Vrh Skopice. Na teh vrhovih se obiskovalcu razkrije vsa geološka zgodovina, kajti svet pod njimi je razdrapan in razlomljen, naguban in zvit od tisočletij. V dolino Trebuščice se stekajo številne stranske doline, grape, polne slapov, globoko vrezane v okoliška pobočja. Komaj jih je mogoče naštet, a na vzhodu, če gremo po dolini proti severu, si sledijo Srna grapa, Mkcova grapa, Pršjak in sloviti Gačnik, druga najhujša grapa nekdanje Avstro-Ogrske, na zahodu pa izstopata grapa V malnih in Kozjek, v vznožju Vrha Skopice. Pobočja na čepovansko stran so vendarle bolj prijazna, manj razdrapana, a vseeno strma, ponekod tudi skalnata.

5

Trupla, naložena druga na drugo

Škabrijel je zaradi svoje izpostavljenosti v času soške fronte doživel eno največjih kalvarij prve svetovne vojne. Vedno nove in nove skupine avstro-ogrskih vojakov, ki so prihajale iz zaledja (Trnovski gozd – Ravnica, Lokve, Čepovan), so pomorile granate italijanskih topov, ki so zaradi odprtega terena imeli lahko delo. Vrh in pobočja so bila po koncu obstreljevanja povsem gola, razrita do kamenja, trupla mrtvih vojakov po ponekod naložena drugo na drugega. Temu delu soške fronte je Vasja Klavora posvetil celotno knjigo z naslovom Škabrijel. Danes se je vrh ponovno obrasel.

6

"Jezera" hladu

Trnovski gozd je kraški, zato so v njem številne vrtače, jame z ostanki ledu (ledenice, najbolj znana je Velika ledena jama v Paradani), uvale oziroma drage. Skupna značilnost je, da se v te udrte dele ujame hladen zrak in jih spremeni v mrazišča, "jezera" hladu. Slednji vpliva na vegetacijo in rastlinske pasove obrne "na glavo". Najbolj znana je Smrekova draga na severnem delu Golakov, podobna je Mojska draga na južni strani Poldanovca. V svet mrazišč sodijo tudi "lazne", travne krčevine, obdane z gozdovi, kot je denimo Mala lazna, pa globeli, kot je Smrečje z Avško lazno. Vsa naštetata mrazišča so najlažje dostopna z Lokev.

Suhi kamniti zidci omejujejo vse, kar v Trnovskem gozdu ni gozd. Foto: Mirko Bijuklić

Pritajeno stopa noga ...

Gotovo je ves svet Čepovanskega dola in sosednjih planot – Banjšic in Trnovskega gozda – raj za vse, ki iščejo starožitnost, samoto, drugačnost, oddaljenost in divjino. Čepovanske Vrše, kraj, kjer je nekoč živel okoli sto ljudi, je danes le še svet razvalin, le hiša Brezavščkovega (Brezovžkovega) Luka je obnovljena (obnovila jo je pašna skupnost). Zapuščene poti, divji prehodi iz ene v drugo dolino, celo skrivnostna verovanja, ki sta jih tako dobro ujela v knjigo *Let v Lunino senco* Pavel Medvešček in Rafael Podobnik, še burijo domišljijo.

Morda je na poteh prisoten tudi kanček pritajenega strahu, v smislu: "Kaj pa?" Če se izgubim, če pride medved, če ... Vse bo lepo in prav, poti so označene, gozdne živali pa – ničkolikokrat sem bil že tam, videl divjega petelina, velikansko sovo, gamse, košute, pozimi tudi sledi medvedjih

INFORMACIJE

Dostop: Do izhodišč pridemo najlažje iz Nove Gorice/Solkana po cesti proti Grgarju in Čepovanu ali skozi Trnovo na Lokve. Na Lokve pridemo tudi iz Ajdovščine preko Predmeje. Z Lokev se lahko zapeljemo navzdol v Čepovan, kamor je možen dostop tudi iz Mosta na Soči po ozki, a asfaltirani cesti na Vrata. Najbolj drzen dostop pa je iz Dolenje Trebuše čez preval Drnulk (makadamska cesta, ki je pozimi zaprta, saj je zaradi plazov niti ne plužijo).

Planinskih koč na opisanem območju ni, obstaja nekaj okrepčevalnic, gostiln in lovskih koč s ponudbo hrane, prenočite pa lahko v gostiščih na Lokvah (Penzion Winkler in Restavracija na planoti), v Trnovem (D&D) ali v hotelih v Novi Gorici/Solkanu. Obstaja tudi nekaj turističnih kmetij in zasebnikov, ki ponujajo sobe – priporočamo, da na spletu preverite zadnje stanje, saj se podatki hitro spreminjajo.

Literatura: Planinskih vodnikov za to območje ni, veliko uporabnih informacij pa lahko najdete na spletnem portalu Banjške in Trnovske planote (www.planota.si). Poudarimo, da sekcija za kulturo društva Planota izdaja tudi knjige, ki opisujejo življenje v teh krajih – v zbirki Besede s Planote so doslej izšla tri dela (podrobnosti na že omenjeni spletni strani). Nekatere legende in skrivnostne zgodbe si lahko preberete v knjigi *Let v lunino senco* (Pavel Medvešček, Rafael Podobnik, Taura, 2006), naravne znamenitosti tega območja pa so lepo predstavljene v knjigi *Naravne znamenitosti Posočja* (Danijel Rojšek, DZS, 1991).

Zemljevidi: Posočje, Rezija in vzhodna Benečija, Kartografija., 1 : 40.000.
Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje, PZS, 1 : 50.000.
Veliki atlas Slovenije, listi 115, 116 in 135, 136, Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

šap, pa dve drsalnici, ki sta jih naredila razigrana medveda, ko sta se po snegu podričala na gozdno cesto ... A videl medveda še nisem. Zato vas prijazno vabim, da greste tudi vi. Z vso spoštljivostjo do narave, živali in rastlin, z obzirom do redkih prebivalcev in z

znanjem, ki ga planinci premoremo. Tudi sami boste o svojih doživetjih z veseljem pripovedovali drugim. ○

Mrazišče Mojska draga pod Mojskim vrhom s Poldanovca Foto: Marjan Bradeško

Sveta gora s Škabrijela, zadaj Muzci in Kanin Foto: Marjan Bradeško

Cerkvice svetega Gabrijela, ki je stala na vrhu pred prvo svetovno vojno, že zdavnaj ni več. A ime je ostalo. Predvsem pa je ostal spomin na opustošenje po 11. soški bitki. Pisatelj France Bevk je takole zapisal: "Gora svetega Gabrijela, dom mrličev, groblja

labirintov, grmada človeških kosti, spomenik zverinstva. Mrzla gledaš, skrhana, ožgana, okrvavljena ..." Povabilo na pot? K sreči je danes gora prijazna, borovi gozdovi prijetno diše, kostanji v vnožju bujno cvetijo, razgledni stolp na vrhu pa odpira neskončna

obzorja. Vsak čas bo minilo sto let od soške fronte ...

Zahtevnost: Nezahtevna označena in neoznačena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 646 m

Višina izhodišča: 336 m

Višinska razlika: 350 m

Izhodišče: Prevala, sedlo med Sveto goro in Škabrijelom. WGS84: 45,984, 13,664

Dostop po cesti iz Nove Gorice/Solkana proti Trnovem. Avto pustimo na sedlu na peščenem parkirišču levo od ceste.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Prevala–Škabrijel 1 h
Škabrijel–Prevala 45 min
Skupaj 2 h

Sezona: Vsi letni časi.

Zemljevida: Posočje, Rezija in vzhodna Benečija, Kartografija, 1 : 40.000; Veliki atlas Slovenije, list 135, Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Vzpon: Na desni ob cesti od smerne table "Škabrijel 1h" gremo po peščeni poti skoraj vodoravno, ob strelskih jarkih. Na prvem razcepu naravnost, markacij tu ni, po kolovozu ves čas še naprej proti jugu, celo rahlo navzdol. Pri postopju nad potjo (kozolec) zavijemo ostro levo strmo navzgor (v smeri vrha) na markacije, ki

Lokve, Pot za zidom, krožna pot

Krožni obhod Lokve, v jeziku domačinov Lokví, dejansko večji del poteka za kamnitim zidom. Pot obuja spomin na čase izpred prve svetovne vojne, ko je bilo zasebno zemljišče domačinov z Lokve od državnih gozdov ločeno z zidom, ki so ga prebivalci zgradili z odstranjevanjem kamenja s travnih površin te

"gozdne jase". Lokve so bile tako neke vrste enklava, in državni gozdarski in lovski nadzorniki so lahko hodili le za zidom. Tako bomo na tej poti hodili po nekdanjih, a dobro ohranjenih sledih. Predvsem pa bomo začutili divjino Trnovskega gozda, ves čas varno oddaljeni le nekaj korakov od naselja.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Zaradi gozda je potrebna pozornost pri orientaciji – če po dobrih 50 m ni oznak, smo verjetno že zgrešili. Pot je sicer vzorno označena s Knafelčevo markacijo, ki ji je dodana rdeča ali bela črka Z. Pozor – pot je v megli ali slabi vidljivosti neprimerna, saj je orientacija na planoti in v gozdu kljub dobrim markacijam v takem vremenu zelo zahtevna.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: pribl. 1060 m (najvišja točka na krožni poti, na vrhu smučišča)

Višina izhodišča: 968 m (preval Skokov vrh ob cesti Lokve–Čepovan)

Višinska razlika: pribl. 300 m
Izhodišče: Lokve. WGS84: 46,018, 13,786

Tja pridemo najlaže iz Nove Gorice (Solkana) skozi Trnovo. Ker ima pot tri izhodišča (Skokov vrh na severu, Poncala

na jugu, Cibja vas na vzhodu), vozilo pustimo v bližini izbrane izhodišča (ali pa kar sredi vasi). Tu podajamo opis poti, ki jo pričnemo na severnem izhodišču, na Skokovem vrhu.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Izhodišče (Skokov vrh)–cesta Lokve–Trnovo 45 min
Cesta Lokve–Trnovo–Poncala 45 min
Poncala–Cibja vas 30 min
Cibja vas–izhodišče 30 min
Skupaj 2.30 h

Sezona: Vsi letni časi.

Zemljevidi: Pot ni označena na nobenem od naštetih zemljevidov. Označena je le na zloženki, ki jo dobimo v gostiščih na Lokvah.

Posočje, Rezija in vzhodna Benečija, Kartografija, 1 : 40.000; Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje, PZS, 1 : 50.000; Veliki atlas Slovenije, list 116 in (deloma) list 136, Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Na poti se ne boste izgubili. Foto: Marjan Bradeško

privedejo iznad Solkana mimo sv. Katarine (gostišče Kekec). Pri lesenem nadstrešku (za nekaj oseb) se pot položi in se desno v velikem loku približa vrhu. Na vrhu je imeniten in trden razgledni stolp.

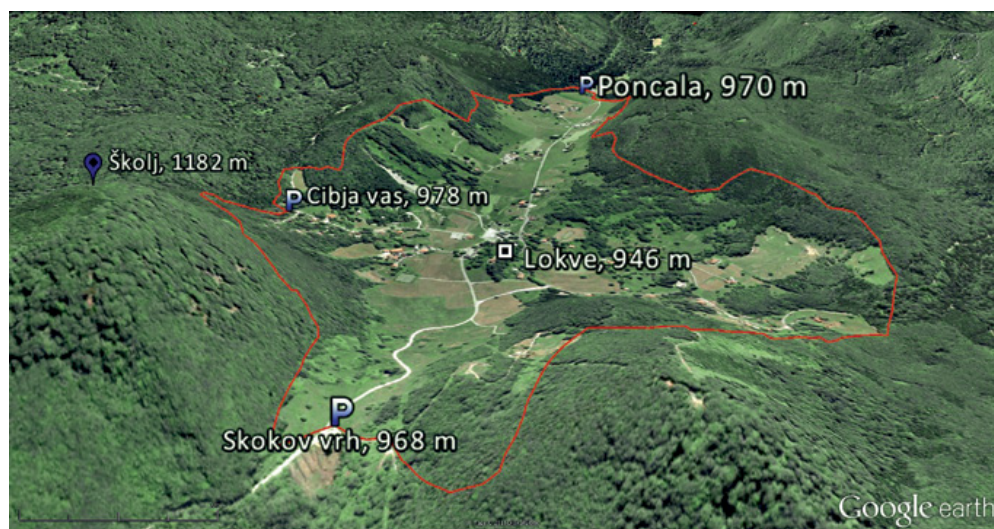
Sestop: Sestopimo proti severovzhodu v smeri Ravnice (puščica) navzdol do kolovoza. Markirana pot ga prečka, mi pa gremo kar levo po njem. Kolovoz v slabe pol ure privede do asfaltne

ceste Trnovo–Solkana. Po njej je še dobrih deset minut do izhodišča. Pozor! Cesta je ozka in precej prometna, zelo previdno! Namig: Kdor noče kratke zaključne hoje po (precej nevarni) asfaltni cesti, se lahko vrne po

poti vzpona. Seveda pa na Škabrijel vodijo še druge poti – prej omenjena mimo Sv. Katarine ali pa tista z jugovzhoda, s sedla Vratca pod Ravnico.

Marijan Bradeško

Lokve, Pot za zidom, krožna pot

Opis: Izpred obvestilne table na prelazu (Skokov vrh) gremo kratko po stranski cesti navzdol, kmalu zavijemo levo navzgor v gozd in do sedelca, kjer prečimo gozdno cesto na Črni vrh (ki je na desni nad nami, oddajnik). Nadaljujemo navzdol skozi gozd do zadnjih hiš v smeri proti Trnovem, nato čez

gozdno pot in levo skozi gozd še malo navzdol, potem pa pri več markacijah levo navzgor na cesto Lokve–Trnovo. Z nje nadaljujemo navzgor v gozd. Ko se stezica uravna, hodimo nekoliko levo ves čas po severovzhodnih pobočjih Prezrena (čistino Lokev in zid imamo več ali manj ves čas v bližini) do

ceste Lokve–Predmeja (kraj se imenuje Poncala). S ceste zavijemo levo na gozdno cesto in po 150 m zopet levo v gozd. Ves čas hodimo ob zidu po zahodnih pobočjih Velike Ilovice. Prečkamo dve opuščeni smučarski progii, pri tretji se na zgornji postaji vlečnice spustimo navzdol do ceste

Lokve–Lazna. Po njej gremo levo proti Lokvam do prvih hiš (Cibja vas). Tam zavijemo desno navzgor v smeri Škola (oznake Z pri markacijah nekaj časa ni), potem levo in vodoravno po zahodnem pobočju Škola, na koncu sledi še kratek spust nazaj na preval Skokov vrh.

Marijan Bradeško

Kot na kljunu ladje, ki plove v sinjine nad Trebušo, je stati na tem izjemno razglednem in na sever strašno prepadnem vrhu. Poldanovec je del Govcev, razdrapanega severnega robu Trnovskega gozda nad porečjem Trebušnice. Ni najvišji, a

ponuja največ. Ne le, da se v daljavi čez vse obzorje širijo naše Alpe, ker je vrh umaknjen na rob planote, pod seboj vidimo tudi mrzlišče Mojsko drago, podobno, kot je slovita Smrekova draga pod bližnjimi Golaki. Predvsem pa nas

navduši pravi blodnjak vrhov Trnovskega gozda z divjimi razoranimi stenami Govcev (previdno, ne preveč na rob!). Zaradi visokega izhodišča je ta drzni vrh presenetljivo lahko dostopen.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 1299 m

Višina izhodišča: 1040 m

Višinska razlika: 450 m

Izhodišče: Odcep gozdne ceste ob cesti Lokve–Lazna. WGS84: 46,016, 13,806

Tja pridemo najlaže iz Nove Gorice (Solkana) skozi Trnovo in Lokve. Vozilo pustimo na primernem mestu na odcepu (tabla Poldanovec).

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Odcep gozdne ceste–odcep stezice na S robu Mojske drage 1.15 h

Odcep stezice–Poldanovec 45 min

Poldanovec–izhodišče 1.45 h
Skupaj 4 h

Sezona: Vsi kopni letni časi.

Zemljevidi: Posočje, Rezija in vzhodna Benečija, Kartografija, 1 : 40.000; Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje, PZS, 1 : 50.000;

Poldanovec z vojskarske strani Foto: Anka Vončina

Vrh Skopice, 863 m

Kot nekakšen polotok se od Trnovskega gozda na sever med Čepovanskim dolom in dolino Trebuše "iztegne" ozek greben, ki ga že nad dolino Idrijce zaključuje Vrh Skopice. Pot s prevala Drnulk je pot v zgodovino. Zaselka Velike Vrše in

Male Vrše sta nekoč premogla skoraj sto prebivalcev, danes tam stojijo, pravzaprav padajo, le še razvaline. Edino nekdanji dom Brezavščkovega Luka si je pred kratkim nadel novo podobo. Samoten, razgleden svet, prelepa pot mimo

Cvekarjevega bukovega drevoreda preko samotnega travnika, mimo mračnega ugreza Kozijske grape na vrh, ki pokaže, kaj je to svet grap in "govcev" (severnih strmali Trnovskega gozda).

Zahtevnost: Nezahtevna označena in neoznačena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Višina: 863 m

Višina izhodišča: 761 m

Višinska razlika: 300 m

Izhodišče: Preval Drnulk na cesti Čepovan–Dolenja Trebuša. WGS84: 46,067, 13,809

Do tja pridemo iz Nove Gorice (Solkana) preko Grgarja in Čepovana (lahko tudi iz Mosta na Soči), kjer sledimo odcepu za Dolenjo Trebušo. Na sedlo pridemo tudi iz Dolenje Trebuše, kjer sledimo oznakam za Čepovan.

Koče: Ob poti ni planinskih postojank.

Časi: Preval Drnulk–Vrh Skopice 1.30 h

Vrh Skopice–preval Drnulk 1.15 h
Skupaj 3 h

Sezona: Vsi letni časi.

Zemljevidi: Posočje, Rezija in vzhodna Benečija, Kartografija, 1 : 40.000; Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje, PZS, 1 : 50.000; Veliki atlas

Spodnje Bohinjske gore (Peči) z Vrha Skopice Foto: Marjan Bradeško

Veliki atlas Slovenije, list 116, Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Vzpon: S ceste Lokve–Lazna pri smerokazu "Poldanovec" zavijemo desno in gremo mimo zapornice po gozdni cesti ves čas proti jugovzhodu rahlo navzgor po zahodnih pobočjih Malega Češevika in Mojskega vrha do sedla, kjer na drugi

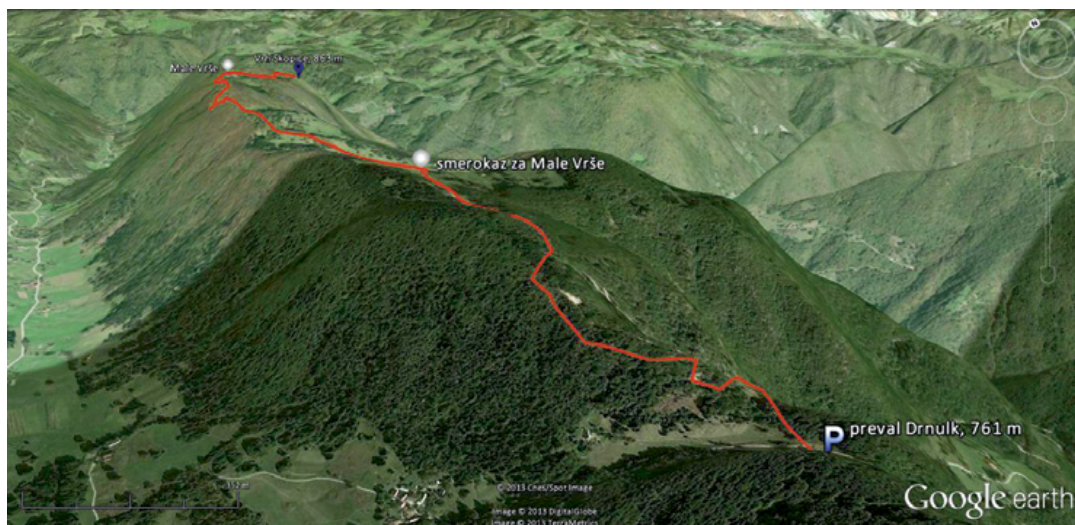
strani Mojske drage zagledamo Poldanovec, 1299 m. S sedla se spustimo rahlo navzdol proti jugu do razcepa cest (tu se nam ponuja krožni obhod Mojske drage), nadaljujemo levo proti severu po vzhodnih pobočjih Mojskega vrha ter rahlo navzdol do severnega roba drage, tam stopimo s ceste na

stezico in po njej levo navzgor na rob Govcev. Po robu, ki se levo strmo grezi v Trebušo, nadaljujemo do vršnega dela Poldanovca. Povzpemo se po strmem kolovozu in z njega zavijemo levo na stezico in po njej strmo navzgor na razgledni vrh. Pozor, vrh je zelo prepaden.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Iz Mojske drage nas čaka še dobrih 100 m vzpona. Namig: Povratek je mogoč tudi po cesti okoli Mojske drage, s čimer naredimo krožni obhod tega velikega mrazišča.

Marjan Bradeško

Vrh Skopice, 863 m

Slovenije, list 116, Mladinska knjiga, 1 : 50.000.

Vzpon: S prevala Drnulk krenemo na sever po razdrapani, precej strmi slabi cesti navzgor na ozek rob ter skozi gozd vodoravno do travnikov na Velikih Vršah. Sredi planote pri smerokazu "SVPB Male Vrše" (desno spodaj je obnovljena kmetija) zavijemo levo

po dolu in pri razvalinah Cvekarjeve domačije nadaljujemo skozi bukov drevored na robu. Preko čudovitega razglednega travnika stopimo rahlo levo v gozd (pašna ograja), se spustimo do ozkega sedla, kjer se desno v prepadnih pečinah v Trebušo grezi Kozijska grapa. Po krajšem vzponu prek robu in vodoravni hoji nad

zapuščenimi travniki pridemo do razvalin kmetij na Malih Vršah. Pod spomenikom (tu je bila ena od enot bolnice Pavle) se spustimo rahlo navzdol na novo cesto, ki pride s prevala Vrata (grda rana, ki je "razrezala" nekdanjo stezico). Naredimo nekaj korakov po cesti proti severu in zavijemo desno skozi redke gozdiček na

Vrh Skopice, 863 m. Za še boljši razgled priporočamo (previ-dno!) spust proti vzhodu na nižji razglednejši rob.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Tudi pri sestopu nas čaka rahel vzpon s sedla nad Kozijsko grapo.

Marjan Bradeško

Zasavska sveta gora, 852 m, iz Zagorja

SLO

Posavsko
hribovje

Od številnih možnosti pristopa na Sveto goro (v Zagorju se uporablja le to ime) je ta iz Zagorja najbolj običajen. Vzpon je mogoč tako s cestnimi in trekning kolesi (v tem primeru le sledimo asfaltni cesti iz Zagorja skozi Čolnišče, Šentlambert in Rovišče) kot z gorskimi kolesi po poti, ki jo opisujemo. Tura postreže z raznovrstnostjo in razgibanostjo terena, saj vodi skozi stare vasi, različne vrste gozdov, po odprtem in razglednem slemenu, ima

strme vzpone in blage spuste, na koncu pa smo nagrajeni še s panoramsko vožnjo nad Zagorjem. Skratka, na tej poti je več kot dovolj razlogov za priljubljenost med različnimi vrstami kolesarjev, kar dokazuje tudi številčna udeležba na tradicionalnem kolesarskem vzponu ob občinskem prazniku v začetku avgusta.

Zahtevnost: Srednje težka turno-kolesarska tura – 3 (vzponi V4, spusti S4).

Oprema: Gorsko kolo.
Nadmorska višina: 852 m
Višina izhodišča: 250 m
Višinska razlika: 602 m
Dolžina: 25 km

Izhodišče: Zagorje, parkirišče pred spomenikom Rudarskim rodovom v neposredni bližini bivše rudarske uprave. WGS84: 46,13865425, 14,99148555.

Iz Ljubljane pridemo do sem po avtocesti preko Trojan (izvoz Zagorje), po regionalni cesti skozi Moravče in Izlake ali po regionalni cesti ob Savi skozi

Litijo. Iz smeri Celja lahko izberemo avtocesto skozi Trojane (izvoz Zagorje) ali regionalno cesto skozi Laško, Hrastnik in Trbovlje. Iz smeri Krškega in Sevnice se pripeljemo skozi Zidani Most ter ob reki Savi navzgor do Zagorja, kjer zavijemo na most čez Savo in nadaljujemo proti centru mesta, kjer je izhodišče.

Koča: Planinski dom na Zasavski sv. gori, 822 m, telefon 03 567 81 62, mobilni telefon 040 185 103.

Časi: Izhodišče–vrh Zasavske sv. gore 1.30 h
Spust 1.30 h

Skupaj 3 h

Sezona: Vsi letni časi.

Zemljevid: Posavsko hribovje – zahodni del, 1 : 50.000.

Vzpon: Od Zagorja do vasi Jablana skozi Čolnišče poteka precej naporen vzpon po asfaltni cesti. V vasi Jablana asfaltno cesto zamenja makadamska cesta in narava spremeni podobo nižinskega v gorski svet. Teren se tukaj prevesi in v kratkih skokih gor-dol sledimo razglednemu slemenu, ki nas pripelje na travnato

Cerkev Marijinega rojstva na Zasavski sveti gori Foto: Franci Razpet

Zasavska sveta gora, 852 m, z Izlak

SLO

Posavsko
hribovje

Na Zasavsko sv. goro pridemo s kolesom z Izlak le po asfaltni cesti, zato je ta varianta primerna za cestna (če se vračamo v smeri pristopa ali skozi Vidrgo) in trekning kolesa. Za spust pa je na voljo več možnosti, tudi za tiste bolj zahtevne. Tura je primerna za manj zahtevne kolesarje, ki si želijo udobnega in

časovno neodvisnega pristopa na to razgledno goro. Žal pa pot ne postreže z razgledom, saj v drugem delu poteka predvsem po gozdu. Lepih razgledov bomo deležni šele na cilju.

Zahtevnost: Lahka turnokolesarska tura – 2 (vzponi V1, spusti S1).

Oprema: Cestno kolo, trekning kolo, gorsko kolo.

Nadmorska višina: 852 m
Višina izhodišča: 310 m
Višinska razlika: 542 m
Dolžina: 16 km

Izhodišče: Izlake, parkirišče pred picerijo Čebelica nasproti podjetja ETI. WGS84: 46,14906741, 14,92462155.

Do sem lahko pridemo iz številnih smeri. Iz smeri Ljubljane po avtocesti preko Trojan (izvoz Zagorje), po regionalni cesti skozi Moravče ali po regionalni cesti ob Savi skozi Litijo. Iz smeri Celja lahko izberemo avtocesto skozi Trojane ali regionalno cesto skozi Laško in Hrastnik, iz smeri Krškega in Sevnice pa cesto skozi Zidani Most ter ob reki Savi navzgor do Zagorja, kjer zavijemo na most čez Savo in nadaljujemo do Izlak.

Koča: Planinski dom na Zasavski sv. gori, 822 m, telefon 03 567 81 62, mobilni telefon 040 185 103.

Časi: Izhodišče–vrh Zasavske sv. gore 1 h

Spust 45 min

Skupaj 1.45 h

Sezona: Vsi letni časi.

Zemljevidi: Posavsko hribovje – zahodni del, 1 : 50.000.

Vzpon: Od izhodišča se odpravimo v smeri Mlinš (zahodno od Izlak) in po 100 m zavijemo levo na jugovzhod proti Šemniku. Kmalu se cesta strmo

Med vzponom čez Krače vidimo Smučidol in Roviški vrh. Foto: Franci Razpet

planoto Plešo, priljubljeno prireditveno mesto in družabno stičišče Zagorjanov ob prazniku dela. Plešo prečimo po markirani poti, ki nas vodi v gozd in strmo navzdol. Po kratkem spustu se ponovno najdemo na makadamski cesti, vendar le za približno dvajset metrov,

nato zavijemo desno na kolovoz in skozi gozd do asfaltne ceste, po kateri hitro dosežemo cilj. **Spust:** V prvem delu se spustimo po smeri vzpona, pred zaselkom Kobiljek (lahko tudi v Kobiljku) pa zavijemo proti smučišču Marela. Od tam nadaljujemo po makadamski

cesti proti vasi Jablana. Malo pred vasjo zavijemo levo navzdol k vasema Vodice in Čolnišče. V Čolnišču zapeljemo na glavno cesto, po kateri se spustimo proti Zagorju. Med spustom hitrost zelo naraste, zato moramo biti pozorni na pot, saj nas ta na najhitrejšem

delu vodi ostro v desno v lep in gosto zaraščen gozd. Iz gozda se pripeljemo na panoramsko makadamsko cesto nad Zagorjem. To je zadnje dejanje ture pred spustom do izhodišča, zato si vzemimo čas in uživajmo v prelepem razgledu.

Franci Razpet

vzpine in nad prvim zaselkom zavijemo desno v smer Krač. Od tod do priključka na glavno cesto, ki pripelje iz Vidrge, se cesta dviga naravnost in enakomerno strmo. Ko dosežemo glavno cesto, zavijemo ostro v levo navzgor v smeri Sv. gore

in strmina postane znosnejša. Po ovinkasti cesti, ki poševno preči severno gozdnato pobočje Sv. gore, vozimo približno štiri kilometre, nato pa se pred nas postavi še zadnji strm, a kratek vzpon pred ciljem.

Spust: V prvem delu poteka spust po smeri vzpona, na križišču, kjer smo ob vzponu zavili na glavno cesto, pa zapeljemo naravnost proti vasema Ravne in Breznik. Sledi še lep spust v Mlinše po deloma makadamski in deloma asfaltni cesti.

V Mlinšah se pripeljemo naravnost v križišče z glavno cesto, ki vodi iz Moravč skozi Kandrše na Izlake. Zavijemo desno proti izhodišču in vozimo približno štiri kilometre po regionalni cesti rahlo navzdol.

Franci Razpet

Zahodno od vrha Zasavske sv. gore se greben pogorja spusti in se v vasi Slivna dotakne geometričnega središča Slovenije (GEOSS). Pod Slivno na južni strani grebena leži vas Vače, znana po Vaški situli, njeno kopijo si lahko ogledamo v vasi Klenik, skozi katero vodi naša pot. Tura je lahka in primerna za vse, ki bi radi v enem zamahu spoznali celotni zahodni del pogorja Zasavske sv. gore, saj nas vodi z zahoda na severno stran, od koder dosežemo vrh, nato pa se po južni panoramski strani spustimo nazaj

do izhodišča. Kljub temu da pot teče po asfaltni podlagi in skozi naseljena področja, pa ljubiteljev narave ne bo pustila ravnodušnih, saj postreže z lepimi razgledi proti dolenskim hribom in s številnimi zanimivostmi na poti. Turo bolj kot gorskim kolesarjem priporočam tehnično manj zahtevnim in popotniško naravnanim kolesarjem s trekking kolesi.

Zahtevnost: Lahka turnokolesarska tura – 2 (vzponi V2, spusti S2). Z vrha Zasavske sv. gore v smeri Vač vodi tudi planinska pot, ki jo

kolesarjem odsvetujem. Zaradi strmega naklona in mehke podlage lahko hitro pride do nesreče.

Oprema: Trekking kolo, gorsko kolo.

Nadmorska višina: 852 m

Višina izhodišča: 529 m

Višinska razlika: 323 m

Dolžina: 18 km

Izhodišče: Vače. WGS84: 46,12005346, 14,8377791.

Sem se lahko pripeljemo iz Ljubljane po regionalni cesti skozi Moravče in Kandrš, kjer zavijemo desno v smeri Slivne ali po regionalni cesti ob Savi

do Spodnjega Hotiča, tu pa zavijemo levo proti Vačam. Iz smeri Celja izberemo avtocesto ali staro regionalno cesto čez Trojane (izvoz Zagorje), na Izlakah zavijemo desno na regionalno cesto Izlake–Moravče in se po njej pripeljemo do Kandrš ter naprej proti Slivni. Iz smeri Krškega in Sevnice pridemo skozi Zidani Most in ob reki Savi navzgor do Zagorja, kjer zapeljemo čez most nad reko Savo ter nadaljujemo do Izlak, kjer zavijemo desno na regionalno cesto Izlake–Moravče in se po njej pripeljemo do Kandrš ter naprej proti Slivni.

Koča: Planinski dom na Zasavski sv. gori, 822 m, telefon 03 567 81 62, mobilni telefon 040 185 103.

Časi: Izhodišče–vrh Zasavske sv. gore 1.30 h

Spust 45 min

Skupaj 2–2.30 h

Sezona: Kopni letni časi.

Zemljevid: Posavsko hribovje – zahodni del, 1 : 50.000.

Vzpon: Od izhodišča se usmerimo proti vasi Klenik in sledimo dobro

Planinski dom na Zasavski sveti gori v zavetrju Roviškega vrha Foto: Franci Rzepet

Zasavska sveta gora, 852 m, s Save

Iz kraja Sava vodi na Zasavsko sv. goro lepa in razgibana pot z odlično prometno povezavo do izhodišča, saj se do njega lahko pripeljemo z avtom ali vlakom. Žal ture ne moremo popestriti s kakšno varianto spusta, ker gorskim kolesarjem asfaltna podlage niso ravno pogodu, prav veliko prehodov

pa strma pobočja, ki padajo proti reki Savi, ne nudijo. Tura je primerna predvsem za gorske kolesarje, kolesarji s trekking kolesi ne bodo imeli prevelikih težav.

Zahtevnost: Srednje težka turno-kolesarska tura – 3 (vzponi V3, spusti S3).

Oprema: Trekking kolo, gorsko kolo.

Nadmorska višina: 852 m

Višina izhodišča: 232 m

Višinska razlika: 620 m

Dolžina: 15 km

Izhodišče: Železniška postaja Sava. WGS84: 46,08795512, 14,89267329.

Iz Ljubljane se pripeljemo po regionalni cesti ob reki

Savi mimo Litije ali z vlakom do železniške postaje Sava. Iz celjske smeri imamo na voljo dve možnosti: prva je avtocesta čez Trojane (izvoz Zagorje) skozi Zagorje in ob reki Savi navzgor do kraja Sava, druga pa je prihod po regionalni cesti skozi Laško, Hrastnik in ob reki Savi navzgor do kraja Sava. Iz smeri Krško in Sevnica pridemo skozi Zidani Most, Hrastnik in Zagorje ter ob reki Savi navzgor do kraja Sava.

Koča: Planinski dom na Zasavski sv. gori, 822 m, telefon 03 567 81 62, mobilni telefon 040 185 103.

Časi: Izhodišče–vrh Zasavske sv. gore 1.30 h

Spust 45 min

Skupaj 2–2.30 h

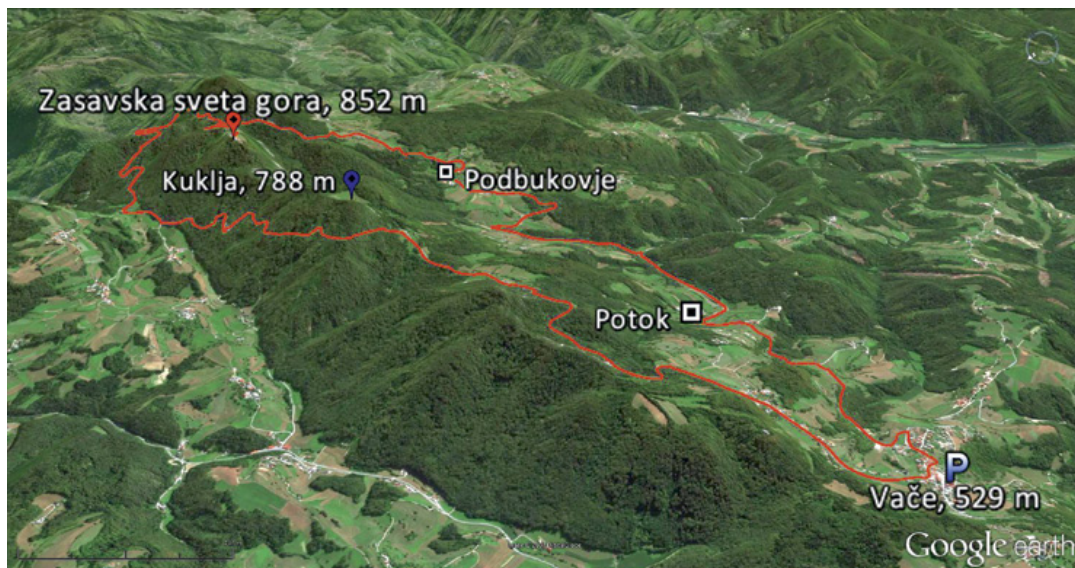
Sezona: Kopni letni časi.

Zemljevid: Posavsko hribovje – zahodni del, 1 : 50.000.

Vzpon: Od izhodišča se vzpnemo po asfaltni cesti strmo navzgor proti vasi Leše. Malo nad vasjo sledimo

Med prečenjem blagega pobočja po imenu Vrhe se nam odpre lep pogled na cilj. Foto: Franci Rzepet

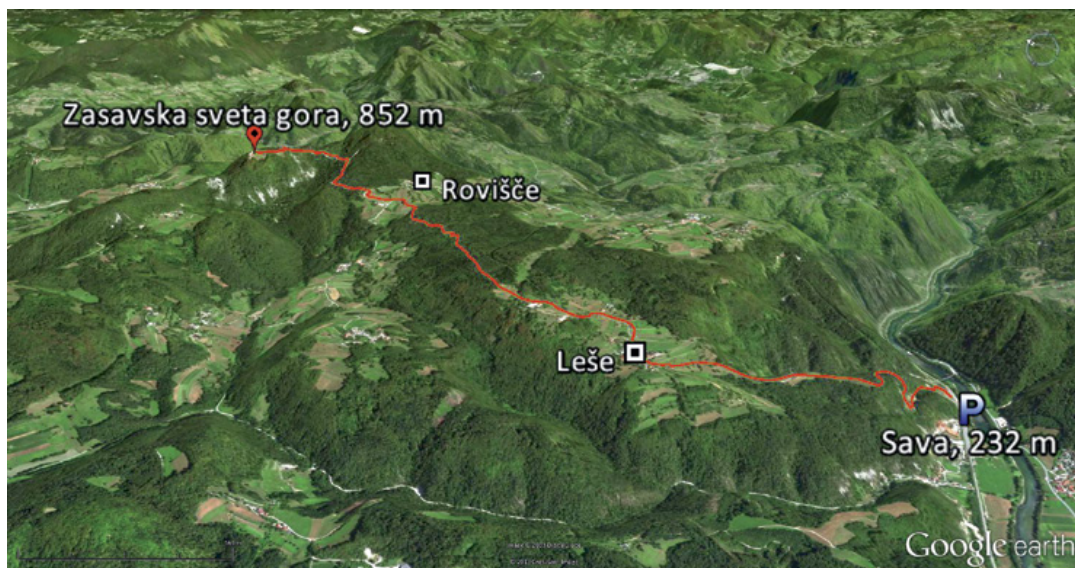
označeni cesti v smeri Zasavske sv. gore. Asfaltna podlaga se hitro spremeni v makadamsko, napredujemo rahlo navzgor skozi zaselek Cvetež, dokler se cesta ne začne bolj strmo dvigati. Pod vzpetino z imenom Kuklja zavijemo levo in po makadamski cesti preidemo okrog na severno

stran pogorja Zasavske sv. gore. Čaka nas kratek in zmeren vzpon v območju gozda, nato pa se cesta začne spuščati proti zaselku Razpotje, ki leži severno pod Zasavsko sv. goro. Pot nas pripelje na glavno asfaltno cesto, ki pripelje iz Vidrge, in sledimo ji do cilja.

Spust: Spust v celoti poteka po asfaltu. Z vrha se najprej spustimo po smeri pristopa, na križišču pod Zasavsko sv. goro pri planinskem domu pa zavijemo desno, na južno stran. Strmo se spustimo proti vasi Rovišče, toda paziti moramo, da se ne zapeljemo predaleč, saj naša pot

pred vasjo zavije ostro desno po približno enem kilometru. Izberemo odcep proti Vačam in nato le še sledimo cestnim oznakam, ki nas skozi vasi Podbukovje, Laze in Potok pri Vačah pripeljejo nazaj do izhodišča.

Franci Razpet

planinskim markacijam z asfaltna ceste na kolovoz, ki se kmalu spremeni v široko planinsko pot. Markirani poti sledimo skozi gozd, ki nas pripelje v podnožje Zasavske sv. gore malo pod vasjo Rovišče. Po kolovozu se pripeljemo do

glavne asfaltna ceste iz Zagorja na Zasavsko sv. goro. Čaka nas še zadnjih deset minut strmega vzpona, nato pa že vzremo – cerkvico na vrhu razglednega hriba. **Spust:** Spust poteka po smeri vzpona, za tiste s trekking kolesi

pa bo mogoče zanimiva še asfaltna varianta skozi sotesko Krnica v zaselek Mošenik. V tem primeru se z Zasavske sv. gore spustimo slabih 400 višinskih metrov v smeri Šentlamberta, nato pa se držimo smerokazov, ki nas usmerijo

desno navzdol proti Mošeniku. Pot nas pripelje vse do struge reke Save, ob kateri v nasprotni smeri njenega toka v približno 10 minutah prikolesarimo do mesta, kjer smo turo začeli.

Franci Razpet

Iz črnega v zeleno

S kolesom na Zasavsko sveto goro

Besedilo: Franci Razpet

Ni nujno, da le korak naprej pomeni napredek, včasih tudi korak nazaj prinese premik v smeri razvoja. To v veliki meri velja tudi v primeru Zagorja. Včasih zeleni, nato črni revir je naredil korak nazaj in ponovno postal zeleni revir z izjemnimi možnostmi za aktivnosti in življenje v povezavi z naravo. Že baron Janez Vajkard Valvazor je v Slavi vojvodine Kranjske zapisal, da je grad Medija (kjer je danes tudi njegov grob) obdan z visokimi ter z zelenim drevjem pokritimi hribi, ki osvežujejo oči.

Iz zelenega v črno

Kmalu za tem so na področju današnjega Kisovca in Zagorja odkrili bogata nahajališča premoga, zaradi česar se je začel nagel razvoj industrije v dolini. Poleg rudarstva

so se razvile tudi druge vrste industrije, število prebivalcev je naraščalo, narava pa je plačevala davek razvoju. Usoda je tako hotela, da sem odraščal v dolini v času njene največje gospodarske moči,

S popoldanskim soncem obsijani travniki pod Čemšeniško planino, v ozadju Kum
Foto: Franci Razpet

in kot bi bilo včeraj, se spominjam, kako smo s prijatelji zgodaj zjutraj odšli v gozd, v drevored, k reki Savi, skratka kamorkoli v naravo, do katere je v Zagorju le deset minut iz mesta, in se vrnili pozno popoldne lačni ter utrujeni. Za nas ni bilo skrivnosti v okolici Zagorja, ni bilo nepresmučanega hriba in ni bilo jablane ali češnje, ki je ne bi *raubali*. Prehodili smo vse poti, skoraj v vsak potok sem že padel (tudi sredi zime), v reko Savo pa večkrat, in to namenoma, v največje valove in vrtince, samo da smo prišli do koruze na

1

1 Osamljena cesta pod Čemšeniško planino je kot ustvarjena za kolesarjenje.

Foto: Franci Razpet

2 Zelena trava nad Zagorjem je miren, nadvse primeren kraj za popoldansko sprostitvev na kolesu. Foto: Franci Razpet

3 Vzpon v Ravensko vas s pogledom na strma pobočja nad koritom reke Save

Foto: Franci Razpet

4 S številnimi hribi obdano Zagorje je odlično izhodišče za raznovrstne aktivnosti v naravi.

Foto: Franci Razpet

5 Spust s Čemšeniške planine. V ozadju se vijje gorska veriga z Roviškim vrhom in Zasavsko sveto goro. Foto: Franci Razpet

2

nasprotnem bregu. Takrat smo se po kopanju v Savi doma morali še enkrat temeljito skopati, da smo sprali s sebe smrad, ki ga je nosila reka.

V naravi se je vedno našel kakšen avtomobilski del, ki smo ga lahko uporabili pri igri. Zaradi gostote in temno rjave barve smo po potoku Medija (ime naj bi dobil po kraljevi hčeri Medeji, ki je z Argonavti potovala po Savi navzgor) poimenovali pijačo, ki jo dobiš z mešanjem gostega soka in kokakole. Mestno smetišče na Ruardiju (v bližini mestnega jedra) je bilo priročen vir sekundarnih surovin, s katerimi se je vedno dalo na hitro zaslužiti kakšen cekin (danes sta na tem mestu letališče in del rekreacijskega centra Europark). Parna lokomotiva, ki je vozila skozi center Zagorja, je prispevala svojevrstne dišave v zraku, apnenice¹ pa so dodale še svoj prašni odtis. Prebivalcem se ni zdelo nič narobe, če so odpadke odpeljali kar v gozd, tako smo pri gradnji raznih zavetišč v gozdu vedno imeli pri roki vse potrebno (kavč, pralni stroj, štedilnik ipd.).

3

Nazaj v zeleno

Od takrat je minilo približno 30 let in Zagorje je medtem postalo popolnoma drugo mesto. Po zaprtju rudnika in zatonu težke industrije v dolini narava hitro celi brazgotine, ki jih je povzročil človek s stoletja trajajočim izkoriščanjem njenih virov. Od rudarjenja so ostali le še spomeniki, mesto je popolnoma spremenilo videz, ekološka zavest je močno prisotna, gibanja za zaščito okolja so dobro organizirana in

¹ IGM Zagorje, industrija gradbenega materiala.

opravljajo veliko delo v skrbi za boljše okolje.

Spremembe so najbolj očitne v čistem naravnem okolju, ki ga v večini predstavljajo številni okoliški hribi, obarvani z raznovrstnimi odtenki zelene, do katerih vodijo zavite in lepe doline. Na travnikih se ponovno pasejo ovce, krave, koze, konji ... Čemšeniška planina, Zasavska sveta gora, zasavski Triglav – Kum, Javor, Grašica, Iskranja, Vrh nad Zagorjem in številni drugi manj znani hribi kot krona obkrožajo mesto ter s svojimi strmimi pobočji nudijo teren za čudovite panoramske pohodniške, tekaške in kolesarske poti, vzletne točke za jadralne padalce, plezališča, smučišča in turnosmučarske terene. Ob lepem vremenu se z njihovih vrhov nad morjem sosednjih hribov vidi daleč naokrog po Sloveniji. V reki Savi se ljudje zopet kopajo, potoki so čisti in tudi kvaliteta zraka se hitro izboljšuje. Iz leta v leto se povečuje število tekačev, kolesarjev, vse več ljubiteljev narave iz Slovenije se udeležuje rekreativnih prireditev v Zagorju. Skratka, za nekoga, ki je tukaj odraščal pred tridesetimi leti, je ta "korak nazaj" vsekakor velik premik naprej. Ljubitelji narave v okolici Zagorja smo te naravne danosti poimenovali preprosto "ZaGorske poti".

Zagorje in ZaGorske poti imajo izjemno lego v središču Slovenije in s tem dobro prometno povezavo. Ob reki Savi pelje železnica in omogoča preprost ter čist dostop v Zagorje. Cestni promet se je po izgradnji avtocestnega križa z zasavske ceste preusmeril na avtocesto, po kateri potrebujete do izhodišča ZaGorskih poti (Trojane) le petnajst minut iz Ljubljane ali Celja. Skratka, v kolikor živite v okolici Ljubljane ali Celja, so vam odlični tereni za aktivnosti v naravi kot na dlani.

Namig za aktiven obisk

Če bi me prišlek v našo dolino vprašal za mnenje, kam naj se prvič odpravi na odkrivanje ZaGorskih poti, bi bila odločitev težka, verjetno pa bi se na koncu, tako kot vedno, odločil za Zasavsko sv. goro, priljubljeno izletniško točko ljubiteljev gora iz ožje in širše okolice Zagorja. S svojo lego nudi številne možnosti dostopov z vseh smeri neba. Prav vsaka duša najde sebi primerno pot do idiličnega vrha. Zasavska sv. gora in Roviški vrh v njenem ozadju

tvorita najvišji del gorske verige, ki se začne v Ihanu in tvori levi breg reke Save vse do Zagorja. Od zahoda proti vzhodu je greben na desni strani omejen z dolino reke Save, na levi pa z dolino potokov Drtijšičice in Kandršičice. Večinoma se pobočja strmo spuščajo proti dolini, ponekod pa se vrhovi odmaknejo strugi reke in na višinskih prehodih se nahajajo skrbno obdelana polja. Zasavska sv. gora je primeren cilj za vsak dan in v vseh letnih časih, peš ali s kolesom. Do vrha sicer vodi asfaltna cesta, vendar pa naj se prehod iz črnega v zeleno ne zaključijo zgolj pri zatonu industrije, temveč pri slehernem posamezniku, zato pustite motorno vozilo vsaj malce pod vrhom in doživite del narave, kot jo je doživel baron Janez Vajkard Valvazor. ○

INFORMACIJE

Dostop: Do Zagorja se pripeljemo iz Ljubljane po avtocesti preko Trojan (izvoz Zagorje), po regionalni cesti skozi Moravče in Izlake ali po regionalni cesti ob Savi skozi Litijo. Iz smeri Celja lahko izberemo avtocesto skozi Trojane (izvoz Zagorje) ali regionalno cesto skozi Laško, Hrastnik in Trbovlje. Iz smeri Krškega in Sevnice se pripeljemo skozi Zidani Most in ob reki Savi navzgor do mostu čez Savo. Center mesta je v bližini.

Koča: Planinski dom na Zasavski sveti gori, 822 m, telefon 03 567 81 62, mobilni telefon 040 185 103, odprt je vse dni v tednu razen ponedeljkov.

Literatura: spletne strani <http://www.zagorje.si>; <http://www.koloklub.si/>; <http://www.pd-zagorje.si>; <http://ktk.pzs.si/vsebina.php?pid=121>.

Zemljevid: Posavsko hribovje – zahodni del, 1:50.000.

Po stopinjah ledenikov

Pot tisoč in enega jezera

Besedilo: Anže Zorman

Zgodnja pomlad je ravno topila sneg na parkirišču pred knjižnico. Pohajala mi je zbranost, odložil sem knjigo in preletel naslove z bližnje knjižne police. *Trekking and Climbing in Northern Spain* (Pohodništvo in plezanje v severni Španiji) se je glasil eden izmed njih. Le površno bi jo preletel, pa se mi je pogled spotaknil ob sliko jezera Estany de Cavallers, na katerega površini so se iznenada zalesketali spomini. Dobra štiri leta je tega, kar sem tam preživel magične tri tedne med nepreštevimi granitnimi stenami, po katerih sva z Lukom nabirala plezalne vzpone in padce.

Je že res, da spomin včasih po svoje prikraja podobe in trenutke, pa se vendar tako živo spominjam nekaterih detajlov dnevnih rutin. Zajtrka na razgledni pečini, ki naju je varovala pred pogledi vseprisotnih gorskih čuvajev, jutranje prhe pod ledeno mrzlim in od sončnih žarkov razžarjenim slapom in nato še

postanka ob tistem odseku brzic, ki je služil namesto toaletnega papirja. Ob večerih je stene včasih oblivala oranžna koprena utrujenega sonca in zelene trave so dobile takšno toplo, nekoliko rjavo mehko. Spet drugič je zapihal veter izza anonimne gore na vzhodu in okoli lune se je ovil sijoč halo. Takrat so prišle nevihte in

Levo: Osupljivi razgled na jezera okoli Refugia Ventosa i Calvell Foto: Anže Zorman

predolge ure v premajhnem šotoru. Čez črno, z vertikalnimi sivimi trakovi očrtano steno, imenovano African wall, se je takrat zlival slap in čez dolino Vall de Boi so se podile meglice.

Tja naju je zvalo več sto športno-plezalnih smeri (in nič kaj veliko manj linij, ki terjajo sprotno nameščanje varovanja), pa so se v spomin bolj usedli slapovi, ki so ob straneh drli v dolino, nepreštevna jezera v višje ležečih planotah in dolinah in prav nič julijsko *ocfuano*, marveč bohotno, sveže rastlinje, ki je raslo ob vznožjih prepadnih in strmo rastočih granitnih ostenj. In prav ta estetska, atmosferska plat me je pritegnila, da sem bolj kot o plezalnih čevljih začel razmišljati o težkem nahrbtniku ter visokogorski pripeki, ki sledi nebeško modrim senzacijam hladnih ledeniških jezer. *A thousand and one lakes* (Tisoč in eno jezero) sta avtorja zgoraj omenjene bukve poimenovala šestdnevni trekking, ki smo se ga z nekaj modifikacijami namerili prehoditi minulo poletje.

Vznožno postopanje (Pont du Suert, Barruera, Vall de Boi)

Z nekaj dobro merjene propagande in hudo *kunštnim* logističnim aranžmajem se nas je šesterica duš v avgustu počasi nakapljala do vznožja Pirenejev. Kar nekaj tisoč kilometrov Iberije smo že pustili za seboj, eni z lastnim avtomobilom, drugi pa z letalom in

iztegnjenim palcem nad razgretim asfaltom. Spočetka nismo bili posebej olimpijsko razpoloženi. Pisec sem ujel grdo zagnjeno grlo in sploh cel paket bolezenskih simptomov, tudi Teja je precej neugodno zbolela, celotna postava pa je še vedno okrevala po predhodnem tednu festivalskega razvrata. Za bazno oz. regeneracijsko postajo smo izbrali vasico Barruera, ki je nekakšen *disneyland* starodavne romanske arhitekture ter nekoliko sodobnejšega, pa še vedno zelo bukolično ruralnega oz. hribovskega sloga bivanjskih hiš. Kar celotna dolina Vall de Boi je polna takšnih pretirano ohranjenih, zelo ličnih in pristrčnih vasic, bolj ali manj živečih od turizma in izumljenih tradicij.

Prvo in zelo deževno noč smo piratsko preživel pred lokalnim kampom; kar primerno nas je že takoj sledeči dan prebudila *guardia montagna* (neke vrste čuvaji nacionalnega parka), katerih pridnosti se spominjam še izpred štirih let, ko sem jim kar dvakrat moral razlagati, da si res ne želim plačevati kazni in da sem le nevzgojen slovanski barbar, ki niti ne razume pravil oziroma prepovedi divjega kampingiranja. Pa smo sledeči dve noči vsled zdravja ter miru najeli manjši apartma. Pred vznemirljivo lepim okoljem smo se zaprli z okenškimi polkni in avanturizem živeli le preko *kajle* ali dveh lokalnega kozjega sira; pustolovsko čast nam je reševal Rok, ki se je zapeljal nekaj kilometrov globlje v dolino in se suvereno zapodil v bližnji priostreni granitni vrh ter

pospravil v malho prvega od improviziranih solo plezalnih vzponov. Baje je smer kompaktna štirica in vrhunska zabava.

Na dan D smo v El Pont du Suertu, glavnem kraju teh koncev ob stiku katalonske in aragonske province, sicer pa nič kaj očarljivem mestecu, nabavili zaloge hrane in v preblisku jasnovidne modrosti tudi podroben zemljevid. Četudi nam je Knjiga (oz. nekaj skeniranih strani) svetovala hranjenje in spanje v *refugiiah* (gorskih kočah), ki so na koncu vsake dnevne etape, smo v kleni delikventski maniri spakirali šotore, spalne vreče in hrano. Mnogo preveč hrane. Mnogo mnogo preveč. In nespametni pisec tega besedila še nekaj knjig za povrh.

V klanec in počez (Refugio Ventosa i Calvell, Refugio de Colomers)

Kot tovarne mule naloženi smo v breg zagrizli ob šesti uri. Popoldne, kakopak. Pot človeka najprej zapelje mimo temačnega jezera Estany de Cavallers. Na eni strani se vanj idilično zliva strm in razpenjen potok, na drugi ga zapira masiven, čisto malo grozeč jez, ob strani pa se valijo trume pohajkovalcev. Njih drobne nahrbtnike smo sovražno in prezirljivo ošinjali in si pač mislili svoje o šibkih dušah, nedeljskih planincih, ki ne uspejo pravilno razbrati herojstva naših tisti dan še nerazbolnih ramen. Sicer pa

Na levi improvizirani tabor, na desni pa začenja rasti skalovje Cirque de Colomers. Foto: Anže Zorman

so trume obiskovalcev, s katerimi smo si delili našo prvo etapo, še kako utemeljene v prav spektakularni idili. Na obzorju kipijo oddaljeni vrhovi in grebeni, ob izredno lepo nadelani poti pa se vijejo potočki, čez katere moraš občasno poskočiti, drobne brzice in majhni slapovi, tu in tam se ustavi kak tolmunček. In da je vzpon zaokrožen, na vrhu *refugio* in hladna *cerveza* (po domače pir), kaki dve jezera v dolini spodaj in še nekaj jezer v dolini malce višje, nad vsem tem pa se na levi zareže v nebo serija rdečkasto obarvanih granitnih nožev. Milina.

Nakar piratska rutina; v gomazečem mraku najti raven in zavetrn prostor, ki ni viden iz *refugia* ali katere od bližnjih poti, kjer bomo bolj ali manj varni pred vsakršnimi globami oz. skrbniki pravil, ki uravnavajo človeško vedenje v Parcu Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, kot se tem koncem dolgovezno reče po katalonsko. Začetne skrbi nam je kar hitro utišalo vedenje, da je okoli nas četica podobno prenočujočih skupin klatežev, ki so na diskretnost prisegali še precej manj kot mi, in da, kot kaže, tod okrog ni posebej doslednega spoštovanja pravil. Na kak etični pomislek, ki bi nemara vzniknil ob dejstvu, da ta pravila vendarle skrbijo za relativno neokrnjenost in spoštovanje resnično prelepega konca sveta pogosto nespoštljive človeške sodrge, pač nimam dostojnega odgovora. Izmuzljivo lahko porečem, da je za nami vedno ostalo le nekaj poležane trave in da te to ni posebej motilo.

Nov dan, nove zmage, nova jezera (oh, koliko njih) in ... isti štiridesetkilogramski nahrbtnik. Odsotnost pršuta in par kosov kruha se na ramenih pozna bore malo. A je nahrbtno breme postranska skrb. Medtem ko je pred Rokom kanil kloniti še en fantastično vzpenjajoč se raz, smo mi spoznavali povsem nove dimenzije lepote gorske krajine, ki prav nevarno hođi po robu kiča z vsemi svojimi žuborečimi vodami, mahovi, ličnimi lesenimi mostiči in enim, drugim in tretjim kristalno zvenečim in turkizno valujočim jezerom.

Ker so dnevne etape kratke, kake štiri ure za reve brez potujočega gospodinjstva na hrbtu in kakih šest ali sedem ur za našo lagodno odpravo šerp, smo ob četrtem že suvereno poležavali po tratih in je vse okoli nas tako lepo dišalo po umetnem kokosu, faktor 30. Nato sedlo, potem že spet pretirano ojezerjena in vodnata dolina in, prejoj kič nebeški, pri prvem ovinku za

n-tim jezerom razgled na novo jezero ter dve gorski koči, ki ponosno pazita na njegove vode. Malce nižje smo že, nemara že pod 2000 metri, in prav prijetno toplo je. Človek bi kar pozabil, da si je pred dobre pol ure Aljoša zvil gleženj, se malce pozneje še enkrat prevrnil in nekoliko postrgal koleno, pa da je moje grlo še hudo vneto, da Teja kreha kot za stavo in da – ker smo v trgovini namesto nje nevede nabavili kokos – še vedno nimamo soli.

Čez prelaz in naprej (Refugio Ernest Mallafré, Refugio J. M. Blanc)

Vsaj v gorah zmote in pomote niso posebej prijetne; v najboljšem primeru

shemo naših nahrbtnikov) čez balvane sledili možicem do le nekaj metrov široke škrbine (Portau de Colomers) v na vse smeri raztezajočem in nikjer drugje milostnem skalnem krogu. Circ de Colomers mu rečejo, pri čemer se *circ* oz. *cirque* rabi kot termin za prav takšno, za te konce zelo značilno gorsko konfiguracijo. Nemara je odveč omeniti, kaj je ležalo na drugi strani. Mirne modre barve je bilo, zrcalilo je oblake. V slapu se je zlivalo globoko v dolino, ki smo jo obšli po pobočju širokoplečega vrha. Hiteli smo dalje, še vedno smo reševali etapo prejšnjega dne in modro ubrali bližnjico – ter kakopak zarinili v povsem napačno

Navkljub z ruto prekritemu šotoru nismo posebej diskretno skrivali metode prenočevanja. Foto: Dunja Živadinov Štebe

se *post festum* sprevržejo v razburljive anekdote. A nam je bila tokrat konfiguracija terena mila in prav nič na turi se ne more pomeriti z razgledi, ki jih je ponudil napačen odcep oz. sledeča dolina. Gibali smo se na okoli 2500 metrih nadmorske višine, kjer je vsaj 200-stopinjsko panoramo zaokroževala neustavljiva gmota sten, grebenov, škrbin in vrhov, segajočih po nekaj sto metrov višje. Nemara se ponavljam, a spektakularnih jezer je bilo spet na pretek; njih mirna površina je še bolj poudarjala nemir milijonov let geoloških formiranj.

Z nekaj demokratične tiranije večine smo se odločili v prid počitka in sledeči dan zarinili v strm breg in skakljajoč (kolikor je tako lahkoten termin sploh primeren za gravitacijsko

smer – in šele pri naslednjem *refugiu* smo postali na ohrabrujoči *cervezi* in obroku, ki je očitno transevropska specialiteta vseh gorskih koč – jajčni omleti. Španci jo servirajo še s *kajlo* kruha, premazano s sokom svežega paradiznika in olivnim oljem. Naš vse bolj pomečkani vodniček nam je predlagal, da od tam nadaljujemo po *canal path*, kjer naslednji dve uri sledite gozdnim jagodam in ne razmišljajte o 70(plus)-kilogramskem nahrbtniku, ki vam tlači ramena in dušo.

Konec te etape je *refugio*, ki pod samimi mogočnimi skalnimi masivi stoji ob romantično valujočem jezeru (resnično mi zmanjkuje vokabularja za popis ambientalnih kvalitete; pač trava, mnogo vode in kup skal na tisoč načinov). Vsled resnično sadističnega brega pod njim pač ni ostalo pri le eni krvavo in prepoteno prsluženi *cervezi*, in ko se je že dodobra zvečerilo, so naši šotori in *armafleksi* še vedno prav arogantno ležali naokrog in pričali o

Voda se leno potepa in vije med tratami.

Foto: Anže Zorman

naših namerah. "Where do you plan to sleep? Because, you know, sleeping outdoors is forbidden around here?"¹ nas pobara oskrbnik kočje. "Oh, we are going to the next refugio,"² odvrne Rok z vso suverenostjo, ki je potrebna, da evidentno povsem utrujen in lagoden ter pod temnim nočnim nebom lahko ohraniš resen obraz. "Don't worry, we are tough,"³ še doda ob nejevernem obrazu oskrbnika. Da bi nam res verjel, smo naročili še nekaj piva in pozneje prav nič diskretno postavili šotore na beli peščeni plaži ob bližnjem jezeru. Naš skvot je suvereno čakal na mimoidoče agente *guardie montagne*, in, oh, kako zelo neugodno se je bilo zarana zbuditi ob zvoku španskih glasov. Izgubljen, z zaspanci v očeh in tokrat s še posebej vnetim grlom sem med iskanjem izgovorov blaženo opazil, da glasova nista pripadala gorskim možem postave. Pravica je tudi tokrat pogledala skozi prste.

Pa končno navzdol (Refugio Colomina)

Naj izpustim nekaj ur presunljive naravne lepote, fantastičnih in dalmatinsko obarvanih odtenkov modre gladine ter oblakov, ki so jih čez jasno nebo trgali in raznašali visokoleteči vetrovi. Refugio Colomina je fantastično pozicionirana in izjemno prijazna gorska kočja; toplo zavetje pred rezkimi vetrovi, mlade oskrbnice, reliefni zemljevid Pirenejev, prav naše baže hribovcem namenjena skuhanjsi-sam kuhinja. A vsaj meni je bilo

dovolj, zmanjkovalo je tudi tablet in zdravje se je rapidno dezorientiralo, pa smo jo trije ubrali naprej in hajd v dolino. Dva sta nam sledila z nekaj zamika, išoč romantično jezero (kakopak sta ga našla; takšnega, še posebej kičasto umeščenega med trave, gorske rože in gamsje družine). Rok je potegnil še eno smer na enega od sosednjih vrhov; seveda lepo in do pete težavnostne stopnje segajočo linijo v izredno kompaktnem granitu. Mi smo odločitev za spust trpko plačali s skelečimi, kaj skelečimi, rjovečimi rameni. Nahrbtnik je bil, ker sem pač kavalirsko prevzemal dekletova bremena, podobno kot na začetku obtežen z nekaj sto kilogrami muk. Aljošev gleženj si je pač mislil svoje. Pa vendar smo bili poplačani z vednostjo, da je treking zaključen.

O verodostojnosti te teze je bilo sicer moč dvomiti, saj sem naslednji dan čez božansko dolino Aigüestortes še dobri dve uri trpel muke asimetrično obteženega 130-kilogramskega nahrbtnika na dva zelo resna pohodniška dneva podlage. In resnično, niti ne bom omenjal zadnjega jezera. Pač voda. Kup nje. Pa slapovi in tolmuni in najbolj osvežujoči odtenki zelenih trat. Koga briga, dajte mi že beton in razbeljen asfalt.

Epilog

Reliefni zemljevid na steni Refugio Colomers je še kako plastično izkazal, kako resnično majhen delček Pirenejev smo srečali in kako grozovito ogromne mase lepote so se skrivale daleč pod horizontom. Nemara se vrnem. Nemara se ne. In morda bo čez mnogo let obisk izpred nekaj let in tokratno pot poplavila voda in se bo sonce lomilo v pršenju slapov in bom menil, da si je vso to pravljico spomin preprosto izmislil. ○

¹ Kje nameravate spati? Spanje zunaj je namreč prepovedano.

² Oh, do naslednje gorske kočje gremo.

³ Ne skrbite, saj smo trpežni.

LIMELIGHT 3P

Šotor Limelight se drži pravila "keep it simple", njegova enostavna postavitvev in minimalna teža sta zagotovilo za kampiranje s stilom. Vrata v obliki črke D za nemoteno vstopanje, barvno označene palice in pripone ter prostoren stranski predprostor so samo nekatere značilnosti, ki odlikujejo ta vsestranski šotor in zagotavljajo, da boste vedno varni pred vsakim vremenom.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura Sport, Gregorčičeva cesta 19, Ilirska Bistrica

Svet Sport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica

Svet Sporta, Titova 16, Jesenice

Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

Poj in jodlaj, pa čeprav slabo!

Nekoč je bilo tako

Besedilo: Peter Muck

Sedim v polni jedilnici planinske kočice in opazujem gornike, kaj počno. Brskajo po nahrbtnikih in ugotavljajo, kaj so pozabili doma, ali si preoblačijo prepoteno perilo. To opravilo me je v jedilnicah vedno motilo, razen če ni kakšna mladenka razkazovala svoje majice. Nekateri resno proučujejo planinsko karto in vodniško knjigo, kje bi se dalo upleniti še kakšen žig. Veliko je tudi razgovorov o opravljenih turah in njihovi težavnosti. Tudi dežurni "vicarji" pridejo na svoj račun. Toda danes nekaj manjka, ali pa se motim? Vem namreč, da smo se včasih petju v planinskih kočah zelo posvečali.

Potem listam doma po dveh pesmaricah: Sto planinskih pesmi (Miro Repič, 1995) in Pesmi za planince (Marjan Rak – Gams, 2008). In glej, v njih najdem nekaj "starih znancev" še iz daljnega leta 1948. V Repičevi pesmarici so celo notni zapisi, iz katerih je razvidno, da so se do danes ohranile tudi melodije.

Kako se je v kočah pelo, igralo in plesalo

V AO Ljubljana-Matica se je v povojnih letih zbral kup mladeničev pod okriljem nekaterih skalašev in drugih starejših plezalcev. Fantje so takrat dobesedno okupirali kamniške planine ter osvajali stare in nove smeri kot po tekočem traku. Nato so prišle na vrsto

Julijske Alpe in v njih so nizali nove in nove smeri v grozo Jeseničanov. Urnik obiskovanja gora je bil takrat drugačen, ker ni bilo prostih sobot, še manj pa avtomobilov. Po službi ali šoli na vlak in v Kamnik, potem peš v Kamniško Bistrico in naprej na Kamniško sedlo, kamor si prisopihal v mraku. V koči smo veliko prepevali, včasih tudi ob spremljavi kitare in orglic.

Ne spomnim se, kako je zvenelo, spomnim se pa dobro vsebine pesmic. To je bilo enoglasno petje. Redkokdo je zategnil drugi glas, ki se je običajno v nekem delu pesmice ponesrečil.

V tej družbi smo imeli tudi izvrstnega glasbenika, komponista in dirigenta Daneta Škrlja. Danči ni niti z najmanjšo mimiko pokazal, kdaj smo pevci zašli v tonska nasprotja. Z okamenelim smehljajem je spremljal naše izvajanje in iz vkladnosti odpiral usta, toda slišnih zvokov iz njegovega grla ni bilo. Morda je nabiral ideje za kasnejše modernistične kompozicije,

Levo: Prepevanje je bilo некоč zaščitni znak slovenskih planincev. Dandanes ljudje bolj kot zabavo v gorah iščejo mir.

Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

ki so sicer glasbenim laikom nerazumljive. To sem ugotovil na osnovi sledečega dogodka. Nekeč smo se drli priljubljeno pesem, ki se je preoblikovala iz znane ameriške Tiger Rag. V slovenskem besedilu je šlo tako:

Fantje, tig'r,
kje je tig'r,
kakšen tig'r,
grozen tig'r,
strašen tig'r,
joooooj!
Prim'te tigra,
drž'te tigra,
kaj se meni zdi,
da bo žajfa,
iz tega tigra ...

Melodija je bila zelo udarna, vendar precej oddaljena od originala. Nenadoma pa je Dane oživel. Hitro je izpraznil škrnicelj, v katerem je bil kruh, in nanj narisal notno črtovje. Vanj je zmagoslavno načočkal notni zapis naše izvedbe in ga skrbno shranil.

Prيرهjena besedila znanih melodij

Naj pevec je bil Miha Verovšek. S Francetom Zupanom sta bila dalj časa uspešen plezalski par. Ta fant nas je naučil mnogoterih pesmic. In kaj smo peli? Zelo različno. Narodne pesmi, pretežno s hudomušno vsebino. Hribovske pesmi. Najbolj priljubljena je bila znana Na nebu zvezde še žarijo, ki je v pesmarici opredeljena kot Štamfovka. Ta pesem ima še eno verzijo besedila, ki pa spada bolj v "slavno" pesmarico Klinček lesnikov. Največ se je prepevala tista z nešteto kiticami, ki se je običajno začela: "Pa kamniški purgar je lohka bogat ..." Ta pesem se danes imenuje Velikoplaninska. Pri njej je bilo zanimivo to, da si je moral sodelujoči med petjem izmisliti novo kitico. Zelo radi smo prepevali tudi hribovsko pesem, katere melodijo smo si izposodili od znane božične pesmi Glej, zvezdice božje. Zelo sem bil presenečen, da sem v pesmarici odkril tudi to. Besedilo pa ni bilo nič kaj podobno originalu:

Dons je nedelja, Gospodov je dan,
v cerkvi pod korom vsi jagri so zbran',
u Bel' pa raubšici imajo svoj dan,
bo bliskou pa pokou, g'ms iz kože bo djan ...

Narodnih pesmi, ki so v obeh pesmaricah, nismo kaj dosti peli. Peli smo druge: Oj, pet zamorčkov šlo je, Če študent na rajžo gre, Kaj nam pa morejo, Mi se 'mamo radi ipd.

Posebno poglavje so bile umetne pesmi, ki jih je bilo kar veliko. Če so bila v družbi dekleta, smo se prsili z uglasbeno pesnitvijo Oče Janez ječmen seje, potem malo manj spolzko Frli, frla, frlorica in O, madonca, kolk si fajn. Prepevali smo tudi šlagerje kot: Oj, Pipo, Pipo, Mi smo vsi za Ruse, za zaveznike, Noč in dan čakam na ljudi, Pomni te besede, draga moja in mnogo drugih, ki jih poznamo še danes. Precej pesmi pa je odšlo v pozabo.

Petje tudi v steni

Razen pesmi smo se med plezarijo oglašali s pevskimi izbruhi, posebno na težjih mestih in po uspešnih raztežajih. Na zelo težkih mestih so jih zamenjale kletvice. Taki spontani pevski izbruhi so bili le prvi takti kašne udarne melodije, ki sem jih že nekaj navedel. Miha Verovšek jih je imel nekaj na zalogi. Najbolj se spomnim naslednje: "Oupen ze dor ričes" (*Open the door Richard*). To pesem v celoti je možno slišati na internetu, presneto s starih predvojnih bakelitnih

Priložnostni planinski pevski zbor z dirigentom na nekem planinskem izletu
Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

plošč. Beseda "ričes" je imela poseben čar, če jo je seveda izrekel Miha. Imel je namreč poseben sočen način izgovorjave šumnikov in sičnikov. Nekateri smo znali v steni tudi zajodlati. Lahko si samo zajodlal, lahko pa je bilo jodlanje povezano s kakšnim besedilcem:

Zdaj pa pištolca poč, tridldadijo,
didllalijo
dečva pa iz pojstle skoč', didllalijo
tridldadijo,

Zelo priljubljena jodlarska je bila tudi:

Tri gole riti,
na cvirnati niti,
so skup prišiti ...

In zakaj so bili tile trije jodlarski vzkliki tako priljubljeni? Že sam razpored črk v prvi vrstici je v jodlarskem stilu. Pomembno pa je, kako zapoješ zadnjo besedo. Je precej enostavno. Črko R zapoješ globoko, v črki I se povzpneš v falzet, v črkah TI pa se normalno izpoješ. Ta postopek ponoviš še na ostalih dveh vrsticah. Poskusi, ko boš sam.

Še o vriskanju, plesu v okovankah in harmoniki

Vriskanje. To je sicer lepa slovenska navada, toda v hribih, kjer odmeva, mora biti vrisk popolno izveden. Kdor vriskanja ne obvlada, naj tega v hribih ne počne. Vrisk, podoben kikirikanju umirajočega petelina ali klicu nekoga, ki se utaplja, vrača gora kot odmev v mogočni realistični obliki avtorju v posmeh in v veselje od smeha zvijajočim se spremljevalcem. Ne vem, v kolikšni meri plaši vriskanje živalski svet, toda pretirano vriskanje res ne

spada v gore, posebno, če je podprto z alkoholno paro.

Kaj pa ples, ki je ena najstarejših človeških dejavnosti? Včasih se je veliko plesalo po planinskih kočah. Za glasbo so zadoščale že orglice in glavnik s svilenim papirjem, uporaben je bil tudi časopisni papir, ki ima globlji in motnejši glas. Hitro se je navlažil in se ga je moralo večkrat zamenjati. Za ritem se je drgnilo z ročajem metle po lesenih podnicah. Činelo je zamenjal kozarec z žlicami. Pokrov pa nam oskrbniki niso pustili uporabljati, ker se je od njih krusil emalj.

Ritem ni bil niti toliko potreben, ker se je takrat plesalo še v okovanih

Godba na pihala čaka na prihod planincev ob otvoritvi koč na Lipanci leta 1951.

Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

gojzericah. Posebno pri polkah je pokalo v ritmu, ko si udarjal v tla, trske so letele na vse strani, dvigal se je prah, oskrbnik pa si je pulil lase. Včasih je celo dosegel, da so si plesalci obuli copate.

Spominjam se burne noči na Veliki planini. V koči se je od nekdaj znašla frajtonarica, na katero ni znal nobeden igrati. Vedeli so, da igram klavirsko harmoniko, o frajtonarici pa nisem imel pojma. Prisilili so me, da igram. In tako sem vlekel meh, ki

Komorni orkester na planini Dovška rožca iz obdobja pred drugo svetovno vojno

Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

je močno puščal. To sem počel vso noč in uspešno basiral. Melodija je bila podobna, kot če naključno pihaš v orglice, noter in ven. Toda to ni bilo pomembno. Basi frajtonarice so odlično opravili svojo nalogo.

Imel sem tudi majhno klavirsko harmoniko, na katero se je dalo kar nekaj zaigrati. V kamniške planine je nisem vlačil, pač pa v Julijce, kjer smo bili po več dni v kakšni koči, pretežno v Aljaževem domu, v Erjavčevi koči ali v bajti podjetja za urejanje hudournikov pod Vršičem in v Tamarju.

Najbolj veselo je bilo v Erjavčevi koči. V dolgih zimskih večerih smo se šli družabne igre in plesali. O kakšni narodnozabavni glasbi takrat ni bilo ne duha ne sluha. Igral sem narodne pesmi, koračnice in stare šlagerje. K sreči sem imel zamenjavo, da sem se še jaz lahko zavrtil. Dobesedno zavrteni se je bilo skoraj nemogoče, ker

smo bili v jedilnici močno natlačeni. Moja zamenjava je bil vsestranski glasbenik Borut Lesjak, ki se je na moji majhni harmoniki kar dobro znašel. Naše družbe je bil oskrbnik enkrat že sit, ker smo premalo konzumirali. Nagnal nas je v Tičarjev dom. Ko je videl, da odnašam harmoniko, me je vprašal: "Ja, kam pa ti"? Ko je ugotovil, da sem član družbe, ki jo je nogiral, je takoj spremenil stališče in nas napodil nazaj.

Obujanje spominov ob srečanju veteranov

Čez mnoga leta sem bil naprošen, naj na srečanje alpinistov veteranov prinesem harmoniko in zašpilam kakšno "tisto ta staro". To srečanje je bilo leta 2008 v Erjavčevi koči. To sem z veseljem tudi storil, da si obnovim prelepe spomine. Potem vlečem meh in prešpilam vse tiste ta stare. Nobeden se ne zmeni. Nato obrnem ploščo in se preusmerim na Avsenika in Slaka in zopet nič. K meni se usede Jože Pintar in začne filozofirati o Triglavskem narodnem parku. Jaz pa kar igram. To Jožeta nič ne moti. Sprašuje me za mnenje. Odgovarjam pavšalno in še kar naprej igram.

Jože je nad menoj le obupal, ker ni bil zadovoljen z odgovori, in si je šel poiskat drugo žrtev. Jaz pa igram in škilim okoli, če je glasba le komu segla v srce. Nič! Nobeden ne zapoje ali Bog ne daj, da bi kdo zaplesal. Nato me nekdo potreplja po rami: "Ali bi že enkrat nehal, saj se sploh ne da pogovarjati." Z olajšanjem sem nehal in se potem nisem več oglašil.

Ko sem pisal ta prispevek, ves zakopan v spomine, si nisem mogel kaj, da ne bi zraven še zapel. Pa sem "zategnil" tisto ta staro "Dečva je rajtava sedva pod bika, krava frdamana, zakva ne daš mlejka" in se prestrašil lastnega krakanja. Ali sem to res jaz? Včasih je zvenelo čisto drugače. Pa sem poskusil z drugo "Eno rožco ljubim, v mojem v srcu spi" ali po hribovsko "Eno bouhco ljubim, v mojih gatah spi, koder gre, me spremlja, mene pa srbi". Še huje. Naenkrat prihrumi z vrta žena: "Joj, kaj se dogaja, ali umiraš, kakšni grozni glasovi, odpri usta, da vidim, če ti je v sapnik kaj ušlo. Zakaj gledaš tako odsotno, ja, kje pa si?"

"V hribih in pojem," odgovorim mirno in ji pojasnim zvoke, ki so jo zaskrbeli. "Škoda, da te takrat nisem slišala, potem te zagotovo ne bi vzela." To sem mirno požrl, ona pa je potem zapela tisto ta staro Moj fantič je na T'rolsko vandral ... ◉

Ko se želje uresničijo

Pogovor z Nedo Podergajs

Besedilo: Maja Duh

Z Nedo sva se spoznali v službi v Ljubljani pred nekaj leti, zdaj pa sem jo imela priložnost spoznati še v drugačni luči. Izpostavila je, kaj ji je v življenju najbolj pomembno, kako dosega zastavljene cilje, in mi odgovorila na za ženske vedno pereče vprašanje – kako združuje družino in alpinizem. Priznam, da so me nekateri odgovori presenetili, hkrati pa sem spoznala, da sva si še kako podobni.

Neda Podergajs Foto: Gregor Malenšek

Ko sem se pripravljala na tale pogovor, sem kar nekaj časa brskala po zapisih, spletnih straneh, alpinističnih zbornikih in raznih drugih objavah, a sem o tebi zasledila zelo malo napisanega. Kdaj se je začela tvoja plezalna aktivnost?

O tem bi lahko več povedala mama, ki me je na vsakem družinskem izletu lovila po skalah in drevesih. Skratka, krivi so starši, ker so me od mladih nog zastrupljali s športom in naravo. Za radosti alpinizma pa se moram zahvaliti vsem soplezalcem/-kam, ki so mi pokazali različne vidike tega sloga življenja in od katerih se (še vedno) učim.

Ko se človek sooči z željo, da bi se v življenju ukvarjal z neko aktivnostjo, ima pred sabo pester izbor raznih adrenalinskih in manj

adrenalinskih športov. Kaj je tebe pritegnilo pri plezanju?

Leta 2000, ko sem šele začela s plezanjem, sem s soplezalcem plezala na hrvaškem Kleku. Zaradi nedavne vojne je bilo področje ena sama divjina. En raztežaj pod vrhom 200-metrške stene sem naredila varovališče v niši, v zapuščenem orlovem gnezdu. Sedeč v gnezdu so mi noge bingljale v prazno, pogled je poskušal zaobjeti mogočnost pragozda pod mano, počasi sem pobirala vrv in se počutila svobodno kot orel, ki je krožil nad mano. Režala sem se kot pečen maček in vedela sem, da je to to.

Leta 2003 si bila v Peruju, kjer si preplezala Vzhodno smer v Ranrapalci (Cordillera Blanca). Kakor vem, je bila to edina tvoja zimsko odprava.

Potem si se več ali manj odpravljala na odprave tja, kjer ni snega. Kakšen je tvoj odnos do zimskega plezanja? Ti plezanje v kopnem bolj leži ali si imela kakšno neprijetno zimsko izkušnjo?
Ljubim zimo in zimsko tišino v gorah in ravno želja po zimskem plezanju me je pripeljala v alpinistično šolo. Pozimi dostikrat sama skočim v hribe "za dušo", na smučkah in obvezno s stroji¹ na nahrbtniku, če bo ob poti slučajno kaj "popikljivega". Na odprave ne hodim, saj imam, kot verjetno še kdo, zaradi službe plezalni dopust bolj ali manj omejen. Odprava v Peru je potekala, ko sem si vzela čas za podiplomski študij, v Yosemite pa, ko sem menjala službo. Mogoče pride Himalaja na vrsto ob naslednji menjavi službe. (*smeh*)

Če sem iskrena, imam čisto preveč rada varnost in ne želim samo plezati, živeti v avtu ter čakati na slavo in denar. Alpinizem mi ne pomeni dovolj, da bi zanj, za vrhunskost, tvegala vse, kar mi kaj pomeni. Lahko bi rekla, da če razdelimo tveganja na subjektivna in objektivna, tako kot v alpinistični šoli, je tu objektivno tveganje, da boš na koncu ostal brez vsega, enostavno preveliko. Zato pa neizmerno uživam v svojih rekreativno-alpinističnih izletih, in ko mi včasih uspe kakšen presežek, se mi zasvetijo oči. Ti trenutki so nagrada. Enako dnevi, ko kot v transu letiš čez smer ... Nekje v ozadju zavesti veš, da je sicer težko, a te kar nese preko. Opažam, da kadar sem zelo utrujena, pa vem, da je do konca še daleč, res plezam kot v transu – hitro in zanesljivo, kot da bi odklopila telo in bi ostala samo čista koncentracija. Mogoče je skrivnost tudi v večji podkožni maščobi pri ženskah, ki jo lahko, če si relativno dobro natrenirana, učinkovito izrabljaš. Pri soplezalcih sem pri dolgotrajnih naporih večkrat opazila blokado, še posebej, če je zmanjkalo hrane. Se mi zdi, da so moški na to precej bolj občutljivi, ne glede na to, kako močni so. Ko jih pobere, jih pobere, in potem imaš za nalogo spraviti enega velikega tečnega otroka iz stene. Je pa res, da večdnevni naporov

¹ Stroji so v plezalnem žargonu plezalni cepini.

Udobje v Half Domu v Yosemiteih

Foto: Gregor Malenšek

nisem še nikoli premagovala v navezi z ženskimi splezalkami, tako da težko primerjam.

Verjetno je bila povsem drugačna izkušnja leta 2007, ko si se v septembru odpravila s fantom Grego v Yosemite. Za smer Triple Direct (VI, 5.9, A2) v steni El Capitana sta potrebovala tri dni. Lahko malo opišeš, kakšni so občutki, ko tri dni dejansko živiš v steni?

Najprej bi poudarila, da samo število dni v steni ni merodajno. Ta podatek je treba kombinirati s težavnostjo smeri in stilom vzpona. Eno leto prej sva, na primer, preplezala Regular Route v Half Domu v dveh dneh, dva

Neda in O sole mio v Grand Capucinu

Foto: Gregor Malenšek

prijatelja pa v 24 urah in neimenovanemu komentatorju se je zapisalo, da se tu vidi razlika v kvaliteti vzponov. A je pozabil na stil – kolega sta si za cilj postavila hitrostno plezanje in sta s pomočjo metuljev in prižeme kar najhitreje "letela" navzgor. Midva sva hotela prosto plezati v granitu, in to tako prvi kot drugi v navezi. Cilj sva tudi dosegla, saj sva, razen treh raztežajev, vse preplezala prosto. Na isti način sva plezala tudi v El Capitanu. So pa planirane večdnevne počitnice v steni zame čisti užitek, saj vse potrebno vlečeš za seboj v *prasic*² in te pri plezanju ne ovira nahrbtnik. Tistih nekaj dni si v svojem svetu in vsaka ovira, ki jo moraš premagati, je le dodatek h končni vrednosti. Brez snežnega viharja in borbe s poledenelimi počmi

² Še ena beseda iz plezalskega žargona, pomeni pa transportno vrečo, v kateri plezalci tvorijo vse potrebno za večdnevno plezanje v eni smeri oz. steni, tako da jo z vrvjo potegnejo za sabo.

proti vrhu El Capa bi bil to verjetno vzpon kot vsak drug.

Nekaj let nazaj si postala mama. Vsaka alpinistka pravi, da se s to vlogo spremeni tudi pogled na alpinizem, da se bolj zavedaš tveganja in nevarnosti. Kako to doživljaš ti? Kako kombiniraš starševstvo in alpinizem, saj oboje zahteva veliko časa?

Hm, vedno sem verjela, da če hočeš, tudi zmoreš, in sem malce idealistično predvidevala, da bom karieri in alpinizmu pač dodala še materinstvo. Tako sem po koncu porodniškega dopusta svoj dan razdelila na službo, Brina ter nočne plezalne treninge. Ko je potem končno prišel konec tedna in čas za resno plezarijo, sem se od neprespanosti še komaj premikala. A odločila sem se, da vztrajam vsaj pol leta, da se "navadim" na nov tempo. No, po pol leta sem si morala priznati, da nisem vsemogočna. Predvsem tisti občutek, da si slaba mama, ko kot en zombi poskušaš skrbeti za otroka, je hudo *najedal*. Resno sem razmislila, kaj mi je zares pomembno v življenju, in dala odpoved v službi. Nato sem dve leti delala le občasno in raziskovala vsa tista vprašanja, kaj vse bi lahko, če bi ..., ki so se nabrala v (pre)natrpanem življenju. Prioriteta sta postala Brin in plezanje. Uživala sem, ko sem končno lahko "stopila po gasu" in spoznala, koliko zares zmorem v alpinizmu. Sama sebe sem presenetila z rezultati. Reden, načrten trening in dovolj počitka delata čudeže!

Zdaj spet unovčujem možgane, ker si je nekako pač treba prislužiti *penzijo*. Je pa situacija vseeno drugačna, saj ni več glodajočih vprašanj, izpolnila sem si želje, odključkala svoj spisek ciljev "do štiridesetega". Z veseljem sestavljam

novega, da bom pripravljena, ko pride mimo naslednja priložnost! Vsekakor pa kot mama vedno manj tvegam, kot sem prej, zvestsem v smislu, da izbiram bolj varne smeri – z boljšo skalo, boljšimi možnostmi varovanja – ter da včasih tudi rečem ne in se obrnem.

Že večkrat sem od dobrih plezalcev, predvsem moškega spola, slišala, da ni vedno dobro plezati v navezi s svojim partnerjem v zasebnem življenju. Ti večino dobrih vzponov opraviš ravno skupaj s svojim partnerjem Gregorjem.

Ko je Gregor prišel v našo alpinistično šolo, so se inštruktorji križali, da je nor kot Neda ... Takrat sem se ravno vrnila iz Amerike, kjer sem bila nekaj let, in sem bila čisto *out* iz tukajšnje plezalne scene. V pomanjkanju resnih plezalnih partnerjev sem z veseljem preskusila tudi kakšnega malo bolj ambicioznega pripravnika. Tako je Gregor postal v prvi vrsti moj plezalni partner, nato prijatelj in šele dooolgo zatem kaj več. Ravno plezanje naju je močno povezal. Skupno načrtovanje in nato premagovanje ovir se mi zdita več kot dobra osnova za partnerstvo. Drugače se pa zelo razlikujeva, tako po stilu plezanja kot razmišljanja, kar je pravzaprav dobro – v kritičnih trenutkih se izogneš pasti preveč poenotenega mišljenja, ki lahko vodi v napačne odločitve.

Če že vprašaš, si zvezo plezalec-neplezalec težko predstavljam. Čez teden verjetno vsak dela na svojem koncu, za vikend sta pa spet vsak na svojem koncu, eden v hribih in drugi doma. Verjetno sploh nimaš časa za kvaliteten prepir, ko tako živiš drug mimo drugega ... Je pa res, da postanejo logistični izzivi, ko dobiš otroke, malo težavnejši, če oba plezata. Ampak, a nisem prej rekla: vse se da, če se hoče?

Leta 2010 si bila nominirana za najuspešnejšo alpinistko, na koncu si prejela nagrado za posebne dosežke v alpinizmu. Enako tudi naslednje leto. Kaj ti pomenijo te nagrade? Le potrditev za ves trud, trening in močno voljo med letom ali ti dajejo motivacijo za še bolj trdo treniranje?

Priznam, da sem bila ob prvi nominaciji pošteno presenečena, saj sem plezanje vedno dojemala kot nekaj zelo osebnega, celo egoističnega. Gre za čas, ki ga porabim za zadovoljevanje lastnih užitkov. Ne vem, zakaj bi si to zaslužilo še dodatno nagrado. Morda nagrada v smislu priznanja za vloženi trud, pa čeprav trud v "nekoristnem

svetu". (*smeh*) Alpinizem je super za raziskovanje in potrjevanje samega sebe, ampak kaj bo tvoj prispevek k temu svetu, če boš počel samo to celo življenje? Se mi zdi, da pride čas, ko moraš svoje presežke energije usmeriti še kam drugam, dati tudi kaj nazaj.

Leto je bil pod okriljem KA PZS organiziran ženski alpinistični tabor v Karnijcih. Kakšni so tvoji vtisi s tabora?

Meni se zdi, da je tabor super uspel. Ker smo dekleta z različnih koncev Slovenije in po navadi plezamo z ustaljenimi, večinoma moškimi soplezalci, je to bila res edinstvena priložnost, da se spoznamo in da nastane tudi kakšna dolgoročnejša ženska naveza. Izmenjava znanja in izkušenj je bila pestra, saj smo bile tako po starosti kot po izkušnjah zelo raznolika družina. Tako smo se vse, tudi mentorice, imele priliko naučiti kaj novega.

Me pa vedno znova preseneti, kako ženske v mladih (mlajših) letih podcenjujejo svoje znanje in sposobnosti. Če že plezajo kot prve v navezi, običajno raje plezajo dve ali tri stopnje pod svojim nivojem namesto nekje "standardno priporočene" ene stopnje. Pomanjkanje ambicioznosti ali pa se je samo tako težko stegniti ven iz svoje cone udobja? Da ne bo pomote – malo posplošujem. Seveda se vedno najdejo izjeme. Mislim, da bi tabor moral postati vsakoletni standard, in upam, da se ostale pridružujejo mojemu mnenju.

Neda v Veliki Cini

Foto: Gregor Malenšek

Božič med Šerpami

Ledno plezanje v dolini Rolwaling

Besedilo: Monika Planinc

Vetrovni vrh. Pogled na okoliške velikane je veličasten. V ozadju se bohota troglavi Gaurišankar, za njim Melungtse in še mnogo drugih manj poznanih očakov. Močno mi udarja v glavi. Slabo mi je in dehidrirana sem. Naredim dva požirka in s težavo pojem dva piškota. Čim prej moram sestopiti, potem bo glavobol popustil. Naredim par korakov in izbruham vse, kar sem prej dala vase.

Kar nekaj časa sva iskala idejo, kam se odpraviti za podaljšane novoletne praznike. Sama sem si že dolgo želela obiskati Himalajo, Urbana¹ pa tudi ni bilo treba prav posebno prepričevati. Po priporočilu Joa Puryeara in Davida Gottlieba sva si izbrala odmaknjeno dolino Rolwaling. Američana sta pred tremi zimami po naključju "odkrila" to prelepo dolino

stoterih, še nepreplezanih zaledenelih slapov. Rolwaling ali *The grave*² je dobil ime prav zaradi svoje lokacije. Pokopana dolina pod mogočnimi strmini lednimi očaki.

Odločitev je padla, letalska karta je bila kupljena, potrebno je bilo urediti le še formalnosti glede dovoljenj, logistike in nastanitve. Prvi odziv direktorja agencije v Katmanduju naju je kar malo presenetil. Chhabi³ naju je namreč hotel prepričati, da se v Nepal pozimi ne hodi. "V Himalaji je pozimi strašen mraz, prav letos pa poročajo o še hujši zimi pod Everestom. Takega mraza ne pomnimo, odkar vodim agencijo." Pa si nisva pustila vzeti poguma. "Se bomo pa *fajn oblekl*." Tako se je začelo dolgo in naporno iskanje dvojnih čevljev zame, ki jih ravno letos nikjer niso imeli na zalogi v tako majhni številki. Dan pred odhodom, sredi živčne norišnice, so me poklicali iz Italije, da so čevlje le dobili.

Raznoliki Nepal

Pa sva šla! Zame je bil to prvi obisk Nepala, Urban pa je bil že seznanjen z tamkajšnjim načinom življenja. Prvi vtis po prihodu v Katmandu je bil zame kar šokanten. Po pripovedovanju drugih sem vedela, da v državi vlada revščina, ampak ne glede na to, koliko si poučen o razmerah, te, ko vidiš to v živo, kar malo vrže iz tira. V zadnjih letih je Katmandu postal prenasičen s prebivalstvom in raje si ne predstavljam, kakšen je šele v sezoni trekkingov, ko ga okupirajo še turisti. V nekdanj tako bogati nepalski prestolnici je danes prav težko najti ostanke njihove kulture.

Zaradi slabe infrastrukture Rolwaling tudi med sezono s strani *trekerjev* ni tako obiskan, kot so njegove sosednje doline. Na cestah se ne upošteva nobenih predpisov, ampak vlada pravilo močnejšega.

Živim za danes

Avtobus je nabit poln, ljudje in živali so tudi na strehi, makadamska cesta se vije čez prelaze. Prečkamo reko, vmes se peljemo pod slapom, ki pada čez cesto, ženska da svojega jokajočega otroka kar Urbanu v naročje, ker drugje ni prostora. Dvanajst ur najbolj

divje vožnje v mojem življenju iz Katmanduja do vasice Gongar.

Od tod naprej pa čisto drug svet. Cesta se zaključči, nadaljujeva peš. Glede na to, da je temperatura v dolini okrog 15 stopinj, se nama porajajo dvomi, da je kje kakšen zaledenel slap. Ob neskončnih terasah riža, pogledu na mogočni Gaurišankar, pravljicnih pragozdovih, prijaznih in gostoljubnih Šerpah ter kristalno čistih rekah ob poti po treh dneh končno prispeva v Beding.

Beding je majhna šerpovska vas, stisnjena ob strma južna pobočja gorskega grebena, ki predstavlja naravno mejo med Nepalom in Kitajsko. V svoj dom naju gostoljubno sprejme Dorji Šerpa, ki je prava enciklopedija odprav iz sedemdesetih in osemdesetih let.

Priprava sidrišča za spust po vrvi po preplezani, šest raztežajev dolgi ledni smeri
Foto: Monika Planinc

Štrclji – ostanki prstov na njegovih rokah zgovorno pričajo o izkušnjah in delu na visokih gorah. "Oh, this Everest winter expedition in 1980,"⁴ je njegov skromni komentar, ki priča o garaškem delu Šerp, brez katerih večina plezalcev nikoli ne bi zmogla osvojiti najvišjih vrhov sveta.

Za aklimatizacijo se povzpne do ledeniškega jezera Tso Rolpa, ki leži v zatrepu doline. Obkoljen s samimi strmimi lednimi velikani, ki se v toplejših mesecih, ko jezero ni zamrznjeno, šopirijo v njegovem odsevu. Zajezeno je s čelno moreno in predstavlja veliko nevarnost za celotno dolino Rolwaling. Zaradi vedno večje količine vode je zadrževalna funkcija morene pred resnim preizkusom. Vladne organizacije so sicer pokazale nekaj zanimanja za

⁴ Oh, to je od zimske odprave na Mt. Everest 1980.

¹ Urban Novak.

² Grob.

³ Chhabi Bhat – direktor agencije v Katmanduju.

Levo: Na vrhu vetrovnega in razglednega Jalung Rija. V ozadju izstopa troglavi Gaurišankar. Foto: Urban Novak

Urban v zadnjem raztežaju nove ledne linije nad vasico Beding Foto: Monika Planinc

problem prebivalcev in so jim namestile nekakšne opozorilne sisteme, ki jih poganja energija, pridobljena iz sončnih celic. Domačini so seveda te celice odmontirali in jih namestili na svoje hiše. Lep primer, kako tamkajšnje prebivalstvo res živi iz dneva v dan, brez kakšnih večjih načrtov in skrbi za prihodnost.

Skrita dolina stoterih slapov

Prebudiva se v sončno jutro, kot že vsak dan poprej. Nebo je brez oblaka. Napočil je čas za prvi slap. Že dva dni jih namreč opazujeva le od daleč, ker sva se hotela prej dobro aklimatizirati. Oba sva že pošteno *našpičena* za plezanje, saj je trajalo zelo dolgo, da sva prispela sem. Dostop do okoliških slapov zahteva od 20 minut do poldruge uro hoje, lednega potenciala pa je ogromno. Ko prispeva pod prvi slap, je videti še bolj veličasten kot od daleč. Okoli sto metrov meri v širino, v dolžino pa mu sploh ni videti konca. Odločiva se za osrednjo linijo, ki še ni bila preplezana, saj je bila v času obiska Puryeara in Gottlieba preveč vodena. Kmalu ugotoviva, da je plezanje slapu na okoli 4500 metrih precej bolj naporno kot pri nas. Led je izredno suh, saj se ga večina formira v mesecu novembru, nato pa je ves čas izpostavljen suhemu ozračju in konstantnim suhim vetrovom. Napredujeva počasi, saj led ni naluknjan, kakor smo tega marsikje vajeni pri nas. Po uspešno opravljenem vzponu sem pošteno izčrpana, ampak že v veseljem pričakovanju nadaljnjih plezalnih dni.

Nov dan, novi izzivi, novi slapovi. Po toliko dneh lepega vremena se ti vse skupaj zdi že kar malo kičasto. Zjutraj,

še preden odprem oči, vprašam Urbana po vremenu. Spet isti odgovor: "Jah, spet je šajba, brez oblaka!" To je vsekakor prednost obiska Himalaje pozimi. Vendar ko se sonce skrije, se temperatura spustijo močno pod ledišče; v času najinega obiska je bilo do -30 stopinj. Takrat ti ne preostane drugega, kot da se zaviješ v toplo *spalko* in čakaš na jutro, ko bo močno gorsko sonce zopet segrelo prezeblo zemljo.

Čas zato ni najin gospodar. Ko skozi okno pokukajo prvi sončni žarki, vstaneva. Ko se znoči, je čas za spanje. Čisto enostaven sistem, na katerega se z lahkoto navadiš in potem s težavo preideš nazaj na naš natrpani vsakdan.

Slaba karma

Gorski del Nepala me očara s svojo prvinskostjo in predvsem s svojim skromnim prebivalstvom. Tamkajšnji Šerpe so veliko bolj tradicionalni budisti, kot jih je moč najti kjerkoli drugje v Nepalju. Svoje običaje in navade jemljejo precej resno.

Nekega popoldneva, ko se ravno vračava s plezanja, naju pred *lodgem* pričaka ženska, da nama sporoči novico. Najinega nosača so namreč odnesli k lami v sosednjo vas, ker je nenadoma hudo zbolel. Vsi so prepričani, da bo umrl. Lama celo noč moli ob njem in izvaja svoje obrede.

Naslednje jutro se nosač vrne kot pre-rojen. Pove, da je kar iznenada postal paraliziran, ni čutil ne rok ne nog, dobil je visoko vročino in glavobol. Z Urbanom sva začudena, sprašujeva ga o vzroku za nenadno poslabšanje zdravja. Pa samo odgovori, da je vse skupaj posledica slabe karme, zaradi česar naj bi ga gorski bogovi poklicali medse. Nočeva vrtati dalje, ampak raje proslavimo njegovo ponovno rojstvo.

Oddaljeni žvižgi

Poleg naju se na tem območju trenutno nahaja le še skupina starejših Japoncev. Za cilj so si izbrali Jalung Ri, 5630 metrov visoko goro nad vasico Na. To je že njihov tretji poizkus v zadnjih treh letih. Letos jim je to končno uspelo. Na goro so se podali v odpravarškem slogu, z dvema vmesnima taboroma. Zanj so od zadnje vasice Na potrebovali sedem dni. Srečamo se kakih 500 metrov pod vrhom. Oni ravno sestopajo, midva pa se še vzpenjava direktno iz vasi. Videti so izredno utrujeni, čeprav jih njihovi Šerpe podpirajo, jim nosijo opremo in jih spodbujajo. Že na daleč lahko v njihovih širokih nasmehih in žarečih očeh opaziš zadovoljstvo, srečo in ponos nad končno doseženimi sanjami. Zanimivo je opazovati, kako velik je razpon interesov v alpinizmu. Kako različno posamezniki dojemajo določene alpinistične cilje. Kar je za nekoga Everest, je lahko za drugega Jalung Ri.

Vetrovni vrh je izjemna razgledna točka, saj leži na robu Himalaje. Na jugu se razprostira nepalska ravnica, proti severu pa tibetanska planota. Trenutki na vrhu so dragoceni, saj tura, za katero sva midva potrebovala slabih 10 ur, le ni bila tako enostavna. Sama kombinacija višine in izčrpanosti kar pošteno občutim. Vendar so ti trenutki le vsota vseh izkušenj, doživetij, želja in spoznanj, ki sem jih dobila med svojim prvim obiskom najvišje gorske verige.

Zimski Nepal je očarljiv in prvinski. Čeprav je nižinski del tipično indijski, prenaseljen, onesnažen in umazan, lahko človek med visokimi himalajskimi očaki v temni, vetrovni noči še vedno sliši oddaljene žvižge. Je to jeti? Dorji Šerpa pravi, da ga sliši velikokrat. Ga lahko tudi mi?

19. - 21. 4. 2013
 Gornja Radgona

2. MEDNARODNI SEJEM AKTIVNOSTI IN ODDIHA V NARAVI

VABLJENI V NATURO!

PREDSTAVITVE, PONUDBA IN PRODAJA V HALI A2 IN NA ZUNANJEM RAZSTAVNEM PROSTORU

- pohodništvo, planinarjenje, izletništvo
- kolesarjenje
- oprema, oblačila in pripomočki za aktivnosti in oddih v naravi
- zdraviliški turizem, wellness
- ponudba slovenskih regij, destinacij, turističnih krajev
- predstavitev turističnih kmetij
- predstavitev eko kmetij in eko proizvodov
- ponudba lokalnih prehranskih izdelkov in domače obrti
- caravanning, terenska in osebna vozila

STROKOVNE RAZSTAVE

POVEZANI Z NARAVO!

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

- predstavitev dejavnosti in dela z mladimi
- novi priročniki za varno in odgovorno pohajanje po hribih
- spletne in mobilne aplikacije za orientacijo

JAMARSKO DRUŠTVO PLANINA

- jamarska in potapljaška oprema
- predstavitev Planinske jame in Planinskega polja

ZDRUŽENJE TURISTIČNIH KMETIJ SLOVENIJE

- predstavitev turističnih kmetij
- ponudba in prodaja prehranskih izdelkov

PREDSTAVITEV IN PONUDBA EKOLOŠKIH REGIONALNIH PRIDELKOV

- Ekološki pridelki in izdelki – zdravo iz neokrnjene narave, v organizaciji Eko podeželje z.o.o., Zadruga za razvoj ekološkega kmetijstva in podeželja z.o.o.
- Ekoprlekija - društvo za promocijo prleških ekoloških kmetij
- Ekološki center Svit Pomurje
- Društvo za biodinamično gospodarjenje Pomurje

PREDSTAVITEV POHODNIŠTVA, KOLESARJENJA, TEMATSKIH POTI

- Pohodništvo in kolesarjenje GIZ
- Center za zdravje in razvoj Murska Sobota
- turistična ponudba specializiranih nameštitev za pohodništvo in kolesarjenje
- predstavitev označevalnih tabel za kolesarske, tematske, kulturne, romarske, pohodne, planinske, vinske poti, trim steze ...
- predstavitev projekta »Družinski centri«, čezmejnega programa Slovenija - Avstrija

POMURJE REDNO DOBRO

- Regionalna razvojna agencija Mura in Pomurska turistična zveza
- predstavitev in promocija Pomurske regije

PREDSTAVITEV TURISTIČNIH DESTINACIJ IZ TUJINE

- Bad Radkersburg in okolica
- Medimurska in Varaždinska županija

OBČINA GORNJA RADGONA

- Občina Gornja Radgona in Zavod za kulturo, turizem in promocijo Kultprotur Gornja Radgona predstavljata turistične destinacije in ponudbo v občini Gornja Radgona

SLOVENSKA VOJSKA

- prisotnost znanih športnikov, zaposlenih v SV

STROKOVNE IN SPREMLJAJOČE PRIREDITVE TER DELAVNICE V HALI A2 IN NA ZUNANJEM PRIREDITVENEM PROSTORU

TRŽNICE NATURO

- ponudba in prodaja lokalnih prehranskih izdelkov in domače obrti

PREDSTAVITEV PROJEKTA EGOZERO

- nova oblika trajnostne mobilnosti in povezovanja slovenske zelene ponudbe

PRIKAZ PRIPRAVE MILA

- prireditveni oder v hali A2

HITRA PRIPRAVA OBROKA IZ LOKALNIH EKOLOŠKIH PRIDELKOV

- razstavni prostor Ekoprlekije in Ekološkega centra Svit Pomurje

PREDSTAVITVE IN PRAKTIČNI PRIKAZI - DELAVNICE

- terapija smeha
- tehnika doseganja čustvene svobode (EFT tehnika)
- gong terapija
- društvo TAOIN (društvo za krepitev telesa, uma in duha)

TESTNE VOŽNJE ELEKTRIČNIH VOZIL

- razstavni prostor HribiTec, Hriberšek s.p. v sodelovanju z Društvom za električna vozila Slovenije

PREDSTAVITEV NADGRADNJE KOLESA V ELEKTRIČNEGA

- razstavni prostor HribiTec, Hriberšek s.p. v sodelovanju z Društvom za električna vozila Slovenije

PREDSTAVITVE NORDIJSKE HOJE

RAZSTAVA SLIK "MOJE ŽIVALICE" PETLETNEGA BORA VOGRINA

POHOD S POMURSKIMI POSLANCI (POT OB MURI IZ RADENCEV V GORNJO RADGONO)

PREDSTAVITEV IN TISKOVNA KONFERENCA MARATONA TREH SRC

SPRETNOSTNA VOŽNJA STARODOBNIKOV

MEDNARODNA RAZSTAVA STARODOBNIKOV »AVTOMOTO KLASIKA«

Prireditev razstavnega in prodajnega značaja, posvečena vsem vrstam starodobnega transporta in starodobne tehnike, v hali C2 in C3, v organizaciji: SVS - Zveze slovenskih društev ljubiteljev starodobnih vozil v sodelovanju s Pomurskim sejemom.

VABLJENI NA LOV!

8. mednarodni sejem lovstva in ribištva LOV

PREDSTAVITVE IN PRODAJA OPREME ZA LOVSTVO, RIBIŠTVO, KINOLOGIJO, KONJENIŠTVO IN HIŠNE ŽIVALI

PREDSTAVITVE IN RAZSTAVE

Lovska Zveza Slovenije, Ribiška zveza Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje - sektor za lovstvo in ribištvo, Slovenska zveza za sokolarstvo in zaščito ptic ujed, Kinološka zveza Slovenije, Lovsko kinološko društvo Maribor, lovski kinologi, Klub ljubiteljev psov jamarjev, Društvo ljubiteljev ptičarjev, Lutra - Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, lovske zveze iz tujine, RACoon - Center za promocijo športnega ribolova in ribiškega turizma

IZBRANO IZ PROGRAMA DOGAJANJA

Vse dni: nastopi lovskih registov in lovskih pevskih zborov, predstavitev puškarskega poklica, predstavitev varne vožnje s terenskimi vozili, streljanje z lokom, prikaz priprave in pokušnja različnih ribjih jedi s posebnim poudarkom na krapu, prikaz vezave umetnih muh

Petek, 19. 4. 2013:

polfinalno tekmovanje osnovnošolcev v obujanju kulinarčne dediščine Slovenije s pokušnjo pripravljenih jedi, Državna razstava psov vseh lovskih pasem – CAC, predstavitev lovskih psov s strokovnim komentarjem

Sobota, 20. 4. 2013:

5. slovenski lovski dan na temo »Lovstvo včeraj, danes in jutri«, posvet: Zaustavimo negativne trende propadanja slovenskih voda

Nedelja, 21. 4. 2013:

1. mednarodno srečanje lovk iz Slovenije, Avstrije in Hrvaške, druženje in izmenjava izkušenj na področju organiziranja lovk, Tekmovanje v kuhanju lovskega golaža, ribje čorbe in gobove juhe, predstavitev lovskih psov s strokovnim komentarjem, predstavitev oponašanja jelenjega ruka

Organizator si pridržuje pravico do morebitnih sprememb.

Program se dopolnjuje.

Več informacij:

Hitrostni rekord

Za slovo od žrtev na Manasluju

Besedilo: Dejan Ogrinec

Po petnajstih urah in pol je turni smučar Benedikt Böhm, 35-letni Nmec iz ekipe Dynafit, dosegel vrh Manasluja. Za njim je bilo 3300 metrov vzpona na 8156 metrov visoki vrh, osmi na spisku najvišjih sveta, ki ga krasita iz doline vidna in lepa ostra špica ter idealno strmo pobočje za turnosmučarski vzpon.

Tistega dne, 30. septembra lani, stoječ na vrhu ni dvigoval cepina ali svojih smučí v zrak ali se objemal s prijatelji med skupinskim fotografiranjem, kar sicer običajno počno nad uspešnim vzponom navdušeni alpinisti. Namesto tega je izkopal v sneg luknjo in vanjo zakopal šal in navadno vponko. Šal je posvetil tibetanski lama, vponka pa je dobila svojo avro, ko je služila nekemu neobičajnemu namenu. Vanjo je vpenjal čevlje, ki jih je našel med reševanjem, v katerem so na koncu našli enajst pokojnikov. Po uri tišine v posebni samoti, čeprav so ob njem na vrh pristopali tudi ostali, je zapel smučí in se spustil proti dolini, kot da gre za običajni turnosmučarski spust.

V senci tragedije, ki je na tem himalajskem osemstisočaku vzela življenje enajstim alpinistom, je z zamudo pricurrljala drugačna, športno gledano bolj vesela vest o dosežku najboljšega nemškega turnega smučarja iz ekipe Dynafit, ki je uspel priti na goro iz baznega tabora in prismočati nazaj v bazo v manj kot 24 urah. Dosežek, za katerega dobro aklimatizirani in pripravljene alpinisti potrebujejo okoli štiri dni.

Njegov dosežek dobi še dodatno vrednost, če upoštevamo, da je pred tem 23. septembra ob pol petih zjutraj z Manasluja zgrmel gromozanski snežni plaz in pokopal mnogo ljudi v taboru III na višini 6800 metrov. Benedikt je z ostalimi iz svoje ekipe spal v taboru II, štiristo metrov niže, ko sta jih zbudila neobičajni mehak zvok snega in nežen udarec vetra. V petih minutah po udarcu plaz so že drveli s komaj

zapatimi čevlji navzgor in šesterica iz ekipe Dynafit je po borih petnajstih minutah vzpona že reševala življenja. Če ne bi bilo njih, bi bilo žrtev precej več; od štirideset do petdeset!

Benedikt temu dejanju ni želel dajati pretirane teže ali si dvigovati medijske izpostavljenosti: "Petnajst minut po udarcu plaz – mi smo takrat še ležali v šotorih –, smo že bili na poti na goro. Takoj ko smo prišli na mesto nesreče med tisti kup zmešanih ostankov šotorov in snega, smo začeli pomagati. Ko smo naredili, kar smo lahko, in je ponesrečence odpeljal helikopter, nas je šest odsmučalo nazaj v bazo. Potrebnovali smo nekaj časa, da se mentalno pripravimo za nadaljnje dogajanje. Nekateri so bili precej pretreseni in za zadnji poskus vzpona smo se odločili samo še Sebastian Haag, Constantine Pade in jaz. Ostali so odšli domov, kar popolnoma spoštujem."

Spust v čast smrtnim žrtvam

Kaj se je po besedah Benedikta Böhma zares dogajalo? "Odločitev, da po tako hudi tragediji poskusimo s ponovnim vzponom na goro, nikakor ni bila lahka. Na koncu je pomagalo, da sem vzpon posvetil vsem žrtvam, od katerih sem jih nekaj tudi osebno poznal; na primer smučarsko ekipo, v kateri je bil tudi Glenn Plake, in s katero smo, ne glede na nekakšno konkurenco, skupaj naskakovali vrh. Smešno, da smo se tam znašli samo zaradi kitajske prepovedi. Če zdaj pomislim, mi je odločitev, da grem še enkrat proti vrhu, pomagala tudi pri tem, da sem mentalno gledano lažje

Benedikt Böhm Arhiv Benedikta Böhma

prebolel to grozljivo izkušnjo, kajti biti prvi na licu mesta takšne tragedije ni ravno šala ali moj vsakdanjik."

Tudi legenda smučanja, Glenn Plake, ki je v plaz ugrabil tri najbližje prijatelje, je podpiral to odločitev: "Bil sem za to, da gredo fantje ponovno na goro, in sem jih tudi osebno bodril pri tem. To, da so dejansko uspeli preseči strah pred goro, jo ponovno naskočili in uspešno osvojili, je zame zelo pogumno dejanje. Herojsko!"

Hiter vzpon ob obilici težav

Po nekaj dneh počitka sta bazo na višini okoli 5000 metrov 29. septembra ob šesti uri zvečer skupaj zapustila Benedikt Böhm in Sebastian Haag. Po petih urah sta prikorakala do drugega tabora, kjer se jima je priključil še Constantine Pade. Pri tretjem taboru na višini 6300 metrov sta bila Haag in Pade že precej utrujena in sta začela močno zaostajati. Ko je Benedikt okoli štirih zjutraj prišel do četrtega tabora na 7400 metrih, so se začele vremenske razmere spreminjati. "Prišel sem v noro nevihto, ki je nikakor nismo pričakovali. Napoved je bila, da bo pihal veter z okoli 30 km/h. Skupina, ki je takrat spala v taboru IV, mi je kasneje v bazi povedala, da je pihalo s hitrostjo 100 km/h. V taboru sem zato moral poiskati prazen šotor, v katerega sem se lahko zatekel in počakal prijatelja. Smučí sem pustil pred vhodom v šotor v upanju, da jih ne bosta spregledala. Po dobri uri sem slučajno pokukal ven in opazil, da je Basti¹ šel že mimo

¹ Sebastian Haag.

tabora in je na poti proti vrhu. Tako je sem pohitel za njim, ga po dobrih petnajstih minutah ujel in dojel, da je precej počasen in da ima že pomrznjen nos. Odšel sem naprej, na čelo naše skupinice, in zadnjih 150 višinskih metrov vzpona do vrha opravil sam. Na vrh sem stopil ob devetih zjutraj po dobrih petnajstih urah vzpona," je nekako povzel svoj vzpon.

Smučanje je bilo obupno

Po Benediktovih besedah smučanje z vrha ni imelo v sebi nobene zabavne note. Bilo je kot garanje. "Navzdol grede sem kmalu ujel Bastija in Constija² in odločila sta se, da mi kljub utrujenosti sledita na smučeh. Bil je grozljiv smučarski spust! Od vetra zbit sneg, nepredvidljive snežne razmere. Čisto zares zelo zanič! Ko smo prismočali do tabora IV, smo sneli smuči in del ledene vesine prečili z derezami, saj nismo hoteli tvegati življenj. Nekje na višini 7300 metrov smo si ponovno nataknilo smuči. Ko smo prečili pod velikim serakom, smo videli kake štiri metre visoko napoko, od koder je zgrmel preleteti snežni plaz. Pod njim so se razmere za smučanje še poslabšale, predvsem zaradi ostankov plazu. Vse, za kar smo se trudili, je bilo, da izgubimo čim več višine. Tudi iskanje poti med ostanki plazu do tabora III ni bilo enostavno. Vse je bilo razbito. Okoli poldneva smo v taboru II pobrali še vso našo opremo in nahrbtniki so naenkrat imeli trideset kilogramov. Obup za smučarjijo!"

Na koncu so za smučarski spust porabili skoraj osem ur in pol in ga opravili kakih 80 odstotkov (ostalo peš). "Neverjetno dolgo se mi je zdelo. V dobrih razmerah bi to opravili v vsega štirih urah. No, na koncu sem bil vseeno po 23 urah in dvajsetih minutah v bazi, kar sploh ni tako slab čas za 3300 metrov vzpona in smučanja, sploh glede na vse omenjeno, mar ne, saj niti nisem nameraval postavljati rekorda," je končal pripoved o smučanju Benedikt Böhm.

Na vprašanje, zakaj si ni pomagal z dodatnim kisikom, kajti to načeloma ne bi zmanjšalo uspeha (gledano smučarsko), je Benedikt z nasmeškom dejal: "Uporabljati kisik se mi zdi tako, kot da bi na maraton prišel s kolesom. Tega se ne dela! To ni moja etika. Vedno želim biti svoboden, lahek, neodvisen. To s kisikom ne gre. Saj nimam nič proti njemu, le osebno ga ne sprejemam!"

² Constantin Pade.

Kdo je Benedikt?

Benedikt Böhm je začel s tekom na smučeh pri desetih letih, pri enajstih se je lotil še tekmovalnega turnega smučanja. Leta 1998 je med služenjem vojaškega roka zmagal na mednarodni vojaški tekmi v turni smuki. Od leta 2003 do 2006 je bil član državne reprezentance v tekmovalnem turnem smučanju in bil do leta 2010 na petih smučarskih ekspedicijah. V ZDA je doktoriral iz menedžmenta in leta 2003 prevzel podjetje Dynafit, ki je bilo takrat v bankrotu. Ni mogel verjeti, da tako dober patent za turno-smučarsko vez ni sprejet med ljudmi. Z ekipo samih mladih je v samo nekaj letih ime Dynafit postavil na prvo mesto proizvajalcev turnosmučarske opreme.

Zanimivo je, da vsi zaposleni v podjetju Dynafit drvijo po gorah ne samo na smučeh, ampak tudi tečejo ali se preganjajo z gorskim kolesom. Podjetje sponzorira ali pa celo prireja vrsto ultravzdržljivostnih tekmovanj, kot sta Pierra menta in Patrouille des glaciers, na katerih ekipa z Benediktom na čelu pogosto tudi zmaga. Tudi med seboj se večkrat pomerijo v triatlonskih tekmovanjih (gorsko kolo, tek in turno smučanje), tako da bodo začeli prirejati tovrstne tekme celo po Evropi.

"Moja sanjska želja je, da bi presmučal vsako smučljivo goro našega planeta s prijatelji in svojim sinom," mi je dokaj resno zaupal. Se pa zaveda, da bi za to potreboval veliko časa. Več običajnih človeških življenj. Vsekakor upa, da jih bo največ, kolikor bo šlo. Odkar se je srečal z gorami, trdi, da delajo iz njega boljšega človeka, ne glede na to, kakšne razmere najde tam.

Kot športnik ne zagovarja striktnih planov treninga ali prehrane. V resnici ni prebral niti enega priročnika. Raje ima nepreverjene in sprotne izzive. Sploh ga ne moti, če mu spodleti. To je zanj še večji izziv in motivacija za naprej. "Ponavljajš, dokler nisi res dober v nečem," je njegova mantra. Nič čudnega, kot otrok je sanjal, da bo postal kaskader. A namesto tega je njegov trenutni plan smučati z nekaterih visokih gora v manj kot 24 urah. Lahek, hiter in neobremenjen, podobno kot doma v Alpah. A Himalaja se mu je zamerila. Dogodek z Manasluja je v njem pustil (pre)globoke posledice.

Ker je skromen in se nerad hvali, ga svetovni mediji postavljajo med zvezde kar sami. Odprava na Manaslu je prišla na častna mesta prvih strani časopisov in revij, kot sta Herald Tribune International in L'Equipe Magazine.

VELIKA IZBIRA
OPREME ZA
POHODNISTVO
IN PLEZANJE

NOVA POMLADNA
KOLEKCIJA
KMALU NA VOLJO!

SHOP

www.tnfshop.si

Citronček (*Gonepteryx rhamni*)

Foto: Dušan Klenovšek

Metulja, ki nas razveseljuje

Cekinček ali citronček?

Besedilo: Dušan Klenovšek¹

Pomlad je čas, ko med sprehodi ali turami opazimo vse več cvetočih rastlin in aktivnih živali. S cvetenjem prvih rastlin se pojavijo tudi njihovi potencialni oprasovalci, ki na cvetovih iščejo hrano. Velike količine cvetnega prahu ali celo sladka medicina pritegnejo predvsem različne vrste čebel, os, muh, hroščev in metuljev. Slednji so nam zaradi živo pisanih barv njihovih kril – in priznajmo si, tudi ker ne pikajo – še posebej pri srcu. Kdo se ne razveseli, ko prvič zagleda rumeno obarvanega metulja? Pa ga poznamo?

Iz izkušenj vem, da mnogi ne. Pa pesem: "Metuljček cekinček, ti potepinček ..." Kakšen je cekinček? Večini je to že omenjeni prvo opaženi svetlo

rumeni metulj. Pa ni. Njegovo pravilno ime je citronček (*Gonepteryx rhamni*). Povsem upravičeno, saj so samci res povsem limonaste barve. Zgodaj spomladi opaženi primerki so tako zgodnji zato, ker so prezimili. To je med

¹ Kozjanski park.

našimi vrstami metuljev dokaj redko, saj pri večini vrst jeseni odrasli osebk poginejo. Citrončke lahko opazujemo vse tja do maja, pa zopet od konca junija naprej. To so seveda že njihovi potomci. V vmesnem času lahko na krhliki ali kozji češnji iščemo njegove gosenice. Opazujemo jih lahko tako rekoč po vsej Sloveniji. Na Primorskem je bila opažena tudi citrončku zelo podoba vrsta kleopatra (*Gonepteryx cleopatra*). Razliko bi najlažje opazili pri samčkih, ki pri razprtih krilih pokažejo intenzivno oranžno obarvanje na zgornji strani.

A kakšen je potem pravi metuljček cekinček? Sploh ni rumen, kot naj bi bili zlati cekini, pa tudi opazno manjši je. Predvsem samca močvirskega in zlatega cekinčka imata živo oranžno obarvano zgornjo površino kril. Verjetno najpogostejši mali cekinček pa ima še veliko rjavih vzorcev. V medijih se najpogosteje pojavlja močvirski cekinček (*Lycaena dispar*), ki je zavarovan po slovenski in evropski zakonodaji. Njegov razvoj (stadij gosenice) je povsem odvisen od prisotnosti ustrezne hranilne rastline. Gosenice metuljev so praviloma neutrudni jedci rastlinskih listov, a so pri tem zelo izbirčne, saj jim običajno teknejo le listi ene vrste ali enega rastlinskega rodu. Pri močvirskem cekinčku so to kislice. Ker so te pretežno vlagoljubne, ga bomo lahko opazovali na vlažnih in mokrotnih travnikih ter ob zaraščenih vodnih jarkih.

Omenjeni življenjski prostori pa zaradi sodobnega kmetovanja oziroma urejanja prostora vse bolj izginjajo. Zato je močvirski cekinček v Sloveniji kot ranljiva vrsta (V) uvrščen na rdeči seznam in tudi med zavarovane vrste. Habitatna direktiva (podlaga Nature 2000) pa varuje njegove najboljše habitate na območju Evropske skupnosti.

Citronček ali cekinček? Dilema je sedaj razjasnjena. Citronček nas razveseli, ker je verjetno prvi opaženi metulj v letu, cekinček pa, ker je tako redek. Predvsem opažanja slednjega lahko dokumentiramo in informacijo posredujemo "metuljarjem" ali naravovarstvenikom. Če smo hkrati še lastniki parcele, mu skušajmo s sonaravnim gospodarjenjem omogočiti, da bo preživel. ◉

Literatura:

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam, Ur. l. RS št. 82/02.

Močvirski cekinček (*Lycaena dispar*)

Foto: Dušan Klenovšek

USTVARJENO ZA SVOBODO

Strmimo k razvoju opreme, ki omogoča večjo svobodo pri gibanju v neokrnjeni naravi. Rezultat je nizka teža in ergonomični dizajn opreme za večji užitek na vsakem koraku.

Več na: www.salomon.com/si

salomon

Sončno podhranjena in snežno radodarna zima

Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2012/13

Pišeta: Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Čeprav pripravljamo vremenske prispevke že sredi prvega meseca naslednjega meteorološkega trimesečja – tega, ki ga pravkar berete, torej že v prvem spomladanskem – letos prav nič ne kaže, da se namerava zima posloviti. Če to vendarle počenja, pa ji ne gre prav dobro od rok. Dokončno slovo snegu po nižinah smo dočakali šele na velikonočni vikend oziroma zadnje dni marca, višje zgoraj pa se bodo ljubitelji turne (s)muke, takole se na njihov račun radi pošalijo luknjači (pohodniki v primeru "debelih" snežnih razmer ...), vozili prek zasneženih pobočij še vso meteorološko pomlad. Dvomimo namreč, da bo vso to silno snegovje hitro pobralo, kar po drugi strani pomeni, da bomo imeli letos poleti v naših gorah en "problem" manj – pitno vodo.

Kadar prejmejo vršaci obilno snežno odejo v pravi zimi, ta je praviloma tam najvišja aprila oziroma v osrednjem spomladanskem mesecu, imamo poleti na voljo številne vodne izvire, ki sicer kmalu, najpogosteje že na začetku poletja, izginejo. Letos bomo še dolgo deležni njihovih uslug, bolj vodnati kot ponavadi bodo tudi stalni izviri in vodotoki. V karbonatnem vzpetem svetu, kakršna je večina naših hribov in gorovij, večji del voda zgoraj ponikne in pride na plano šele v dolinah. Pa še tam malo nižje, saj so najvišji, zatrejni deli pogosto na debelo zasuti s pobočnim gradivom, pod katerim včasih vodo le slišimo. Na plano privre šele tam, kjer se ji postavi v bran neprepustna geološka podlaga, ki je seveda ne vidimo, čeprav nad njo stojimo.

A vrnimo se od našega prozornega in bistrega "zlata" k letošnji zimi. Sredozemska ciklogeneza je to pot krojila zimsko vremensko podobo v vseh svojih odtenkih. Cikloni so

prihajali kot za stavo – enkrat bolj čez zahodni, večinoma gorati del Slovenije, še pogosteje so zadeli na jugovzhodna hribovja ali ob dinarsko pregrado južne Slovenije in celo od vzhoda. Padavine vseh oblik in intenzitet so si v posameznih padavinskih epizodah podajale roke z močnimi vetrovi, med katerimi sta prednjačila jugozahodnik in severnik, slednji bolj znan kot karavanški fen. V začetku zime nam je pokrajine pogosto zakrivala megla, na višku pa oblaki.

Prvi podatki kažejo, da smo imeli eno najbolj snežnih zim v zadnjega pol stoletja. Po skupni količini novozapadlega snega se je uvrstila na tretje mesto. Povsod po našem vzpetem svetu so zabeležili večjo količino padavin od povprečja, zato pa smo bili precej na kratko s soncem. Po milem jesenskem vremenu, ki je zaznamovalo november, smo zakorakali v december v zimskem slogu. Prvo dekada je bilo mrzlo vreme z nekaj padavinami, a občasno se je pokazalo tudi sonce. 8. decembra je predvsem na jugu in jugovzhodu obilno snežilo, ponekod je zapadlo več kot pol metra. Sledilo je pet bolj ali manj sončnih dni z mrzlimi jutri. Po temperaturnem in

padavinskem višku sredi meseca se je ohladilo in do božičnonovoletnih praznikov znova ogrelo. V tem obdobju ni bilo kaj dosti sončnega vremena. Po dežju in snegu 26. decembra pa je bilo do konca meseca večinoma sončno in zmerno hladno.

Skoraj do sredine januarja je sledilo suho in mildo vreme, izjemno toplo je bilo 5. januarja po dolinah in kotlinah. Sonce se je menjalo z oblaki, nato je sledilo desetdnevno obdobje sivega, če smo natančnejši, pa v resnici "belega" vremena. Sredi meseca je bilo hladno s pogostim sneženjem, nad 1500 metri se je snežna odeja odebelila za približno meter. 19. in 20. januarja se je prehodno otoplilo, odjuga z dežjem je segla skoraj do nadmorske višine 2000 metrov. Sledila je kratkotrajna ohladiitev in nato spet otoplitev, padavin ni bilo veliko, zato pa precej več sonca.

Februar, ki nam tu in tam rad postreže s sončnim vremenom, se je tokrat izneveril. V vsem mesecu ni bilo niti dveh zaporednih sončnih dni, toliko pogostejše pa so bile padavine. Najbolj je padalo 2., 6., 11.–12. in 23.–24. februarja. Na začetku in ob koncu meseca je bilo zmerno hladno ali nekoliko pretoplo, zato pa večji del meseca mrzlo, še posebej v visokogorju. Povprečna dnevna temperatura se je na Kredarici od 6. do 23. februarja gibala med –18 in –8 °C. Snežna odeja se je ves mesec debelila, tudi marsikje v nižjih delih gorskega sveta je bilo snega toliko kot že dolgo ne.

Statistični pregled celotne zime razkriva hladno, v visokogorju celo mrzlo zimo. Tokrat je bil januar najmilejši mesec, večinoma nekoliko pretopel. Tehtnico sta na hladno stran prevesila hladen december in mrzel februar, ki je bil v nižjih legah za dve, v visokogorju pa kar tri stopinje prehladen. Redke so opazovalne postaje, ki se ne morejo pohvaliti z nadpovprečno padavinsko bero. December je bil s padavinami sorazmerno skromen, januar povprečno do nadpovprečno moker oziroma

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Foto: Miha Pavšek

snežen in februar padavinsko zelo bogat. Zlasti v Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah je bil februarSKI presežek velik, padla je dva- do trikratna količina običajnih padavin. Končna padavinska bilanca zime je bila tako 90–150 % višja glede na primerjalno obdobje.

Mraz in obilica snega sta bila kot nalašč za visokogorsko smučarsko sezono, a kaj, ko so nam bile sončne ure tako skopo odmerjene, pogosto pa so pretili tudi snežni plazovi. Od 37 lavinskih biltenov za Srednje Karavanke, ki so jih pripravili v tem času, je bila kar devetkrat oziroma skoraj v četrtini primerov razglašena velika ali 4. stopnja nevarnosti proženja snežnih plazov. December se je še izkazal s povprečnim, ponekod tudi nadpovprečnim izkupičkom, zato pa sta bila januar in še bolj februar turobna in siva meseca. Še sreča, da je bila večji del obeh mesecev na tleh snežna odeja in nam vsaj do neke mere posvetlila temne čase. V februarju ponekod niso vknjižili niti tretjine običajnega trajanja sončnega obsevanja. Zimsko poglavje zase je bil novi sneg, saj toliko snega v celotni Sloveniji, ne le v vzpetem delu, že dolgo ni padlo.

V visokogorju ga je bilo nekako 150–200 % običajne vrednosti, v nekaterih alpskih dolinah pa celo tri- ali štirikrat toliko! Na Kredarici je vsota dnevnih višin novega snega znašala kar 621 cm in na Vojskem nad Idrijo 475 cm. Zadnji dan meteorološke zime je na Kredarici višina snega dosegla 355 cm, kar je za ta čas zelo veliko. Februarja so bile izjemne snežne razmere tudi na notranjskih planotah in v delu Dolenjske. Žal za to območje nimamo uradnih meritev nad 1000 metri nadmorske višine, po navedbah amaterskih opazovalcev pa je višina marsikje krepko preseгла meter.

Oglejmo si še nekaj izrednih vremenskih dogodkov. Pred božičem se je močno ogrelo. Ob fenizaciji je bilo 24. decembra ponekod v sredogorju in visokogorju izjemno, celo rekordno toplo za ta letni čas. Na Rogli je samodejna meteorološka postaja izmerila skorajda poletnih 15,3 °C! Zato pa smo bili 15. januarja priča burnemu vremenskemu dogajanju. V jutranjih urah je na Goriškem nastal nevihtni sistem, ki je segel vse do Zahodnih Karavank; čez dan je počasi oslabil. V nekaj urah je ponekod zapadlo kar okoli pol metra snega. Podobno obilno je bilo sneženje

v pasu od Snežnika do Zahodnih Karavank tudi v noči z 11. na 12. februar. Na jugu Notranjske in Kočevskem je v nekaj zaporednih dneh med 20. in 24. februarjem namedlo okoli meter novega snega.

Nekajkrat je bil prehod med posameznimi obdobji slabega vremena kar prekratek, da bi zadržal doma ljubitelje belih strmin, ki le stežka zdržijo za vrati domov ob pogledu na debelo zasnežene gorske vrhove. Temu primerno je bilo tudi veliko smrtnih nesreč s snežnimi plazovi in še več dogodkov, ki so se bolj ali manj srečno iztekli. Če poznamo v prvem primeru marsikatero podrobnost, pa ostanejo drugi pogosto skriti, kot da bi se jih udeleženci sramovali. Vendarle so tudi takšni opisi sestavni in nujni del lavinske preventive, kar so v tujini že zdavnaj spoznali, saj prav za snežne plazove velja, da se lahko ogromno naučimo iz preteklih primerov, ker so prostorsko in časovno zelo spremenljiv naravni pojav. Enega tovrstnih obrazcev so pripravili tudi v okviru projekta Naravne nesreče brez meja (NH-WF) in je dostopen na spletnem naslovu <http://www.natural-hazards.eu/observations.html> (kliknite na Registration of Natural Hazards, obrazec je sicer dvojezičen). Narejen je tako, da ostane avtor vnosa znan le skrbnikom spletne strani zaradi morebitnih dodatnih informacij o dogodku. Sicer bomo lahko o letošnjih snežnih zgodbah še dolgo in obširno brali tudi na straneh revije, ki je pred vami. Tako na debelo, kot je bila letošnja zimo debela snežna odeja, ki je marsikoga spomnila na čase, ko ni bilo to prav nič posebnega. Takrat so bile gore v takih razmerah precej manj obiskane kot danes. Pa vendarle je draž neskončne beline vzpetega sveta nad zamegljenimi in hladnimi dolinami in kotlinami tudi sedaj enaka kot nekoč – nazaj, v zasneženi planinski raj. Morda nam ga spomladansko vreme odstre v večji meri, kot pa so nam to omogočila letošnja zimo pogosto priprta vrata ... ●

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki zimi 2012/13 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	–3,1	–0,3	305	138
Planina pod Golico (970 m)	–1,8	–0,5	330	117
Vojsko (1067 m)	–2,3	–0,6	652	135
Vogel (1535 m)	–3,5	–1,1	521	102
Krvavec (1740 m)	–4,5	–0,9	326	144
Kredarica (2514 m)	–8,7	–1,6	373	128

Slapovi prek zahodne meje

Dolina Mrzlih vod v vznožju Visoke police ponuja plejado lepih in težkih slapov. Tam sta Dejan Koren (AO Vipava) in Boštjan Mikuž (AS Ajdovščina) v soboto, 26. januarja, preplezala **Gladiatorja** (IV, M7-, WI 6, X, R, 205 m). Smer odlikujejo dober, strm led in zanimivi kombinirani odstavki. V njej sta pustila en klin, za vzpon pa potrebujete še mini set metu-ljev in kakšen klin. Sestop je po smeri vzpona. Sosednjo dolino, ki sliši na ime Zajzera, sta obiskala Matevž Kastrin in Davor Rozman (oba AO Ljubljana-Matica). Zajzera leži tik čez mejo, okoliške stene pa nudijo kar nekaj zaledenelih slapov, zato je

Smer Ramzes v Mrzlih vodah

Foto: Dejan Koren

primeren cilj za skoraj vse alpiniste. V četrtek, 7. februarja, sta preplezala slap **La bella Furlana** (WI 4+, 210 m). V soboto, 9. februarja, pa sta opravila prvenstveni vzpon v 130-metrskem slapu. Smer sta poimenovala **Smer treh lukenj** (II/WI4, m). Poteka po izraziti zajedi v skoku na koncu doline.

Ne gre za čisto novo in Slo- vencem nepoznano področje, a zaradi pomanjkanja ledu doma se je letos izredno veliko alpinistov odpravilo v okolico Sappade. Plezalo se je tudi v dolini Cogne in Maltatalu. Ena od številnih navez v dolini sta bila Gregor Malenšek in Neda Podergajs (oba AO Ljubljana Matica), ki sta preplezala **Kate- dralo** (WI 5, 300 m).

Precej bolj poredko pa iščemo led v Dolomitih. Sottoguda je vasica v dolini Val Pettorina. V bližini se dviga mogočna Marmolada, nižje pa najdemo ozek, kilometer dolg kanjon Sottoguda, ki ponuja kar nekaj zaledenelih slapov dolžine do sto metrov. V pustnem času

Smer Martinček v Velikem vrhu

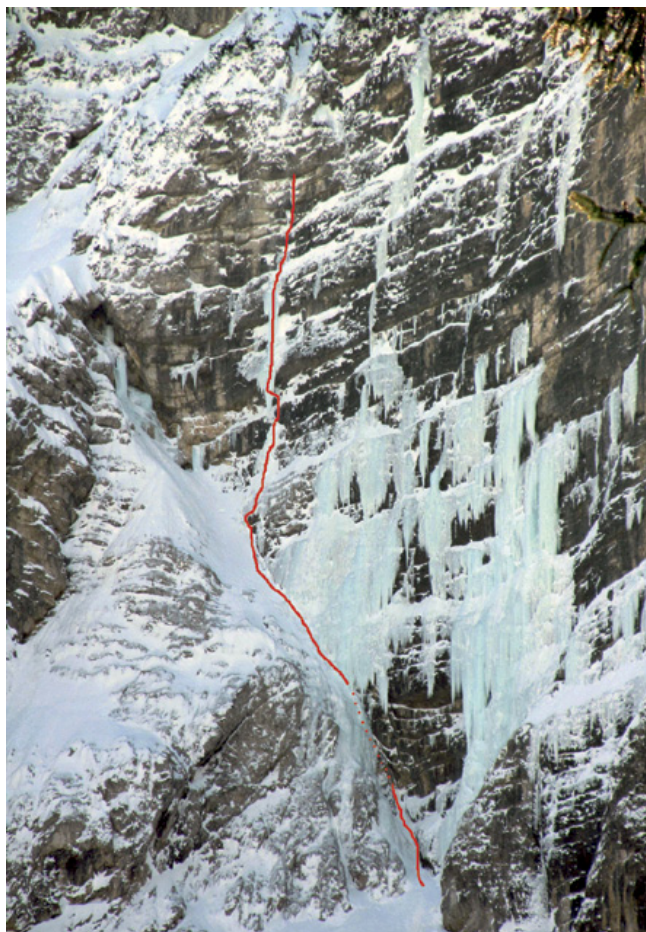
Foto: Miha Zupan

sta ga obiskala Klemen in Anja Bečan ter v treh dneh preplezala več slapov težav do 5. Za njima sta kanjon obiskala še Luka Lindič in Marko Šarac (oba AO Celje-Matica). 15. februarja sta preplezala smeri **Cascata**

del sole (II/WI 3, 90 m), **Cascata del Attraversate** (II/WI 4, 100 m) in **La spada nella rocia** (II/WI 5, 40 m), naslednji dan pa še **Cattedrale di sinistra** (II/WI 6, 100 m) in **Cattedrale di centro** (II/WI 5, 40 m).

Sveča v smeri Ramzes v Mrzlih vodah

Foto: Dejan Koren

Rdeči rob in Maselnik

Rdeči rob je domačinom dobro poznan, a v alpinističnem smislu zelo osamljen. Čeprav je njegova jugo-vzhodna stena visoka 500 metrov, je precej razdrobljena s številnimi grapami in ne daje vtisa zahtevnosti in monolitnosti. Nejc Kurinčič (Soški AO) in Tine Cuder (AO Bovec) sta 27. januarja v njej našla linijo, ki poteka prek najbolj strmega dela stene in verjetno združuje najlepše odseke v eno smer. Nastala je prvenstvena smer **Pastirska** (IV, 4, M6+, 500 m, 7 h). Že prvi raztežaj je ključen, poteka po monolitni počni in zahteva nekaj znanja zatikanja. Sledi lažji del po zasneženem grebenu in grapah. V zgornjem delu pa sta zaplezala naravnost proti vrhu po krušljivem kaminu in prvemu dodala še tri težke raztežaje. Vsekakor navdušujoč vzpon v redko obiskanem področju doline Tolminke. V nedeljo, 10. februarja, sta Nejc Kurinčič in Boštjan Mikuz (AS Ajdovščina) preplezala **Klic samote** (V, 600 m) v Maselniku. V smeri sta naletela na slabe snežne razmere in precej suho skalo. Nejc Kurinčič meni, da je Klic samote v trenutnih razmerah težji ali vsaj primerljiv z mnogo bolj

razvpitimi smermi v bližnji in daljni okolici. Za vzpon sta potrebovala sedem ur in pol.

Kamniške Alpe in Karavanke

V torek, 29. januarja, sta Tadej Kračun (AO Grmada Celje) in Rok Kurinčič (Soški AO) preplezala **Nemško smer** (IV/3, 450 m) v Dolgem hrbtu. Dva dni kasneje je Tadej z Blažem Kramerjem (AAO) preplezal uveljavljeno kombinacijo **Teranove smeri** (III/3, M, 80°/45–60°) in **Trojke** (90°, M4–5). Potrebna je bilo nekaj plezanja po skali, večinoma pa so imeli dobre razmere.

Luka Lindič (AO Celje-Matica) in Luka Stražar (AO Radovljica) sta isti, zadnji dan januarja prav tako začela po Teranovi, a nato nadaljevala po pozimi redko ponovljeni **Spominski smeri Saše Kamenjeva** (M6, 90°, 400 m) v Dolgem hrbtu. Naletela sta na veliko nepredelanega snega.

V Begunjščici so 1. februarja Matevž Mrak, Nejc Marčič in Aleksander Šorli (vsi AO Radovljica) preplezali **Povabilo in Jančevo smer** (V/IV, M, 550 m).

Grapa med Konjem in Rzenikom je redko obiskana. V petek, 1. februarja, sta jo preplezala Matej Ogorevc in Darko Polanič (oba AO

Domžale) in jo ocenila z II+/2, M, UIAA 3/4, 200 m. Snega je v grapi še nekoliko manjkalo za idealne razmere, a se jima je tura vseeno zdela čudovita, zlasti zaradi lepega okolja. Eden redkih vzponov, ki ni bil opravljen v ledu, se je zgodil v Raduhi. Alen Vojkar in Matej Mučič (oba AO Kamnik) sta preplezala smer **ZZ**. V njej je prevladoval nepredelan sneg, kar je precej podaljšalo vzpon. Smer sta v teh razmerah ocenila z M5–6, 125 m, kar je tudi ocena, ki je veljala že v preteklosti (do M6).

4. Humarjev memorial

ŠD lednih plezalcev Mlačca-Mojstrana in PZS sta 16. februarja organizirala že 4. Humarjev memorial s tekmo v lednem plezanju. V ženski kategoriji je zmagala Nadja Kosič, v moški pa Anže Marenče. V prijetni družbi v lepih smereh, ki jih je pripravil sam Pavel Skumavec, je bilo spominjanje enega najboljših slovenskih alpinistov še toliko prijetnejše.

Patagonija

Na kratko o zelo uspešni odpravi v Patagonijo v Torres del Paine. Kot smo že pisali, sta Luka Kranjc (AO Celje-Matica)

in Andrej Grmovšek (AO Kozjak Maribor) najprej neuspešno poskusila v Centralnem stolpu v smeri Riders of the storm (VII, 7c, A2, 1200 m), kjer sta drugi dan po preplezanih 700 metrih zaradi poslabšanja vremena obrnila. Ob naslednjem izboljšanju vremena pa jima je uspelo prvo prečenje obeh vrhov Torre Norte in prvenstvena smer na njegov severni vrh. Smer sta poimenovala **Zuko traverse** (V, 5.10+, 650 m). Luka je nadaljeval odpravo s Tadejem Krišljem (AO Kamnik). Opravila sta prvenstveni vzpon **The Real Kecek** (VI, 6c+, A2, 1300 m (800 m), 4 dni) v Fitz Royu. Konec januarja sta opravila vzpon *by fair means*¹ po **JV razu Cerro Torreja**, naravni liniji bivše Maestrijeve smeri. Smer iz leta 1970 je, gledano z vidika etike, dolgo časa predstavljala skrajnost tehničnega plezanja. Številni Maestrijevi svedrovci so namreč precej razvrednotili težavnost in doživljanje stene. Vrh so po tej smeri lahko dosegli tudi alpinisti, ki gori sicer ne bi bili dorasli. Od lani svedrovcev v smeri ni več. Le nekaj za tem sta Tadej in Luka 9. februarja preplezala še prvenstveno smer v El Mochu in jo poimenovala po slavni

¹ S poštenimi sredstvi – brez uporabe svedrovcev za napredovanje.

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

fs® Factory store d.o.o., Grize 125, 3302 Grize • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

argentinski slaščiči **Dulce de leche** (7a, 400 m). Uspelo jima je najti relativno lepe prehode v dobri skali. Smer sta v celoti preplezala prosto.

Zadnji ledeni trakovi

V dolini Anlaufstal, ki je znana po izjemno težkih ledenih linijah, sta plezala Tine Cuder (AO Bovec) in Matej Novak (AO Mojstrana). V štirih urah sta opravila z 270 metrov dolgo smerjo **Supervisor**. Smer je v celoti ledna in ocenjena z WI 6. V okolici sta opazila še veliko lepih in dolgih slapov. Grega Lačen in Matej Flis (AO Črna na Koroškem) sta obiskala dolino Matrei. Tam sta preplezala enega daljših avstrijskih slapov **Frosnitzfall**. Gre za 850 metrov dolgo ledno smer s težavami do WI 5. Plezala sta šest ur, tura pa je skupaj z dostopom in sestopom predstavljala kar precejšen zalogaj. V dolini Plazje nad Belopeškimi jezери sta slap **Bavbav** (IV+/6, 550 m) preplezala Maja Duh (AO Tržič) in Nejc Kurinčič (Soški AO). Za ta najdaljši povezani zaledeneli slap v Julijcih sta potrebovala šest ur. Po kar nekaj letih so bile zopet plezane smeri desno od Luciferja. Gre za kombinirane smeri, ki ponujajo precej zahtevno plezanje. Tadej Kračun (AO Grmada Celje) in Blaž Kramer (AAO) sta v tem delu plezala **Angela** (M6+, WI6, 90 m), Marko Mavhar (AO Grmada Celje) in Rok Šeško (AO Celje-Matica) pa smer **Trije zbegani dnevi** (M7+, WI6, 90 m).

Smučarski spusti

V soboto, 2. marca, je Iztok Tomazin (AO Tržič) na južni strani Velikega vrha v Košuti, točno v vpadnici vrha, opravil prvenstveni spust s smučmi. Zaradi južne lege, trav in velikih količin snega je smučal zgodaj zjutraj, pri vzponu pa ga je motila gosta megla. Med smučanjem je zaradi nevarnosti plazov izbral težje variante po rebrih in ozkih žlebovih. Smer je poimenoval **Ples plazov** (IV, S5/S4, 450 m).

Luka Ambrožič je v Matajurskem vrhu nad vasjo Rut presmučal **Južno smer** (V-, S5+, 600 m) in tako opravil prvo smučarsko ponovitev smeri, ki jo je leta 2008 prvi presmučal Jaka Ortar. Ker poteka na južnih pobočjih, je le redko dovolj zasnežena in še redkeje ponuja dobre razmere. Začne se z vesino naklonine 50°, ki ji nekoliko položnejša grapa (45°). Zaradi obilnih padavin je bil dovolj dobro narejen tudi zadnji skok v spodnjem delu. Za zaključek dneva pa se je Ambrožič še enkrat povzpел na vrh po **Direktni smeri** (IV, 320 m) in jo nato tudi presmučal.

Prvenstvene smeri

V naročju Visoke police sta Dejan Koren in Tine Vidmar (oba AO Vipava) preplezala novo in po njunih besedah lepo kombinirano linijo. Poimenovala sta jo **Ramzes** (IV, WI 6, M6/7, 190 m). Smer poteka levo od Gladiatorja in tudi od ostalih slapov. Začne se po izrazitem žlebu, kjer poteka tudi smer Alpino 2014, nato pa zavije desno v steno. Začne se z ogrevanjem v ne preveč strmlem ledu, nato pa že sledi desetmeterska viseča sveča. V nadaljevanju do vrha sledi še zahtevno kombinirano plezanje. Plezala sta pet ur in pol, smer pa kot omenjeno ponuja vse, da tudi boljšim lednim plezalcem ne bo dolgčas. Miha Zupan (AO Tržič) očitno še ni izčrpal zaloge prvenstvenih smeri v severni steni Malega Kladiava. V torek, 5. marca, sta z Robertom Karujem (AO Kranj) preplezala novo smer **Svet, ki izginja** (IV, M4, WI 3+, 80/45–70°, 700 + 200 m). Čeprav je Miha pričakoval precej težko plezanje, sta že na začetku naletela na zbit sneg v grapi. V skalni pregradi, kjer sta pričakovala največje težave, pa sta naletela na odlične razmere, saj sta po zbitem snegu v kotu in napihanem snegu na ploščah brez zapletov zmogla tudi ta del. Zgornji, najbolj izpostavljeni del stebra pa je

bil okovan v led, tako da sta uživala v udobnem lednem plezanju. Sledi še raztežaj kombiniranega plezanja mimo previsne zapore, ki sta jo obplezala po desni. Zaključek je bil bolj garaški z gaženjem in iskanjem prehoda do smeri Ta črn kot.

V stenah

V torek, 26. februarja, sta Miha Zupan in Sebastjan Potočnik (AO Kranj) ponovila smer **Martinček** (III/M4, 60–70°) v Velikem vrhu. V letošnjih razmerah je bila še posebej primerna, saj poteka po izrazitem grebenu in proč od nevarnih grap. Vstop je bil nekoliko bolj delikaten s snežnim ledom, višje pa sta naletela na trdno skorjo, zmrznjene trave in led. Večji del 350-meterske stene sta preplezala v odličnih razmerah. Boštjan Mikuž (AS Ajdovščina) in Tine Vidmar (AO Vipava) sta preplezala **Bele sanje** (IV–V/4+, 750 m) v Rombonu. V prvi polovici smeri so bile razmere dobre, v zgornji polovici pa je plezanje nekoliko oviral nepredelan sneg. Smer sta zmogla v sedmih urah. Smeri v Rjavi skali pod gondolo, ki pelje na smučišče Vogel, niso velikokrat omenjene. Tu so aktivni predvsem bohinjski stvaritev sta v soboto, 16. marca, preplezala Luka Golob in Primož Urh (AO Železnikar). Izbrala sta si **Mihčevo grapo** (30°, trije skoki 60–85°, IV-, 630 m), ki so jo leta 1979 prvi

V smeri Afanassieff
Foto: Tina Di Batista

preplezali Lojze Budkovič ter brata Matej in Marko Šurc (vsi AO Bohinj). Sneg je bil tudi v tej smeri zelo raznolik, skoki pa kopni in okrašeni s poprhom. Člani AO Radovljica so letošnjo zimo redno aktivni in ne glede na razmere vedno najdejo markantne cilje. Tako sta se v ponedeljek, 4. marca, Matevž Mrak in Nejc Marčič odpravila v severno steno Špika in preplezala **Diretissimo** (V+, 900 m). Dostop do bivaka je bil na srečo že zgažen. Do Dibonove police sta sledila grapi na levi strani in imela odlične razmere. Podobno je bilo tudi v prvih dveh raztežajih **Diretissime**. V zgornjem delu pa je bilo potrebno plezati tudi po skali, a ob dobrih zaplatah snega. Na vrhu sta stala še pred temo.

Plezanje nad Chamonixom

Matej Zorko in Marko Levičar (AK Posavje) sta se od 1. do 4. marca mudila v Chamonixu. Podaljšani vikend z lepim vremenom sta popolnoma izkoristila. Najprej sta se ogrela v Aiguille Carre, kjer sta preplezala **Claire-Chazal** (II/4, M, 400 m), naslednji dan pa sta odšla v Les Droites in preplezala **The Jackson-Ginat** (V, 5+, M4, 1000 m). Smer sta zmogla v 12 urah, nato pa sta sestopila v Chamonix.

Na vrhu Fitz Roya
Foto: Tina Di Batista

Fitz Roy

Po uspešnih vzponih moških navez se tokrat izkazujejo še ženske. V petek, 22. februarja, sta Tina Di Batista in Nastja Davidova (obe AO Ljubljana-Matica) po treh dneh plezanja dosegli vrh Fitz Roya po smeri **Afanasi** (30°, 6a+, AO, 1550 m), ki je

najdaljša v Fitz Royu. Vzpon se jima je glede na načrte zavlekel za en dan, a na srečo je do sestopa vreme zdržalo. Prvi dan sta priplezali do polovice smeri, naslednji dan sta v hudem mrazu preplezali manj, kot sta želeli. Tretji dan sta začeli s sitno *off width*² počjo, a sredi dneva

² Poč, preširoka za gozdenje rok in preozka za kaminsko plezanje.

že veseli stali na vrh Fitz Roya. Sestopili sta po smeri Franco-Argentina, kjer ju je ujelo poslabšanje vremena, zato sta opravili večino spusta po megli. Vsega skupaj sta po odhodu iz Chaltena bivakirali štirikrat: prvič pod steno, dvakrat v steni in nazadnje na prelazu Superior.

Nepal

Med božično-novoletnimi prazniki sta se po Rolwalingu v Nepal potepala Urban Novak in Monika Planinc (oba AO Kamnik). Potencial za ledno plezanje sta tu pred tremi leti odkrila David Gottlieb in Joe Puryear. Temperature so bile zimi primerne, vendar ne neznosne. Preplezala sta pet slapov težav do WI 6 in dolžine šestih raztežajev. Vmes sta se v enem dnevu povzpela še na Jalung Ri (5630 m).

Lofoti

Tine Cuder (AO Bovec) in Matej Kladnik (AO Kamnik) sta od 28. februarja do 10. marca odkrivala lepote norveških gora. Najprej

sta se namestila v mestecu Svolveær, ki jima je služilo kot izhodišče za vzpone v okolici. Prvi vzpon sta izvedla v severni steni Vågakallena, ki s svojimi 942 metri spada med enega višjih vrhov na Lofotih. Tu sta 3. marca v petih urah preplezala **Mieux vaut tard que Jamais** (V/4, M6, 650 m). Po dnevu počitka sta se odpravila pod 528 metrov visoki Nordfjellet, kjer sta preplezala prvenstveno smer **Funny route** (IV/4+, 400 m). Dan kasneje sta preplezala še 150-metrski slap in se nato zaradi slabega vremena premaknila proti mestu Narvik. V dolini Spansdalen sta 8. marca preplezala slap **Henrikafossen** (IV/5+, 300 m), ki je bil njun zadnji vzpon pred odhodom domov.

SP v lednem plezanju

V nedeljo, 10. marca, se je v Kirovu, Rusija, zaključil letošnji svetovni pokal v tekmovalnem lednem plezanju. Na tekmi sta nastopila tudi naša reprezentanta Tjaša Kosič (ŠPO PD Jesenice) in Janez Svöljšak (AO Kranj). Janez Svöljšak je odlično nastopil

Naklofen gel vsebuje dietilaminijev diklofenakat.

- NANESI gel.**
- BRIŠI bolečino.**
- GIBAJ se naprej.**

Naklofen[®] gel

Proti bolečinam v mišicah in sklepih.

NOVO PAKIRANJE

Naklofen 11,0 mg/g gel
120 g cela

2-krat več nanosov

www.krka.si

KRKA

in se uvrstil v svoj prvi finale, kjer je dosegel 8. mesto v težavnosti. Tjaša Kosič je nastopala tako v težavnosti kot v hitrosti. V težavnosti je dosegla 14. mesto, v hitrosti pa se ni uvrstila v polfinale. V skupnem seštevku težavnosti je tako končala na 20. in v hitrosti na 15. mestu. Janez Svobljšek je nastopal samo v težavnosti in dosegel skupno 25. mesto. Nastja Davidova, ki je nastopila le v Saas Feeju, je v težavnosti v skupnem seštevku zasedla končno 45. mesto.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

NOVICE IZ TUJINE

George Lowe, 1924–2013

Na zadnji zimski dan letošnjega leta je umrl George Lowe, še zadnji član odprave na Everest, ki je leta 1953 prva osvojila najvišji vrh sveta. Tako kot prvopristopnik

Edmund Hillary je bil tudi Lowe Novozelanec, postavil pa je tudi zadnji tabor na Everestu na višini 8500 metrov, od koder sta Hillary in Tenzing Norgay odšla proti najvišji točki planeta. Lowe in Hillary sta že prej veliko plezala skupaj po Južnih Alpah na južnem otoku Nove Zelandije, leta 1951 pa sta bila člana odprave v indijsko Himalajo, kjer so priplezali na vrh 7242 metrov visokega Mukut Parbata. Leto kasneje oz. leto pred prelomno odpravo na Everest je deloval na odpravi na Čo Oju, kjer so se člani ukvarjali s preučevanjem fiziologije človeškega telesa na višini. Tudi po legendarni odpravi na Everest se je še podal na odprave, npr. na Makalu leta 1954, prav tako pa se je udeležil uspešne odprave, ki je prečila Antarktiko preko južnega tečaja. Kot izkušen filmar je o odpravi na Everest in na Antarktiko veliko snemal s filmsko kamero in režiral dokumentarna filma o obeh podvigih.

Odprava na Everest 1953 ga je nekako spremljala še dolgo časa. Če ne drugače, pa zato, ker se je poročil s Susan Hunt, hčerko tedanjega vodje odprave Johna Hunta. Kasneje se je poročil še enkrat, od leta 1962 pa je živel v Veliki Britaniji, kjer je do upokojitve leta 1984 delal kot šolski inšpektor. Umrl je pred nekaj dnevi po krajši boleznii v kraju Ripley v Derbyshireu.

Zahteven vzpon v Zillertalskih Alpah

Tirolskemu *dream teamu* Hansjörg Auer, David Lama in Peter Ortner je sredi marca uspelo preplezati veliko klasiko v Zillertalskih Alpah. Smer Schiefer Riss je delo velikega avstrijskega plezalca Hiasa Rebitcha iz leta 1947, ki vodi čez menda izjemno odljudno, hladno, vlažno in krušljivo steno Sagwanda. Menda je vsa stvar tako odbijajoča, da je smer doživela prvo ponovitev šele skoraj 30 let po prvem vzponu. Uspela je prav tako

legendarnemu dolomitskemu plezalcu Heinzu Mariacherju in njegovemu soplezalcu Hansu Petru Brandstätter Hölzlu. Zdaj je prej omenjeni trojki uspela tudi prva zimska ponovitev – ocenili so jo s VI, M7, 80° –, ki pa ni šla čisto gladko. Nekaj dni pred uspešnim vzponom so se morali fantje obrniti na dveh tretjinah smeri, minuli vikend pa je šlo bolj tekoče in so jo preplezali. Bilo je pošteno mraz (–22 stopinj), bivak pa je bil skrajno neudoben s sprotnim zasipavanjem pršnih plazičev. Hansjörg Auer je vzpon komentiral takole: "Smeri se bom spomnil veliko bolj po obupnem bivaku kot pa po sicer napetem in izziva polnem plezanju ...". S steno Sagwanda in smerjo Schiefer Riss očitno res nikoli ni šale.

Trije odlični vzponi v Patagoniji

Belgijci Merlin Didier, Stéphane Hanssens in Seán Villanueva O'Driscoll so del zime preživeli v Patagoniji in bili zelo uspešni.

Bloudkova nagrada in plaketa tudi v planinske vrste

Na 48. podelitvi Bloudkovih priznanj 12. februarja 2013 so najuspešnejšim športnikom in športnim delavcem leta 2012 podelili Bloudkova priznanja, ki so najvišja državna priznanja na področju športa v Sloveniji. Zaradi lanskih in vseh dosedanjih uspehov slovenskih športnih plezalcev in alpinistov sta postala slovensko športno plezanje in alpinizem bolj poznana širši javnosti. Uspehi mladinske in članske reprezentance v športnem plezanju so odmevali v planinski organizaciji, plezalni in splošni javnosti ter v športni stroki. Bloudkovo nagrado je za vrhunski mednarodni dosežek v športu prejela najuspešnejša športna plezalka sveta **Mina Markovič**, zmagovalka svetovnega pokala v težavnostnem plezanju in kombinaciji dvakrat zapored (2011 in 2012) ter prejemnica Bloudkove plakete 2012. Januarja 2013

Mina Markovič (v sredini) ter naveza Luka Stražar (levo) in Nejc Marčič (desno) Foto: Borut Peršolja

je bila že tretjič zapored proglašena za najuspešnejšo športno plezalko v Sloveniji.

Bloudkovo plaketo sta za pomemben mednarodni dosežek prejela alpinista **Nejc Marčič** in **Luka Stražar**, člana slovenske mladinske alpinistične reprezentance, najuspešnejša slovenska alpinista leta 2012 in naveza, ki je lani prejela zlati cepin, najvišje alpinistično priznanje na svetu, za izjemno prvenstveno smer Sanjači zlatih jam (leta 2011) na 6858 metrov visoki Zahodni vrh K7 v Pakistanu. Marčič in Stražar brez dvoma sodita med največje upe slovenskega in tudi svetovnega alpinizma, kar sta ponovno potrdila lani s prvenstveno smerjo Modri dirkač v zahodni steni Janaka (7090 m).

Mina Markovič: "Že ob lanskoletnem prejemu Bloudkove plakete sem čutila veliko čast in pozornost, tako da sem bila letos precej presenečena, da sem prejemnica Bloudkove nagrade. To je zelo zelo veliko priznanje za rezultate do sedaj. Zdi se mi super in hkrati zelo velika motivacija za naprej, kajti vsa ta priznanja mi kažejo, da trud in odlične uspehe opazijo tudi drugi, s tem pa plezanje pridobiva prepoznavnost in tudi skozi ta vidik mi to visoko priznanje pomeni veliko." Nejc Marčič: "Nagrade, ki sva jo prejela z Lukom, sem zelo vesel. Seveda pa so misli usmerjene k plezanju, ne k nagradam. Trenutno zaradi razmer v gorah poteka trening bolj na umetnih stenah, se pa že veselim, da se bodo razmere stabilizirale, da se umaknem od plastike. Mislil sem, da bom letos naredil več v skali, pa bo verjetno en, dva, tri letošnja odprava tu. In bo zato potrebno pred tem delati na kondiciji."

Zdenka Mihelič

Najprej so plezali v skupini Paine (Čile) in tam opravili dva zelo dobra vzpona. V t. i. *capsul* stilu so najprej v osmih dneh preplezali tisočmetersko steno Cerro Catedral. Začeli so po smeri La Escoba de Dios, potem pa levo od nje nadaljevali do vrha. Najtežje raztežaje so ocenili s 7c+, večina pa jih je bilo med 6c in 7c. Nato so se preselili v nekoliko manjšo vzhodno steno Cerro Cota 2000, kjer jim je v slabem vremenu uspelo prosto ponoviti Italijansko smer. Za vzpon so potrebovali šest dni, ocenili pa so ga s 7c+.

Nato so se vrnili v Chalten – tam so se namreč najprej nekoliko ogrevali pred odhodom v Čile – in takrat opravili več lepih vzponov vključno z vzponom na Cerro Torre. Hanssensu in Villanuevi je preostalo samo še nekaj dni do odhoda v Evropo in izkoristila sta jih na najboljši možni način – v izjemnem stilu sta preplezala dolgo prvenstveno smer na Fitz Roy. Začela sta ob zori v vznožju SZ stebra in do večera preplezala polovico 1700-meterske stene po še nedotaknjenih počeh s težavami do 7b+. Ker nista imela na razpolago veliko časa, sta nadaljevala s plezanjem tudi ponoči, in sicer po smereh El Flaco con Domingo in Afanassief vse do vrha, ki sta ga dosegla ob drugi uri popoldne. Vse raztežaje sta seveda

preplezala prosto in le najtežji (7b+) je bil tako *zaguljen*, da sta z njim opravila v drugem poskusu. Ponoči drugega dne sta se spuščala po Severnem stebri in dosegla vznožje ob 6. uri zjutraj, torej v malo manj kot 48 urah od začetka plezanja. A tudi tukaj nista mogla kaj dosti počivati, saj sta morala ujeti avtobus do letališča, ki je iz Chaltena odpeljal ob šestih zvečer. Uspelo jima je in nova smer ima seveda pomenljivo ime: *Persiguiendo el Avión* oziroma Lovljenje letala.

Trojček Jona Griffitha nad Chamonixom

V Chamonixu živeči Londončan Jon Griffith, fotograf, snemalec in vedno boljši alpinist, je pred dvema tednoma opravil lep in predvsem zahteven povezovalni vzpon, ko je v enem dnevu sam preplezal severno seno Aiguille Verte, SV steno Les Droites in še severno steno Les Courtes. Natančneje, preplezal je ozebnik Couturier in po njem sestopil, nato je enako storil z Direktnim Lagardom, za konec, že v temi, pa se je v treh urah povzpел po Švicarski smeri in se ob težavah s smučmi (nesel jih je čez steno) nekako le pripeljal do več kot zasluženega počitka v bivaku Couvercle na južni strani grebena. Zgodba je pravzaprav takšna, da sta

bila za turo dogovorjena z Magnusom Kastengrenom, ki pa je zamudil zadnjo vožnjo vzpenjače na Grand Montets, tako da se je Griffith odločil za solo povezovalno turo. Magnus ga je počakal naslednjega dne le pod steno Les Droites, kjer je Jona varoval čez delikatno krajno poč. Sicer je Griffith povedal to, kar smo pričakovali – najtežja sta bila sestopa po že preplezanih smereh, ki sta bila ne samo psiho-fizično naporna, ampak tudi časovno potratna. Povejmo še to, da Griffith ni imel nobenih pripravljenih depojev z opremo ali hrano, temveč je vse nosil s seboj.

*Novice je pripravil
Urban Golob.*

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvā, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Huw Lewis - Jones:

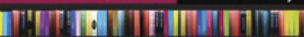
**MOUNTAIN HEROES:
Portraits of Adventure
(Face to Face)**

Conway Maritime Press Ltd
(oktober 2011)

(trda vezava; 288 strani; barvne in črno bele fotografije; cena 42,28 €)

Bogastvo informacij in fotografij

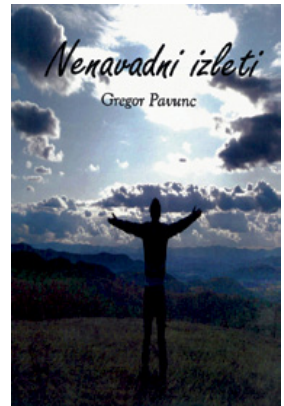
Obiščite našo novo spletno stran! www.konzorcij.si

LITERATURA

Ko ti sonce skuša nekaj prodati, ne barantaj za ceno

Gregor Pavunc: Nenavadni izleti. Samozaložba, Ljubljana, 2013. 82 str.

Kdor si bo v pričakovanju misterioznosti v slogu Dosjejev X ob pogledu na naslovno stran pomel roke, bo razočaran. V knjižici, obsega 82 strani, ne bo naletel na agenta Mulderja in Scullyjevo niti na kakšnega *alienčka*. Besedo nenavadni bi lahko zamenjali z nevsakdanji, neobičajni, izleti z dodano vrednostjo, *odštekani*, nekonvencionalni in tako naprej. V čem pa je potem ta nenavadnost? Za lažje razumevanje vam bom zastavil nekaj vprašanj. Bi šli na izlet boski ali z zavezanimi očmi?

*Davo Karničar –
1st skiing from Mt. Everest*

CÉBÉ
PURE ADRENALINE

A da ne? Kaj pa ob polni luni na Dleskovec? Hm, tudi to ne. Vam smem ponuditi spanje v snežni luknji, ki bi si jo morali najprej izkopati? Ni govora? Bi izletu na Vremščico mimogrede dodali še hojo po žerjavici? Kdaj drugič? Kaj pa potep po Krasu v času osmic? Aha, to pa bi. Najbrž ste že ugotovili, da gre sicer za čisto običajne izlete, začinjene s pridihom posebnosti.

Avtor v uvodu zapiše, da je na potevanjih po hribih pogosto razmišljal o raznih idejah, ki so bile nevsakdanje in mikavne. Namesto dneva je raje izbral noč, namesto planinske kočice jasno zvezdno noč, namesto oči je izbral druga čutila. Po njegovem prepričanju se vse da in vse ima čar novega doživetja. "Vsakdo izmed nas ima v sebi ustvarjalnost, in če si jo le drzne povezati s pogumom, si lahko pričara vsakdanjik v povsem novi luči. Želel bi, da je knjiga miselni preobrat v pohodništvu in da narekuje nove možnosti spoznavanja možnega. In najpomembneje, samega sebe ..."

V knjižici je 15 izletov, od lahkih do zahtevnih. Razlagi zasnove vodnika sledi kratko poglavje o opremi. Koncept posamezne ture je sledeč: opis, ki vsebuje izhodišče in pot, sestop, zanimivosti, opozorilo avtorja in celostranski Googlov zemljevid z vrisano potjo. V knjižici je veliko fotografij, številne so v velikosti malo večje pisemske znamke in zaradi majhnega formata ne pridejo prav do izraza, so bolj za popestritev. Vsak izlet je opremljen s podatki o nadmorski višini cilja in izhodišča ter višinski razliki, s časom hoje in trajanjem posameznih etap, nekaj besed pa nameni tudi težavnosti. Opisi so izčrpni in jasni, tako da z orientacijo pri dobri vidljivosti ne bi smelo biti težav. Seveda pa ne pozabite na zemljevid, ki ga priporoča pisec. Računsko lene pohodnike bi utegnilo motiti pomanjkanje seštevka skupnega časa izleta, ki je naveden samo pri nekaterih daljših turah z več etapami. Gregor Pavunc je simpatično knjižico izdal v vsega 200

izvodih v samozaložbi. Zlasti prav bo prišla ljudem brez domišljije ali ideje na izlet.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V Planinski zvezi Slovenije (PZS) so konec februarja in marca potekala razna usposabljanja, tekmovanja in drugi dogodki ter seja Upravnega odbora PZS, na kateri so pozornost namenili svečani Skupščini PZS, ki bo 12. aprila 2013 v Celju. Izšla je tudi nova številka Obvestil PZS. Planinska zveza je v začetku leta pripravila **razstavo ob 120-letnici Slovenskega planinskega društva/Planinske zveze Slovenije**, ki je nastala v sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem. Prvič je bila postavljena ob slavnostni akademiji 27. februarja 2013 v Cankarjevem domu, nato je gostovala v Državnem zboru ter pri slovenskih zamejskih planinskih društvih SPD Trst in SPD Celovec.

Letos smo dobili še eno razstavo, posvečeno **Ivanu Šumljaku**, pobudniku Slovenske planinske poti (SPP) od Maribora do Ankarana, in 60-letnici SPP, ki jo praznujemo letos. Pripravili so jo Meddruštveni odbor planinskih društev Podravja v sodelovanju s PD Maribor Matica in Pokrajinskimi arhivom Maribor. V začetku marca je Društvo Jasa ob svetovnem dnevu varčevanja z energijo za vseh 161 oskrbovanih planinskih koč in za vseh 278 planinskih društev podarilo knjigo **Zemlja ima srce**. Planinska zveza je v tem obdobju sodelovala tudi z Alpino.

Slovenski pokal v tekmovalnem turnem smučanju se je uspešno zaključil, letos so izvedli pet tekem. Zadnji dve sta bili v Robanovem kotu in v Triglavskem pogorju, v katerem se je letošnji pokal zaključil na najlepši možni način. V Robanovem kotu je zmagal **Anže Šenk** (TTSO PD Jezersko), na Triglavskem turnem smuku pa

Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca je gostila japonske alpiniste. Foto: Luka Lindič

v paru s slovenskim zamejcem **Tadejem Pivkom Nejc Kuhar** (TTSO PD Jezersko), ki je postal tudi skupni zmagovalec slovenskega pokala 2012/13. Nejc je uspešno tekmoval tudi na drugih mednarodnih tekmah, med drugim je zmagal na izjemni klasični dirki Marmotta Trophy na Južnem Tirolskem in bil drugi na tekmi na Višarjah. Začel se je **svetovni pokal v športnem plezanju IFSC 2013**. V prvem delu sezone so tekme v balvanskem plezanju, kjer sta na uvodni tekmi v kitajskem vlemestu Chongqing tekmovala naša najboljša balvanista **Mina Markovič**, zmagovalka skupnega seštevka svetovnega pokala v težavnosti in kombinaciji IFSC 2011 in 2012, in **Jernej Kruder**. Dosegla sta 12. in 10. mesto. Intenzivne priprave potekajo tudi za tekmo svetovnega pokala v balvanskem plezanju v Log-Dragerju, ki bo 11.–12. maja 2013. Plezalci so poročali tudi o uspešnem plezanju v skali, kjer je v Španiji **Klemen Bečan** dosegel velik uspeh, saj je na pogled preplezal smer z oceno 8c.

Komisija za alpinizem (KA) je organizirala Zbor načelnikov alpinističnih kolektivov, ki se ga je udeležilo veliko načelnikov. Potrdili so poročila in plan dela za naprej. V okviru KA so v Ospu pripravili mini tabor za perspektivne alpiniste. **Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca** se je izkazala kot odlična gostiteljica japonskih alpinistov, s katerimi so plezali v slovenskih stenah. Naslednje leto bodo naši alpinisti vrnili obisk Japoncem. Alpinisti so poročali tudi o odpravah, zveza je alpinistične inštruktorje povabila na

obnovitveni seminar (zimski in ledeniška tehnika).

Raziskovalna skupina se je odpravila v Padovo in laboratorij za preizkus materialov in tehničnih manevrov. Obisk je bil še toliko bolj učinkovit, saj so si izmenjali izkušnje in znanja, poleg tega so se dogovorili tudi o možnostih sodelovanja. **Vodniška komisija** je izvedla precej licenčnih izpopolnjevanj za snežne ture in usposabljanje za vodnike PZS za lahke snežne ture. **Mladinska komisija** je razpisala neformalno izobraževanje za nove mladinske voditelje, ki bo v Planinskem učnem središču (PUS) Bavšica od 27. julija do 4. avgusta 2013. Kot vsako leto bodo tudi letos skupaj urejali in pripravili PUS Bavšica na novo sezono, delovna akcija bo od 26. do 28. aprila. Vabljeni ste k sodelovanju! Če se radi družite ali želite spoznati metode, kako narediti izlet ali tabor še bolj družaben, ste od 3. do 5. maja 2013 vabljeni na seminar, katerega glavna tema bo družabnost v gorah. **Komisija za planinske poti** je objavila seznam registriranih markacistov PZS in markacistov pripravnikov, skupaj je kar 598 zagnanih prostovoljcev.

Komisija za turno kolesarstvo vas vabi na usposabljanje za turnokolesarske vodnike, rok prijave je 20. maj 2013 oz. do zasedbe mest. Med 13. in 18. avgustom 2013 bo 5. turnokolesarski tabor, tokrat na Pohorju. Na začetku pomladi so turne kolesarje povabili na tradicionalno spomladansko turo KTK PZS. Planinska zveza je za planinska društva v različnih krajih po Sloveniji pripravila nove delavnice o portalu **Naveza** za vodenje članarine in prostovoljstva. Poročala je o raznih aktivnostih in dogodkih planinskih društev, članov in sorodnih organizacij doma in zunaj naših meja, vabila

na številne dogodke, obveščala o aktualnih razpisih za oskrbnike in najemnike planinskih koč idr. Spremljajte spletno stran PZS, www.pzs.si in družabna omrežja, med njimi Facebook PZS, www.facebook.com/PlaninskaZvezaSlovenije.

Zdenka Mihelič

Sestanek PZS in ZTS

V ponedeljek, 11. februarja 2013, so se na pobudo PZS sestali predstavniki PZS in Zveze tabornikov Slovenije (ZTS). Zvezi sta pred desetletjem že sodelovali predvsem na področju mladinskega dela, sedaj pa so delo zastavili še bolj celostno. Planinsko zvezo in Zvezo tabornikov povezuje več področij, med njimi varstvo narave in dostop do narave, delo z mladimi in delo mladih, šolstvo in mladina, gorska straža. Nadalje imata obe, tako ZTS kot tudi MK PZS, status mladinske organizacije v javnem interesu in status nacionalne mladinske organizacije. Skupno področje so še taborni prostori, prostovoljstvo, Slovenska planinska pot, po kateri veliko hodijo tudi taborniki; kar nekaj planincev tabornikov je v članjenih v obe organizaciji. Organizaciji povezuje tudi orientacija in prizadevanje na zakonodajnem področju (Zakon o vožnji z vozili v naravnem okolju, Zakon o gozdovih, Zakon o spodbujanju o razvoju turizma, Zakon o mladinskem delu ...). Planinska zveza ima zelo dobre izkušnje s povezovanjem z

Ribiško in Lovsko zvezo Slovenije, s katerima je odločno stopila skupaj glede priprave Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju. Ko so poleg svojih pripravili tudi skupna stališča, so videli, da je s skupnimi močmi možno narediti dosti več, saj na ta način mnenje treh tako velikih organizacij zastopa kar preko 100.000 prebivalcev Slovenije.

PZS in ZTS sta se dogovorili, da bosta sodelovali na področjih, kjer imata skupne ali podobne interese. Prvo sodelovanje je vključitev Zveze tabornikov v Nevladno skupino za okoljsko in društveno zakonodajo. Skupina je trenutno najaktivnejša na področju priprave Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju. Dogovorili so se, da se bosta zvezi srečevali na uradnih sestankih enkrat letno ob začetku leta, da pregledata, kako aktivni in uspešni sta bili pri izvajanju dogovorjenih aktivnosti v preteklem letu. V začetku leta 2014 bo sestanek organizirala Zveza tabornikov Slovenije.

Zdenka Mihelič

Močnejša nevladna skupina za okoljsko zakonodajo

Februarja 2013 so se v prostorih Planinske zveze Slovenije (PZS) na 4. sestanku sestali člani nevladne skupine za omejitev voženj z vozili v naravi in sicer predstavniki PZS, Lovske zveze Slovenije (LZS) ter novi člani skupine, predstavniki Zveze

tabornikov Slovenije (ZTS), predstavniki Ribiške zveze Slovenije (RZS) so se opravičili. Ob koncu sestanka so skupino zaradi novih nalog preimenovali v **Nevladno skupino za okoljsko in društveno zakonodajo**.

Nevladna skupina za omejitev voženj z vozili v naravi se je leta 2011 sestala trikrat. Dala je pobudo za pripravo Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju, septembra 2011 tudi pripombe na predlog tega zakona. Žal s strani države od omenjenega termina dalje na tem področju ni bilo narejenega popolnoma nič. Zato se je skupina na pobudo predsednika PZS Rotovnika odločila, da je navkljub težki situaciji v državi potrebno narediti vse, da bi vlada omenjeni zakon čim prej sprejela. Ta zakon namreč ne bi smel biti odvisen od trenutnih političnih razmer in niti politično sporen, saj je strokoven dokument. Vse prisotne organizacije so se strinjale, da je prvi, vsebinski del zaključen, potrebno je le znova spodbuditi vse pristojne državne organe, da se postopek sprejemanja zakona premakne z mrtve točke. V ta namen je PZS ob mednarodnem dnevu gora 11. decembra lani med drugim v svoji poslanici javnosti in medijem pozvala: »Praznujmo življenje v gorah, omejimo vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju« in opozorila, da je ob začetku zimske sezone še posebej pomembno opozoriti na sporno uporabo motornih sani, da je zakon za ohranjanje naravnega ekosistema nujno potreben. Vsako leto, ko zakon zaradi birokratskih preprek obtiči v predalu, je izgubljeno v boju za ohranjanje naravnega okolja, katerega del smo tudi mi sami. Na Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS je PZS januarja letos poslala vprašanje, kakšen je status zakona. Odgovora žal ni bilo. Nevladna skupina je sklenila, da bodo naredili vse, da se zakon čim prej sprejme. Pripravili bodo javen poziv in z njim apelirali na sorodne in druge organizacije, naj

podprejo pobudo o čim-prednejšem sprejetju Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju. Po prejetih odzivih bo skupina listo podpore poslala vladi. Kmalu bodo na to tematico organizirali tudi novinarsko konferenco in okroglo mizo z vsemi podpisniki javnega poziva. Sklenili so, da bodo v bodoče proaktivni in svoje predloge podajali že vnaprej. Sedaj je odprt za razpravo Zakon o gozdovih, kjer bodo po posvetu s pravno strokovnjakinjo Senko Vrbica (Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij) poskušali implementirati skupna stališča o predlaganem Zakonu o vožnji z vozili v naravnem okolju. Zavzemali se bodo, da se v zakon vključi tudi rekreacijska funkcija gozdov.

Zdenka Mihelič

Heliosove barve za obnovo markacij

Olimpijski komite Slovenije-Združenje športnih zvez (OKS) in Helios sta že 14 let partnerja pri obnovi športnih objektov. V preteklosti sta s Planinsko zvezo Slovenije uspešno sodelovala pri akciji Markirajmo Slovenijo in pri obnovi več planinskih objektov. Letos bosta spet namenila sredstva PZS, ki bo s sončnimi³ barvami v vrednosti 7000 evrov neto obnovila markacije na trasi Slovenske planinske poti, najstarejše vezne poti v Evropi. Helios in OKS športnim zvezam in njihovim članicam vsako leto priskrbita barve in zaščitne premaze, ki so potrebni pri obnovi objektov, namenjenih profesionalnim in rekreativnim športnim dejavnostim. V štirinajstletnem sodelovanju je bilo za obnovo teh objektov namenjenih že preko 17.000 litrov barv in premazov, s katerimi so prebarvali in zaščitili 70 objektov po vsej Sloveniji. Poleti bomo praznovali 60 let SPP, ki je bila odprta 1. avgusta 1953 kot Slovenska planinska

³ Helios je bog sonca v grški mitologiji.

Z združenimi močmi bomo lahko naredili več. Predstavniki Planinske zveze, Lovske zveze in Zveze tabornikov Slovenije. Foto: Zdenka Mihelič

transverzala št. 1 od Maribora do Ankarana in je bila prva vezna pot v Alpah. Častitljivo obletnico bodo v PZS počastili s številnimi dogodki. V skrbi za varnejši obisk gora bodo v Komisiji za planinske poti PZS poskrbeli, da bodo na SPP, ki je dolga 599 kilometrov in ima 75 kontrolnih točk, obnovili ali na novo markirali predele s pomanjkljivimi ali obledelimi rdeče-belimi Knafelčevimi markacijami. Predvidevajo, da bo za to potrebno 400 litrov rdeče in 200 litrov bele barve. Markacisti PZS, ki svoje delo opravljajo prostovoljno in jih je skupaj s pripravniki 598, se bodo obnove lotili v več sklopih. V soboto, 1. junija 2013, bodo markirali od Zelenice do Mojstrane (do Slovenskega planinskega muzeja). Ta dan bo tudi 1. Tončkov dan v spomin na pokojnega podpredsednika PZS Toneta Tomšeta in dolgotletnega načelnika Komisije za planinske poti PZS. V soboto in nedeljo, 6. in 7. julija 2013, bo akcija na celotni SPP na vseh odsekih, ki so potrebni obnove. Lahko se jim pridružite in spoznate delo markacistov. Za druženje na akcijah se dogovorite s PZS. Pri Heliosu so ponosni na sodelovanje in podporo, s tem pa želijo nadaljevati tudi v bodoče.

Zdenka Mihelič

Zemlji na kožo napisano

V okviru Gostovanj Triglavskega narodnega parka (TNP) pripravljamo strokovna predavanja, otroške izobraževalne aktivnosti, razstave, filmske večere in obisk lokalnih prireditev za najširšo javnost, predvsem tisto z območja in iz okolice parka. Namen Gostovanj TNP je ozaveščanje različnih starostnih in interesnih skupin o pomenu varovanja narave. V poletnem času se tovrstno dogajanje v veliki meri preseli na prosto. Pod okriljem TNP ozaveščevalno poslanstvo nadaljuje tudi fotografška razstava **Zemlji na kožo napisano**. Potem ko je bilo 120 fotografij velikega formata prvič postavljenih na Jakopičevem sprehajališču parka Tivoli v Ljubljani spomladi 2011, je razstava v manjšem obsegu gostovala že na gradu Goričko, v Info središču TNP Triglavsko roža na Bledu, v Gimnaziji Škofja Loka, zdaj pa se v organizaciji TNP in Hostla pod Voglom seli v Bohinj. Razstavo so ob podpori številnih somišljenikov pripravili Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in

prehrano, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije in Mestna občina Ljubljana. Razstava je bila organizirana v podporo ohranjanja kmetijskih zemljišč in je primer interdisciplinarnosti, kjer sta se povezali znanost/stroka in umetnost.

Zemlja je v ideji razstave mišljena kot tla, rodovitna prst, zgornji sloj zemljišča, ki nastaja tisočletja dolgo. Iz geološke podlage se počasi tvori rodovitna plast, ki ljudem ne služi le za

pridelavo hrane, ki je sicer ena od osnovnih in najpomembnejših človeških dobrin, temveč tudi za pokrivanje različnih nematerialnih dobrin, kot so vzdrževanje biodiverzitete, ekosistemske storitve v povezavi z zadrževanjem in čiščenjem vode, uživanje v kulturni krajini itd. Če se vprašamo "Kdo in zakaj potrebuje kmetijska zemljišča?", je odgovor, da jih kot posamezniki in kot družba v njihovi večplastni namembnosti potrebujemo prav vsi. Podatek, da imamo v Sloveniji na voljo le še 866 m² obdelovalnih zemljišč na prebivalca in da se glede tega uvrščamo na predzadnje mesto

v Evropi, je zaskrbljujoč in kliče po skrbnem načrtovanju prostora v Sloveniji v prihodnje. Fotografije in fotomontaže, ki so jedro razstave, spremlja tekst v slovenščini in angleščini, ki literarno dopolnjuje vsebinsko močne podobe. Fotografije so pripravljene tako, da se gledalec v prvem hipu vpraša, kaj je na sliki, in mora nato s poznavanjem kmetijskih pridelkov, tal, tekstur živil, podob krajin in dogodkov na kmetiji doumeti pravo vsebino. Fotomontaže povezujejo živali, rastline in človeško telo s krajinskimi teksturami (tla, trava). Avtorica ideje razstave je prof. dr. Marina Pintar z Oddelka za agronomijo Biotehniške fakultete v Ljubljani, avtor fotografij priznani slovenski fotograf Marko Modic, pisec spremnega besedila pa pisatelj in pesnik dr. Iztok Osojnik. V okolici Hostla pod Voglom ob Bohinjskem jezeru bo razstava na ogled od začetka maja do konca poletja, posebej pa vabljeni 31. maja 2013 ob 19.30 v Hostel pod Voglom. Ta večer bomo v okviru letošnjega Mednarodnega festivala alpskega cvetja v Bohinju povedali več o tleh, tem skritem delu narave, in si skupaj ogledali razstavo. Več o ostalem dogajanju v Triglavskem narodnem parku pa, kot vedno, na www.tnp.si.

Ana Kunstelj

Dobitniki zlatega cepina 2013

Podelitev 21. zlatega cepina je potekala od 3. do 6. aprila 2013 v Chamonixu in Courmayeurju, v petek, 5. aprila, pa so razglasili prejemnike. Zlati cepin (Piolets d'Or) predstavlja nagrado za najbolj raziskovalni, ambiciozni, kreativni, estetski, drzni in pustolovski alpinistični vzpon preteklega leta. Od leta 2009 je pri njegovem podeljevanju dana možnost, da to najvišjo nagrado v svetu alpinizma prejme več vzponov. Prav tako od takrat podeljujejo nagrado za življenjske dosežke v alpinizmu. Podelitev nagrade hkrati spodbuja idealen alpski

slog s poudarkom na skrbi in varovanju gorske narave. Žirija je iz širšega izbora 72 vzponov iz leta 2012 – med njimi sta bila tudi vzpon Urbana Novaka na K7 ter vzpon Luke Stražarja in Nejc Marčiča na Janak – izbrala šest vzponov. Vsem je bilo nekaj skupno – šli so preko vrha gore, sestopili po drugi smeri in vsak v svojem načinu ohranjali visoko raven zahtevnosti. Glede na izjemnost vseh šestih nominiranih vzponov se je mednarodna žirija, ki ji je predsedoval britanski alpinist Stephen Venables in katere član je bil tudi naš Silvo Karo, odločila,

da podeli 21. zlati cepin vsem šestim ekipam nominirancem. Prejemniki so tako:

- Sébastien Bohin, Didier Jourdain, Seb Moatti in Seb Ratel (Kamet, 7756 m, Indija),
- Mick Fowler in Paul Ramsden (Shiva, 6142 m, Indija),
- Dmitrij Golovčenko, Aleksander Lange in Sergej Nilov (Muztagh Tower, 7284 m, Pakistan),
- Kyle Dempster, Hayden Kennedy in Josh Wharton (Baintha Brakk – Ogre, 7285 m, Pakistan),
- Sandy Allan in Rick Allen (Nanga Parbat, 8125 m, Pakistan),

– Tatsuya Aoki, Yasuhiro Hanatani in Hiroyoshi Manome (Kyashar, 6770 m, Nepal). Zlati cepin za življenjske dosežke pa je prejel avstrijski alpinist Kurt Diemberger z impresivnim opusom smeri v Alpah in drugod po svetu, tudi v Himalaji (Gašerbrum II, K2, Broad Peak, Everest, Makalu, Manaslu ...). To je že peti prejemnik zlatega cepina za življenjske dosežke na področju alpinizma, ki se od lani imenuje nagrada Walterja Bonattija. Dosedanji prejemniki nagrade za življenjske dosežke so Walter Bonatti, Reinhold Messner, Doug Scott in Robert Paragot.

Tina Leskošek

**ZIMSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

**RADIO
UNIVOX**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

PRI NAS POSLUŠAMO
RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

Gremo v Hribe

- 20. 4. 2013**
Koča na Kokoši
- 4. 5. 2013**
Koča na Kopitniku
- 25. 5. 2013**
Zavetišče na
Planini nad
Vrhniko
- 1. 6. 2013**
Mariborska koča
na Pohorju
- 8. 6. 2013**
Dom na Mirni gori
- 15. 6. 2013**
Koča na Blegošu
- 22. 6. 2013**
Dom na Menini
planini
- 29. 6. 2013**
Koča na Dobrči
- 6. 7. 2013**
Domžalski dom
na Mali planini
- 17. 8. 2013**
Vojkova koča
na Nanosu
- 24. 8. 2013**
Kosijev dom
na Vogarju
- 31. 8. 2013**
Planinski dom
na Smohorju

**Na dogodku vas čakajo številne
družabne in nagradne igre ter
zabava ob dobri glasbi!**

Za vsakega udeleženca Zlatorogove
transverzale ponosa, ki se bo v okviru
akcije **Gremo v hribe** podpisal v častno
planinsko knjigo, bo Pivovarna Laško
namenila **1 eur** lokalnemu planinskemu
društvu za nadaljnje delovanje.

www.gremovhribe.si

